

Belediyeler

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ DERGİSİ

TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2023 • SAYI: 903-904-905

KENTSEL DÖNÜŞÜM

BAKANLIK VE
BELEDİYE İŞ BİRLİĞİ
İLE DÖNÜŞÜM
PROJESİ

BAŞKAN
YÜCEL YILMAZ'DAN
YEREL YÖNETİM
STRATEJİLERİ

KENTSEL
DÖNÜŞÜMDE
SIFIR ATIK
YÖNETİMİ

KENTSEL DÖNÜŞÜM
VE AFET SONRASI
KONUT UYGULAMA
ÖRNEKLERİ

BAKAN MEHMET ÖZHASEKİ İLE RÖPORTAJ

TBB

“Birlikte Belediyecilik”

www.tbb.gov.tr

@tbb1945

@TBB1945

@TBB

@tbb1945

@tbb1945

@TurkiyeBelediyelerBirligi

Türkiye Belediyeler Birliği Kamu Tüzel Kişiliğini
Haiz Bir Kamu Kuruluşudur.

Türkiye Belediyeler Birliği adına sahibi
Yücel YILMAZ

Yayın Yetkilisi
Dr. Hayri BARAÇLI

Yayın Kurulu
Dr. Hayri BARAÇLI (Başkan)

Dr. Ahmet KAZAN
Halil İbrahim AZAK
Kayhan ÖZÜM
Dr. Ramazan Özcan YILDIRIM
Abdulkadir BEYRİBEY
Ahmet OKAY
Alpaslan ÜNAL
Cenk KADIOĞLU
Ebubekir ŞENGÖZ
Ertuğrul ŞAFAK
Fatih IŞIK
Gülfem KIRAÇ KELEŞ
Zeliha DİKYOL

Yönetim Yeri
Tunus Caddesi No :12
Kavaklıdere - ANKARA
Tel: (0312) 419 21 00(pbx)

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın
Temmuz-Ağustos-Eylül 2023 Sayı:903-904-905
Basım Tarihi:06/11/2023
ISSN 1308-6707

Baskı
İlgi Matbaacılık
İvedik OSB 2284. Sokak No:105
Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 229 32 03

www.tbb.gov.tr

**TBB Dergi Yayın ve Yazım
İlkeleri Madde 8**

Dergide yayımlanan çalışmalarındaki fikirler ve görüşler tamamiyle yazara aittir.
Görüş ve önerileriniz için:
dergi@tbb.gov.tr

Yücel Yılmaz

Türkiye Belediyeler Birliği ve
Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı

Kıymetli Okurlar,

Belediyelerimiz arasında iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmak, ulusal ve uluslararası yerel yönetim gündemini ve Birlik faaliyetlerini belediyelerimize duyurmak amacıyla 77 yıldır yayın hayatını aralıksız sürdüren İller ve Belediyeler Dergisi'nin yeni sayısını okurlarımızla buluşturduk.

6 Şubat'ta yaşadığımız deprem felaketinin ardından yaraları hafifletmek ve bölgenin yeniden inşasına katkı sunmak için belediyelerimize destek olmaya devam ediyoruz. Son yıllarda iklim değişikliğinin de olumsuz etkisiyle deprem, sel, yangın gibi doğal afetler daha sık ve şiddetli şekilde karşımıza çıkmaya başladı. Sürdürülebilir, dirençli, yeşil, sağlıklı, güvenli ve akıllı şehir teknolojileriyle donatılmış kentler oluşturma artık bir elzem olduğunu anladık ve yol haritamızı bu vizyonla çizmeye gayret ettik.

Ülkemizin dört bir yanında kentsel dönüşüm zaten devam ederken yaşadığımız asrın felaketiyle ilgili çalışmalar ivme kazandı. Özellikle yıkıma uğrayan şehirlerimizin yeniden inşası ve yapı stokunun yenilenmesi konusunda Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde çok daha hızlı ve etkin çalışmalar hayata geçirildi. Dergimizin yeni sayısında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımız Sayın Mehmet Özhaseki kentsel dönüşüm ve şehircilikle ilgili diğer başlıklarla merak edilen konularla ilgili önemli açıklamalarda bulundu. Bu röportajın yanı sıra kentsel dönüşümle alakalı makaleler de dergimiz sayfalarındaki yerini aldı.

Türkiye Yüzyılı'nda yeşil kalkınma ve sıfır emisyon hedefine odaklı çalışmalarda aktif yer alan Birliğimiz, ülkemizin yüz akı olan, yerli ve milli ilk elektrikli otomobilimiz TOGG'u hizmet aracı olarak kullanmaya başladı. Bu gurur verici gelişmeyle ilgili haberimiz de dergimiz sayfalarında yer aldı.

Birliğimizin ulusal koordinatörü olduğu Avrupa Hareketlilik Haftası'nda ülkemizin bir rekora daha imza attığını da coşkuyla paylaşmak isterim. Türkiye'miz bu yıl 670 belediye ile tüm zamanların katılım rekorunu kırdı. Belediyelerimizin ve vatandaşlarımızın her geçen yıl artan farkındalığını ve çevresel sorunların çözümündeki gayretlerini görmek mutluluk verici bir gelişme. Hareketlilik Haftası'na katılan ve etkinlik düzenleyen tüm belediyelerimize aktif katılımları için teşekkür ediyoruz.

Birlik olarak belediyelerimiz arasında iş birliğini teşvik etmeyi ve iyi uygulamaları paylaşmayı oldukça önemsiyor; dergimizde belediyelerimizin deneyimlerine yer vererek belediyeler arasındaki iletişimi güçlendirmeyi amaçlıyoruz. Her sayımızda olduğu gibi belediyelerimizin hayata geçirdikleri iyi uygulamaları okurlarımız için araştırıyor ve paylaşıyoruz.

Bu sayımızda, röportajlardan iyi uygulamalara güncel makalelerden yurt içi ve yurt dışı Birlik faaliyetlerine kadar pek çok konu başlığını dergimiz sayfalarında bulabileceksiniz. İlgi ve beğeniyle okuyacağınız bir sayı olmasını umuyor; bir sonraki sayımızda görüşmek üzere esenlikler diliyorum.

İÇİNDEKİLER

04

“Depreme Karşı Tek Çaremiz Kentsel Dönüşüm”
Mehmet ÖZHASEKİ
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı

12

Başkan Yücel YILMAZ’dan Yerel Yönetim
Stratejileri ve Başarı Hikayesi

18

Bakanlık ve Belediye İş Birliği ile Dönüşüm Projesi
/ Hakkı ALP

22

Kentsel Dönüşüm / Abdurrahman KELEŞ

15

TBB HEYETİ, JAPONYA’NIN AFET
TECRÜBESİNİ YERİNDE İNCELEDİ

16

TBB İSTANBUL OFİSİ
HİZMETE ALINDI

17

BAŞKAN YILMAZ’DAN JAPONYA
BÜYÜKELÇİLİĞİNE ZİYARET

48

AVRUPA HAREKETLİLİK HAFTASI’NDA
TÜRKİYE REKOR KIRDI

55

TOGG, TBB’NİN YENİ HİZMET ARACI
OLARAK KULLANILACAK

56

SİVİL KATILIM PROJESİ
1. YÖNLENDİRME KOMİTESİ TOPLANDI

57

SİVİL KATILIM PROJESİ
AÇILIŞ TOPLANTISI

58

TAAHHÜT KANUNU TASLAĞI
GÖRÜŞÜLDÜ

59

TBB HUKUK KOMİSYONU BALIKESİR’DE
TOPLANDI

60

İTFAİyecilerden ABU
DABİ’YE ÇALIŞMA ZİYARETİ

30

Kentsel Dönüşümde Sıfır Atık Yönetimi / Dr. Gültekin GÜLLÜ

50

Bir Yönetim Perspektifinde: Katılımcı Demokrasi
Belediyelerde Demokratik Yönetişim / Ferhat GÜNGÖR

42

Kentsel Dönüşüm ve Afet Sonrası Konut
Uygulama Örnekleri / Hilmi TUTAR

64

Kamu İhale Sözleşmelerine İlişkin
Uyuşmazlıklarda Tahkim (Hakem) Uygulaması /
Av. Dr. M. Lamih ÇELİK / Feyat DEMİR

61

AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL
YÖNETİMLER KONGRESİ'NDEN
ÜLKEMİZE ÇALIŞMA ZİYARETİ

62

ETİK EĞİTİCİNİN EĞİTİMİ PROGRAMI

63

QUDRA 2 TÜRKİYE PROGRAMI KAPANIŞ
TOPLANTISI

73

GENÇLER GELECEĞİN MESLEKLERİNE
HAZIRLANACAK

74

AZERBAYCAN HEYETİ'NDEN TBB'YE
ÇALIŞMA ZİYARETİ

75

LOCALINTERNATIONAL EĞİTİM PROGRAMI
ÖĞRENCİLERİ AĞIRLADI

76

DEPREM SONRASI İSTİŞARE
TOPLANTILARI TAMAMLANDI

77

DEPREM SONRASI YENİ
KAHRAMANMARAŞ'IN İNŞASI BAŞLIYOR

78

GEBZE BELEDİYESİ'NDEN 41 GENÇ PROJESİ:
“GELECEĞİN LİDERLERİ”

80

KAĞITHANE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN
YÜZDE 60'I TAMAMLANDI

“DEPREME KARŞI TEK ÇAREMİZ KENTSEL DÖNÜŞÜM”

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhasseki, 6 Şubat depremlerinin ardından bölgede başlatılan ve kısa zamanda büyük bölümü tamamlanan yeniden inşa çalışmalarını İller ve Belediyeler Dergisi okurları için anlattı.

Sayın Bakanım;

11 şehrimizi ve yaklaşık 14 milyon vatandaşımızı etkileyen 6 Şubat depremlerinin yaşandığı o günden bugüne bölgede Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hangi faaliyetler yürütüldü? Bölgede devam eden yeniden inşa çalışmaları hakkında bilgi alabilir miyiz?

6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremler tarihe "Asrın Felaketi" olarak geçerken 50 bini aşkın canımızı da yitirmemize sebep oldu. Yıkıcı etkilerini hissettiğimiz depremler doğrudan 11 şehrimizde 14 milyon vatandaşımızı, dolaylı olarak da 18 şehrimizi etkiledi. Bu depremlerde 680 bin konut ve 170 bin ticari alandan oluşan 850 bin bağımsız bölüm kullanılamaz hale geldi.

Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde afetten zarar gören şehirlerimizin imar, inşa ve ihya faaliyetlerine devam ediyoruz. Şu anda 200 bin konutumuzun inşasını sürdürüyoruz.

Yine güvenli zeminlerde inşasını planladığımız konut ve iş yeri projesi olan Yerde Dönüşüm Projemizde başvurular da 231 bini bulmuş durumda.

Bunun dışında Yapı İşleri Genel Müdürlüğümüz tarafından yapımı devam eden 41 bin konut ve 5 bin köy evini de inşallah yıl sonuna kadar hak sahiplerine teslim edeceğiz.

Son olarak; gerçekleştirdiğimiz Deprem Gerçeği ve Kentsel Dönüşüm Şûrası'nda ülkemizin afete hazırlığı noktasında çok önemli kararlar ortaya çıktı. Biz bu tavsiyele-re, hazırladığımız kentsel dönüşüm yasasında da önemli bir yer ayırdık. Alınan önemli tavsiye kararlardan biri de hafif çelikten köy evlerinin yapılmasıydı.

Bilim insanlarımızın önerisini dikkate alıyoruz. İnşallah afet bölgesinde 100 bin civarında çelik kar-kastan köy evleri inşa edeceğiz.

Toplamda 680 bin konut ile 170 bin ticari alandan oluşan 850 bin bağımsız bölümü hazırlayarak afet-zede kardeşlerimize teslim edeceğiz.

Hükümetimizin ve Sayın Cumhurbaşkanımızın en önemli gündemi deprem bölgesinin yeniden imar ve inşası. Afet-zede kardeşlerimizi bir an önce güvenli konutlarına yerleş-tirmek için gece gündüz çalışıyoruz.

Afet bölgesi başta olmak üzere tüm Türkiye'de kentsel dönüşüm çalışmalarının hız kazandığını görüyoruz. Kentsel dönüşüm çalışmalarında hangi aşamadayız?

Ülkemizin dört bir yanında, 81 ilimizin tamamında, sürdürülebilir kentsel dönüşümü; hızlı, yerinde ve gönüllülük ilkeleriyle yürütüyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımızın 2012 yılında ortaya koyduğu "Türkiye'nin Her Yerinde Kentsel Dönüşüm" hamlesiyle hedefimiz, ülkemizdeki tüm sağlıksız ve riskli yapı stokunu temizlemektir.

Türkiye genelinde yaklaşık 31 milyon konut ve 5 milyon ticari alandan oluşan toplam 36 milyon bağımsız bölüm var.

- Türkiye genelinde yaklaşık 6 milyon bağımsız bölüm risk altında.
- 2 milyon bağımsız bölümün acil dönüşmesi gerekiyor.
- 2012'den bugüne kentsel dönüşüm projeleriyle bugüne kadar Türkiye genelinde 2 milyon 200 bin bağımsız bölümün dönüşümünü tamamladık.
- Şu anda Türkiye genelinde yaklaşık 400 bin bağımsız bölümün dönüşüm süreci devam ediyor.

• 2012'den bugüne kadar Türkiye genelinde kentsel dönüşüm projeleri kapsamında Bakanlık olarak 480 milyar TL değerinde kaynak sağladık.

Afetlere hazır Türkiye için çalışmalarımızın hızını artırarak 5 yıllık sürede 2 milyon konutun dönüşümünü hedeflemekteyiz.

İnşallah Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde milletimizle el ele vererek ülkemizi afetlere karşı dirençli hale getireceğiz.

Depremde birçok tarihi mekân da hasar gördü veya tamamen yıkıldı. Kentsel dönüşüm projelerinde şehirlerimizin kültürel mirasına uygun bir şekilde dönüşmesi ve tarihi dokunun korunması noktasında nasıl bir çalışma yürütülüyor?

6 Şubat'ta yaşanan depremler sadece 11 ilde değil tüm Türkiye'de büyük bir trajediye, tarifi mümkün olmayan acılara sebep oldu. Bölgede binlerce bina yıkıldı. Ne yazık ki enkaz yığınına dönüşen şehirlerimizle birlikte binlerce yıllık tarihi eserler de zarar gördü.

Deprem Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Adıyaman başta olmak üzere çok sayıda ilimizdeki tarihi yapıları, kültür hazinelerini de olumsuz etkiledi. Bunlardan bir kısmını sayacak olursak;

- Hatay'da Anadolu'nun bilinen ilk camilerinden olan 14 asırlık Habibi Neccar Cami,
- 16. yüzyılda Memlükler tarafından inşa edilen Ulu Cami,
- Meryem Ana Kilisesi, Aziz Georgios Rum Ortodoks Kilisesi,
- Hatay eski meclis binası,
- Hatay Uzunçarşı,
- Osmaniye'de bulunan tarihi Enverül Hamid Cami,

- Tarihi Gaziantep Kalesi, tarihi Antep evleri,
- Malatya'nın sembollerinden olan halk arasında "Teze Cami" olarak bilinen Hacı Yusuf Taş Camisi,
- Adıyaman Ulu Camii ve Kahta Kalesi,
- Malatya Ulu Cami,

gibi tarihi binalar hasar gördü yahut yıkıldı. Tüm bu tarihi yapıları hem kendi Bakanlığımız hem de diğer bakanlıklarımız ile iş birliği içinde aslına uygun olarak restore edecek, gerekirse yeniden inşa ederek ayağa kaldıracacağız.

Deprem bölgesinin tamamını mühendislerle, mimarlarla, şehir planacılarıyla özel olarak çalıştık. Kentel tasarım çalışması yapan dünya çapındaki 6 ayrı mimarlık grubuna çalışma yaptırarak. Bu çalışmaları da illerimizde yaşayan vatandaşlarımızla, STK temsilcileriyle paylaştık, onay aldık ve çalışmalara başladık.

Bunun dışında elbette şehir denince akla ilk olarak meydanlar gelir. Tabiri caizse kent meydanları o şehrin kalbinin attığı yer olarak bilinir.

Bir şehrin meydanları o şehrin sembolleridir. Bu meydanlar şiirlere, şarkılara, kartpostallara konu olurlar. Biz de bu doğrultuda şehirlerimizi ayağa kaldırmak için şehir merkezlerinin, kent meydanlarının yapımını Bakanlık olarak biz üstlendik.

İnşallah yapacağımız çalışmalarla bu merkezler yüzlerce yıl boyunca yaşayacak ve şehrin simgesi haline gelecek.

Afetten zarar gören her bir şehrimiz için kentsel tasarım çalışmalarımızı tamamladık. Özellikle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da yıkılmış şehir merkezlerini ayağa kaldırmak adına kentsel tasarımlarını yeni baştan aslına uygun yapmak istiyoruz.

Deprem bölgesindeki tüm illerimizi eski güzel günlerine kavuşturacağız. 11 ilimiz de en kısa sürede ayağa kalkacak ve kentsel tasarım çalışmamızdaki gibi güzel bir görünüme kavuşacak. Şehirlerimizi bütün kültür varlığıyla, insan kaynağıyla, tarihi dokusuyla, yerel mîmarisiyle inşa ve ihya edeceğiz.

Kahramanmaraş depreminde, afet bölgesindeki TOKİ konutlarının hasar görmemesi dikkat çekmişti. Bu binaları ayakta tutan teknik nedir ve yeni binalar aynı yöntemle mi inşa ediliyor?

Şehirlerimizi imar, inşa ve ihya ederken lokomotif gücümüz, bugüne kadar 1 milyon 350 bin konut inşa eden, ülkemizin gururu TOKİ'miz olmuştur.

Son yaşadığımız depremlerde TOKİ eliyle yapılan binaların hiçbir hasar almamış olması bunun en büyük kanıtıdır.

TOKİ'miz, başta Deprem Yönetmeliği olmak üzere yürürlükteki tüm ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun olarak bina yapımına özen gösteriyor. Bu anlamda özellikle deprem kuşağında yer alan bölgelerde bina yaparken, özel tedbirler alınmaktadır.

Deprem kuşağı kentlerde "radye temel", "tünel kalıp taşıyıcı sistem", "yüksek beton dayanımı" gibi depreme karşı ek önlemler alınmakta bunlar da binaların depremlere ve diğer afetlere karşı mukavemetini artırmaktadır.

Bu da TOKİ tarafından inşa edilen yapıların depremlere ve her türlü afete karşı dayanıklı olmasını sağlamakta, vatandaşımızın can ve mal güvenliğini tesis etmektedir. Ayrıca TOKİ'mizin yaptığı çalışmalar bundan sonra yapılacak inşa faaliyetlerine örnek teşkil etmektedir.

1999 yılında yaşanan depremde en çok hasar gören binalar kamu binalarıydı. 6 Şubat'ta yaşanan depremde ise kamu binaların çok büyük bir bölümü sağlam kaldı, sınavı geçti.

Şu an kentsel dönüşüm çalışmalarında önceliğinizin deprem bölgesi olduğunu biliyoruz. Gelecekte kentsel dönüşüm projelerinde öncelik verilecek alanlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye bir deprem ülkesidir ve depreme karşı tek çaremiz de kentsel dönüşümdür.

Türkiye; Alpler'den Himalaya'ya uzanan hatta; deprem riski taşıyan ülkeler arasında 5. sırada. Bu gerçeklikten hareketle çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Topraklarımızın %66'sı, nüfusumuzun ise %71'i 1. ve 2. dereceden deprem riski altında.

Son bir asırda bu topraklarda 226 tane 6 ve üzerinde deprem meydana geldi. Denizde olanları saymazsak ana karamız üzerinde 60'tan fazla deprem yaşadık.

Deprem sebebiyle son 100 yılda toplam 130 bin canımızı yitirdik.

Türkiye'yi tehdit eden deprem afetinin tam üç büyük fay hattı var. Bu zonlar; tarih boyunca Anadolu'yu tehdit etmiş ve ne yazık ki pek çok yıkıma neden olmuştur:

1. Kuzey Anadolu fay hattı,
2. Doğu Anadolu fay hattı,
3. Ege bölgesindeki fay hattı.

Türkiye'de tarih boyunca meydana gelen tüm depremler bu üç hat üzerinde gerçekleşmiştir.

Marmara'ya uzanan hatta tarih boyunca şu depremler olmuştur:

- 1939 Erzincan Depremi
- 1942 Niksar Depremi
- 1943 Tosya Depremi
- 1944 Bolu Depremi

- 1957 Abant Depremi
- 1967 Adapazarı Depremi
- 1999 Gölçük Depremi

Bilim insanlarına göre tarihi tam olarak belli olmayan olası bir Marmara Depremi var ve depremden en çok etkilenmesi beklenen il ise İstanbul olduğunu söylüyorlar.

Bu noktada özellikle İstanbul'a öncelik vermemiz, elimizi çabuk tutmamız gerekiyor. Bu noktanın üstünde önemle duruyoruz. Hatta Bakanlığımız bünyesindeki Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzü müstakil bir başkanlık haline getirdik, bu başkanlığın bünyesinde sadece Marmara Bölgesi'nin kentsel dönüşümünden sorumlu olacak bir genel müdürlük kurduk.

Olası depremlerden sadece İstanbul değil, Marmara bölgesinde bulunan diğer şehirler de etkilenecektir. Biz İstanbul'u ve tüm Marmara'yı, depreme hazırlıklı hale getireceğiz.

27 milyon insanımızın canını ve malını kentsel dönüşümle afetlere karşı güvence altına alacağız.

Planımız, projelerimiz hazır. Temellerini attığımız ve daha sonra da devam edeceğimiz kentsel dönüşüm projelerimizle bu süreci hızlandıracağız.

İstanbul'un dönüşümünde dört adımlı bir yol haritamız var. Birincisi; mevcutta devam eden kentsel dönüşüm çalışmalarımızı artıracacağız. Şu anda İstanbul'da 171 bin civarında bağımsız bölümün dönüşümü devam ediyor. İkincisi; "Yarısı Bizden" kampanyasıyla en az 200 bin konutu dönüştüreceğiz. Üçüncüsü; rezerv alanlarda 350-400 bin konut üreteceğiz. Dördüncüsü; Mecidiyeköy'e sunduğumuz kentsel dönüşüm yasasıyla kentsel dönüşümün önündeki engelleri kaldıracacağız. Dönüşüm sürecini hızlandıracacağız.

Kentsel dönüşümün sadece fiziksel dönüşümü değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal dönüşümü de kapsamayı gerektirdiği söyleniyor. Bu açıdan bakılacak olursa; halkın katılımı ve bölgede yaşayanların ihtiyaçlarının dikkate alınması konularında neler yapılmakta?

Bakanlık olarak çalışmalarımız sadece konut, köy evleri ve iş yerleri ile sınırlı değil. Şehirlerimize bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşıyor, 11 ilimizi topyekûn ayağa kaldırmak için gayret ediyoruz.

Biz şehre sadece konut, iş yeri, ticari alan gibi bağımsız bölüm olarak yaklaşıyoruz. Şehri hayatımızın merkezine alıyor, odağına da insanımızı yerleştiriyoruz. Çünkü bizler "beşikten mezara" uzanan hayat serüvenimizi şehirlerde yaşıyoruz. Şehirde doğup büyüyor, kendimizi tanımlıyor, işimizi, aşımızı şehirlerde kazanıyoruz. Şehirlerde yuva kuruyoruz. Bu anlamda dönüşüm süreçlerinde de böylesi geniş bir perspektife sahibiz.

Dönüşüm sürecinin üç paydaşı var: Bakanlık, belediye ve vatandaş. Biz dönüşüm sürecinde zaten vatandaşımızın rızasını esas alıyoruz. Ona riski anlatıyor, yapabileceklerimizi söylüyoruz. Vatandaş da rızasını gösterince ona kira ve taşınma desteği vererek kentsel dönüşüme başlıyoruz. Plan ve projelerimizin her bir safhasını da vatandaşla hazırlıyoruz. Orada, onlar yaşayacak. Bu bizim kırmızı çizgimizdir. O yüzden yerinde ve gönüllü dönüşüme önem veriyoruz. Evleri, sokakları, mahalleleri ve sosyal alanları vatandaşımızın isteklerine göre tasarlıyoruz. Nüfus, sosyal yapı, ihtiyaçlar neyse bunları referans alıyoruz.

Sağlık ocağından okula, altyapıdan parklara kadar her bir dönüşüm hiz-

metini bölgedeki sakinlerin görüşlerini alarak yapıyoruz.

Aslında ifade edecek olursak "Yerinde Dönüşüm" sloganı ile başlattığımız çalışmaların temelinde sordunuz bu sorunun cevabı var.

Son yıllarda iklim değişikliğinin doğal afetleri tetikleyici bir unsur olduğuna ve tüm diğer olumsuz etkilerine şahit oluyoruz. Kentsel dönüşüm projelerinde iklim değişikliğiyle mücadele ve iklimle uyumlu şehirler oluşturmak için hangi çalışmalara yer veriliyor?

Son 21 yılda, Cumhurbaşkanımızın liderliğinde; insanımızı merkeze alan, medeniyetimizi, kültürümüzü yansıtan, doğamızı koruyan çevreye saygılı şehirler için çalışmalarımızı azimle, aşkla sürdürüyoruz.

Edirne'den Hakkâri'ye, İzmir'den Kars'a, Sinop'tan Hatay'a kadar tüm illerimizde; altyapıdan üstyapıya, millet bahçelerinden kentsel dönüşüme, sıfır atıktan sosyal konuta kadar birçok önemli projeyi ülkemize kazandırmak için canla başla çalıştık, çalışmaya da devam ediyoruz.

TOKİ'miz, başta Deprem Yönetmeliği olmak üzere yürürlükteki tüm ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun olarak bina yapımına özen gösteriyor. Bu anlamda özellikle deprem kuşağında yer alan bölgelerde bina yaparken, özel tedbirler alınmaktadır.

Dünya bir denge üzerine yaratılmış. Bu denge bozulduğu zaman felaketler de arka arkaya geliyor. Özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte büyükşehirlerde meydana gelen yoğun üretim ve onun sonucu olan aşırı tüketim dengeleri bozdu.

Ortak evimiz olan dünyamızı korumamız, kirletmememiz gerekiyor. Eğer doğayı kirletirseniz, tahrip ederseniz tabiat sizden intikam almaya başlıyor.

Son dönemde dünyada ortalama sıcaklık 1,1 derece arttı. Eğer 2 derece artarsa dünyada gıda krizinin başlayabileceği, 3 derece arttığında ise dünyanın yaşanmaz hale gelebileceği öngörülüyor.

Bu anlamda kentsel dönüşüm projelerimizde iklim değişikliği ile mücadele kapsamında iklime uyumlu şehirler oluşturmak için çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürüyoruz.

Yeşil dönüşüm kapsamında hayat alanlarımız olan binalarımızın da iklim dostu olması için çok önemli yatırımları hayata geçiriyoruz.

Son 20 yılda sosyal konut ve kentsel dönüşüm çalışmalarıyla ürettiğimiz 3 milyon konutumuzu çevreye saygılı, sıfır atık uyumlu ve iklim dostu olacak şekilde imal ettik. Sahada inşası devam eden 350 bin konutun dönüşümüne de aynı hassasiyetlerle devam ediyoruz.

Türkiye’de geliştirilecek yerli Ulusal Yeşil Sertifika Sistemi (YeS-TR) tamamlandığında, yetkili kuruluşlar tarafından bina ve yerleşme alanlarına sertifika belgesi verilecek.

YeS-TR sayesinde, ulusal ve yerel düzeyde enerji verimli, çevre dostu bina uygulamalarını yaygınlaştıracacağız. Yenilenebilir enerji teknolojilerini teşvik edip Türkiye’ye özgü marka değeri olan sürdürülebilir yeşil bina sertifikalandırma sistemini oluşturacağız.

Türkiye’de Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde başlatılan ve 2053’ün en önemli hedeflerinden biri olarak altı çizilen “Yeşil Kalkınma Devrimi” kentsel dönüşüm süreçlerinde nasıl bir yer alacak? Yeni inşa edilen dirençli şehirlerde sürdürülebilirlik ve yeşil alanların korunması için ne gibi tedbirler planlanmaktadır?

Ülke olarak kalkınmayı her zaman ekonomik büyümenin yanında sosyal, teknolojik, kurumsal ve çevresel alanlarda yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi olarak kabul etmemiz gerekiyor.

1. Biz de ülke olarak Paris İklim Anlaşması’na taraf olduk ve yeşil dönüşüm için taahhütlerde bulunduk. Biz ülke olarak verdiğimiz sözlere riayet ediyoruz. Bu anlamda kararlı çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

2. İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı ile 541 eylem ve bu eylemlerden sorumlu kuruluşları belirledik. İklim Değişikliğiyle Mücadele Sonuç Bildirgemizi Sayın Emine Erdoğan Hanımefendinin himayeleriyle kamuoyuyla paylaştık.

3. İklim değişikliği ile mücadele için 81 ilimizde 100 milyon metrekare millet bahçesi hedefimizle çalışmalarımızı sürdürüyoruz. İklim kriziyle mücadele için çevrenin korunması şarttır. Bu anlamda Sıfır Atık, amiral gemimiz olarak tarif edebileceğimiz bir Projedir.

4. 2017’de Saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendinin himayelerinde başlattığımız ve bir küresel çevre hareketi ve dünya markası haline gelen Sıfır Atık ile:

- 45,5 milyon ton atığı dönüştürdük. Ekonomiye kazandırdık.Toprağımızı, havamızı, denizlerimizi koruduk.
- 168 bin bina ve yerleşkede Sıfır Atık uygulamasını başlattık.
- 20 milyon kişiye eğitim verdik.
- 2017’de %13 olan geri kazanım oranımızı 2022 yılında %30,13’e yükselttik.

Sıfır Atık yönetim sisteminin uygulanması ile ülkemiz evsel atık geri kazanım oranını 2023 yılında %35'e, 2035 yılında %60'a çıkara-
cağız.

Sıfır Atık Mavi Seferberliğimizle denizlerimizden 180 bin ton deniz çöpünü toplayıp bertaraf ederek Mavi Vatanımızı çok daha temiz bir hale getirdik.

5. 1241 belediyemiz, sayısını 93'e çıkarttığımız düzenli depolama sisteminden yararlanıyor. 69,5 milyon kişiye yani nüfusun %89'una hizmet veriyoruz.

6. Ayrıca korunan alan miktarı ve kurduğumuz ekolojik koridorlarla ülkemizin yeşil varlığını çoğaltıyoruz. Böylelikle ülke sathına yayılan güçlü yeşil koridorlarla beraber yeni yutak alanlarımızı ülkemize kazandırıyoruz. Korunan alan miktarı 2011 yılında %6,3 iken 2022 yılında %12,71'e çıkardık. Hedefimiz bu oranı OECD ortalaması olan yüzde 17'nin üstüne çıkarmak.

Denizel ve karasal denetimlerimizi gerek personelimizle gerek teknolojik imkânlarla 7/24 esasına göre yürütüyoruz.

7. Atık su tesislerini biyorafineri tesislerine dönüştürüyoruz. Mavi bayraklı plaj sayımızı artırarak mavi varlığımızı koruyoruz. Şu anda mavi bayraklı plaj sıralamasında üçüncüyüz. Hedefimiz dünya birinciliği.

Avrupa Birliği, Avrupa Yeşil Muta-
bakatı ile kendi standartlarını uluslararası ticarete diğer aktörleri de kapsayacak şekilde genişletmek istiyor. Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması bu isteğin somut bir ürünü.

Yani kirleterek üreten ülkeler AB'ye ve dünyaya ihracatta ciddi sorunlar yaşayacak.

Ülke olarak ihracatımızın %45'ini AB ülkelerine yapmaktayız. Bu

gerçeklikten hareketle Paris İklim Anlaşması'na uygun olarak gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmak mecburiyetindeyiz.

Bu kapsamda hazırladığımız Yeşil Mutabakat Eylem Planı'yla, sanayicilerimizin ve ilgili tüm kurumlarımızın çalışmalarını bir araya getirerek, sıfır kirlilik, sanayinin düşük emisyonlu, katma değeri yüksek ve sürdürülebilir üretime geçişini sağlayacağız.

Yine 2024 yılında pilot uygulamasını başlatacağımız Ulusal Emisyon Ticaret Sistemini kurma çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Karbon fiyatlama mekanizmasından elde edeceğimiz gelirle, sanayicilerin temiz üretim ve yatırım süreçlerine destek olacağız.

Atacağımız her bir adımla sanayide yeşil dönüşümde yeni bir sayfa açacağız. Enerji ve kaynak verimliliğini, hava, su ve toprak için sıfır kirlilik prensibini gösteren tesislere, çevresel üretimin göstergesi olarak, "Sanayide Yeşil Dönüşüm Belgesi" düzenleyeceğiz.

Çevreci bir yaklaşımla faaliyetlerini yürüttüklerine dair bu belgeyi alan tesislerin, çevresel taksonomi kri-

terlerini karşılayarak, çevre yatırım fonlarından ve yeşil finansman imkânlarından faydalanmaları için gerekli tüm adımları atacağız. Sanayi üretimimizin yüzde 45'ini oluşturan OSB'lerimiz inşallah yeşil dönüşümde öncü olacaklar.

Bu sayede, çevresel iyileşmenin yanı sıra ülkemiz sanayisinin dünya standartlarında üretim seviyesini yakalayarak ihracat pazarında eşit şartlarda rekabet gücüne erişmesini ve dünya piyasalarında yüksek payla yer almasını gerçekleştireceğiz.

Sanayide yeşil dönüşümün en önemli adımlarından birini atarak; tüm atıkları ham madde olarak kullanıyoruz.

Bu yolla; 2022 yılında 2,8 milyon ton atığın, alternatif ham madde olarak sanayimizde kullanımını sağladık, çevremizi, doğamızı bu atıklardan koruduk, milletimizin cebine gelir olarak geri döndürdük.

Sanayicimizle birlikte ülkemizin kalkınması için hem doğamızı ve çevremizi koruyacağız hem de yeşil dönüşümün tüm adımlarını hep birlikte atacağız.

Doğal ekosistemi koruyacak olan yeşil dönüşüm aynı zamanda refah

artışını da sağlayacak. Bizi bu hedefe götürecek en önemli lokomotif ise İklim Kanunu çalışmaları olacaktır. İklim Kanunu önerimizi; paydaşların da talepleri doğrultusunda, bilimsel verilerin değişkenliğini de dikkate alarak sürekli güncelliyoruz. Sera gazı azaltımı, iklim değişikliğine uyum ve yeşil dönüşüm için finansman meselelerini kanun tasarımızda birlikte ele alıyoruz.

İnşallah çalışmayı kısa sürede tamamlayıp Yüce Meclis'in takdirine sunacağız.

Yaptığımız tüm bu çalışmalarla Yeşil Kalkınma Devrimi sürecini başlatmış bulunmaktayız. İnşallah ülkemiz de bu yeşil kalkınma sürecinde, yeşil dönüşüme maruz kalan, etkilenecek değil, etki eden, yön veren ve liderlik eden bir ülke olacaktır.

Sanayicimizle birlikte ülkemizin kalkınması için hem doğamızı ve çevremizi koruyacağız hem de yeşil dönüşümün tüm adımlarını hep birlikte atacağız.

En önemli hedefimiz “Türkiye’nin YEŞİL SÜPER GÜÇ” olmasıdır.

Bu hedef doğrultusunda, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde sizlerle birlikte, tüm kurumlarımızla, sanayicilerimizle, özel sektörümüzle ve akademisyenlerimizle iş birliği içerisinde iklim değişikliğiyle mücadelemizi kararlılıkla sürdüreceğiz.

Türkiye Yüzyılı’na yakışan “Geleceğin Şehirleri”ni inşa etmek için inşallah hep birlikte çalışmaya devam edeceğiz.

Türkiye Yüzyılı’nın lideri, şehircilik anlayışımızın mimarı ve çalışmalarımızın hamisi Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ülkemizi deprem başta olmak üzere tüm afetlere karşı dirençli hale getirmeye devam edeceğiz.

Medeniyetimizi Yaşatan İklim Dostu Şehircilik anlayışıyla çocuklarımıza ve gençlerimize daha güzel, daha yeşil, daha mavi bir dünya bırakacağız.

Dünyada, özellikle metropol şehirlerde kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirmenin oldukça maliyetli ve karmaşık olduğu biliniyor. Bu projelerin başarıyla tamamlanması için hangi stratejileri benimsiyor ve hangi zorlukları aşmayı hedefliyorsunuz?

Kentsel Dönüşüm süreçlerinin daha hızlı ve etkin yürütülmesini sağlamak amacıyla Sayın Cumhurbaşkanımızın 16 Ekim 2023 tarihli kararıyla Kentsel Dönüşüm Başkanlığımız kuruldu. Bu yapı içerisinde üç genel müdürlük daha ihdas edildi:

- Bir tanesi Marmara'daki kentsel dönüşüm sürecini yürütecek,
- Diğeri Marmara Bölgesi dışındaki kentsel dönüşüm sürecini yürütecek,
- Üçüncüsü ise hazine arazilerini tarama, tespit ve değerlendirme işlemlerini yaparak kentsel dönüşüme kaynak oluşturacak.

Bu düzenlemeyle birlikte kentsel dönüşüm sürecine yeni bir soluk getirmiş olduk. Dönüşümü daha hızlı, daha etkin ve daha güçlü hale getireceğiz.

Özellikle hazine arazilerini tarama, tespit ve değerlendirme işlemlerini yaparak kentsel dönüşüme kaynak oluşturmak amacıyla kurulan yeni genel müdürlüğümüz ile hazineye yük oluşturmada hem ülkemizdeki sağlıklı yapıları yenileyeceğiz hem de konut sıkıntısına karşı alternatif bir çözüm üretmiş olacağız.

Yine TBMM'de görüşülmekte olan Kentsel Dönüşüm Yasası'yla kentsel dönüşümü hızlandıracaktır.

Özellikle dönüşüm kabul oranının 2/3'ten 50+1'e inecek olması, yine dönüşüm işlemleri için tebligatların e-Devletle, muhtarlıklar aracılığı ile kapıya asılması, telefon yoluyla bildirilmesi gibi yeni imkanlarla dönüşümün önündeki engelleri kaldırmış olacağız.

Bir başka sorun da kentsel dönüşümle alakalı davalarda mahkeme süreçlerinin uzun olmasıydı. Bu yasal düzenlemeyle arabuluculuk sistemi devreye girecek, sadece kentsel dönüşüm davalarına bakacak ihtisas mahkemeleri kurulacak, hızlı kararlar alınarak dönüşüm süreci daha aktif ve etkin hale getirilecek.

Türkiye Yüzyılı'nın lideri, şehircilik anlayışımızın mimarı ve çalışmalarımızın hamisi Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ülkemizi deprem başta olmak üzere tüm afetlere karşı dirençli hale getirmeye devam edeceğiz.

Türkiye'nin şehircilik politikalarında kentsel dönüşümün rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Uzun yıllar belediye başkanlığı görevini tecrübe etmiş bir bakan olarak belediyelerden kentsel dönüşüm çalışmalarında nasıl bir iş birliği bekliyorsunuz?

Turgut Cansever; kadim medeniyet birikimimizden ilham alan, tabiata kulak veren, Türkiye'nin dününü ve bugününü hatta yarınını dert edinmiş bir isimdir. Sıklıkla insanın ve toprağın yakın olması gerektiğini vurgulamıştır.

Şöyle kült/ilke bir sözü vardır: "Şehri imâr ederken nesil ihyâ etmeyi ihmal ederseniz, ihmâl ettiğiniz nesil imâr ettiğiniz şehri tahrip eder..."

Bize düşen, bu ilkedan hareketle şehrin ve neslin imar ve inşasını birlikte yürütmektir.

Biz de bu anlayışla medeniyet tasavvurumuza göre tabiatla iç içe, yatay mimariye sahip yapılar inşa etmek istiyoruz. Adımlarımızı bu doğrultuda atıyoruz.

Bu noktada elbette ki en önemli argümanımız kentsel dönüşümdür. Şehircilik politikalarımızda kentsel dönüşüme çok önemli bir yer veriyoruz.

Kentsel dönüşümün üç ayağı var: Bakanlık, belediye, vatandaş. Biz üzerimize düşen bütün yükü sırtlamaya devam ediyoruz. Proje hazırlıyoruz, yasa taslağı çalışıyoruz, maddi ve teknik destek sağlıyoruz. Belediyelerimiz de gelişmeleri sahada takip edecek. Evleri, iş yerlerini kontrol edecek. Deprem performans ölçümü yapacak. Vatandaşla anlaşacak. Onu ikna edecek. Bizim kapımız herkese açık. Kimseyi ayırt etmeden, projelerini getiren herkese destek vermeye devam edeceğiz. Onlardan beklentimiz net olarak şudur; ilk gündem maddeleri mutlaka kentsel dönüşüm olmalıdır. Biz her türlü desteğe hazırız.

BAŞKAN YÜCEL YILMAZ'DAN YEREL YÖNETİM STRATEJİLERİ VE BAŞARI HİKAYESİ

Türkiye Belediyeler Birliği ve Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz, İller ve Belediyeler Dergisi'ne belediyeçilik deneyimleri ve yerel yönetim anlayışı hakkında açıklamalarda bulundu. 2023 yılında Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı seçilen Başkan Yılmaz, başarısının sırrını ve hedeflerini okurlarımızla paylaştı.

Sayın Başkanım;

Öz geçmişinizde lisans öğreniminizin yabancı dil olduğu ve yabancı dil eğitim sektöründe önemli bir iş insanı olduğunuz bilgisiyile karşılıyoruz. Bunun yanı sıra isminiz Türkiye'nin en başarılı belediye başkanları arasında geçiyor. Hem siyasi hayatınızdaki hem de girişimcilikteki başarınızı hangi etkenlere bağlıyorsunuz?

Bana göre her şey hayal kurmak ve kendinize güvenmekle başlıyor. Bunu sağladığınızda ve girişimcilik ruhunuz ile birleştiginizde hayatta karşınıza çok farklı kapılar açılıyor. Ayrıca hayatımın her aşamasında günü yaşarken geleceği planladım. İnsanın yalnızca kendi tecrübeyle başarılı bir hayat yaşamasının mümkün olmadığına inanıyorum. Başarılı olmak isteyen insanın, geçmişte aynı yolları yürümüş iyi ve kötü örnekleri göz önüne alması gerektiğini düşünüyorum.

Bir şeyi iyi yapma ile ilgili kaygılarınız varsa başarı kendiliğinden geliyor. Çoğu zaman insanlar uyuyup

diye uyuyup, insanlar dinleniyor diye dinlendim. Her zaman elimden gelenin en iyisini yapma gayreti içinde oldum.

Ayrıca disiplin, gayret ve insan ilişkileri benim hayatımdaki kilit kavramlar...

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı (UCLG), Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (YBYK) ve Avrupa-Akdeniz Bölgesel ve Yerel Meclisi (ARLEM) gibi uluslararası platformlarda önemli görevleriniz bulunuyor. Ayrıca yurt dışındaki yerel yönetimlerin gündemine oldukça hâkimsiniz. Çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda krizlerin yaşandığı günümüz dünyasında yerel yönetimlerin konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Artık yerelin çok güçlü olduğu, günden güne de güçlenmeye devam ettiği bir süreç yaşıyoruz. Günümüzde; dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşadığı kentler, diğer üretmenin yanı sıra birçok çev-

resel, sosyal ve ekonomik sorunun da kaynağı haline geldi.

Aslında kentler; iklim değişikliği, çevre sorunları gibi sorunların hem mağduru hem de faili... Yani, yerel yönetimlerin hem sorunu baştan önleme hem de mevcut sorunlara çözüm bulma noktasında sorumluluğu oldukça fazla... Şehir liderlerinin bu konuda durduğu yer, takındığı tavır ve yaklaşımı sorunları çözmede oldukça hayati bir önem taşıyor. Bu nedenle yerel yönetimlerin, küresel yönetimdeki rolünü geliştirmemiz gerekiyor.

Bölgesel, ulusal ve uluslararası işbirliği ağlarının yerel yönetimlerin kapasitesini güçlendirme, bakış açılarını geliştirebilme, birlikte karar vererek güçlenmeleri konusunda önemli olduğunu düşünüyorum.

Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı olarak belediyelerin "Türkiye Yüzyılı" hedefleriyle uyumlu bir rota izlemesi için hangi başlıklara öncelik verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Türkiye Belediyeler Birliğinin bu hedeflere giden

yolculuktaki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye Belediyeler Birliği olarak Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye Yüzyılı hedeflerinde, aktif biçimde rol alıyor; değişime yön veren bir kurum perspektifi ile hareket etmeye çalışıyoruz.

Türkiye Yüzyılı hedeflerine baktığınızda “Sürdürülebilirliğin Yüzyılı”, “Dijitalin Yüzyılı”, “Verimliliğin Yüzyılı”, “Gençliğin Yüzyılı” gibi halihazırda Birlik olarak titizlikle çalıştığımız konu başlıkları var. Temelinde hedeflerimiz ortak... O nedenle Birliğimizin Türkiye Yüzyılı yolculuğuna büyük katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Türkiye Yüzyılı, yerel yönetimler için de yeni bir vizyon... Her zaman söylediğimiz bir şey var; ‘kalkınma yerelden başlar.’ Bu nedenle yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik, gençlik, inovasyon gibi konular başta olmak üzere 17 hedefin tamamıyla ilgili çalışmalar yapması gerekiyor.

Küresel olarak yerel yönetim gündemini takip eden ve belediyelerle sürekli temasta olan bir yönetici olarak Türkiye’deki belediyelerin hangi konulara daha çok önem vermesi ve eğilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

Belediyelerimizin güçlü ve zayıf yönlerini, fırsat ve dezavantajlarını içeren; şehirlerini tanımladıkları güçlü birer yol haritası olması lazım. Kendi kimliğinden taviz vermeden insana ve doğaya saygılı, sürdürülebilir, dirençli ve kapsayıcı şehirlerin inşası hepimizin önceliği olmalı.

Biraz da Balıkesir’den bahsetmek istiyoruz Başkanım. 2024 yılı mahalli idareler seçimleri yaklaşırken geriye dönüp baktığınızda belediye başkanlığınızı devraldığınız

Türkiye Belediyeler Birliği & Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı
Yücel YILMAZ

günden bu yana Balıkesir’de neler değişti?

Yola çıkarken, şehir yönetimini iki açıdan ele aldık. Bir yandan vatandaşlarımızın gündelik ihtiyaçlarını giderip rutin belediyececilik hizmetlerini yerine getirirken; diğer yandan da 1 milyon 250 bin kişiyle birlikte ‘nasıl bir şehirde yaşamayı hayal ediyoruz’ sorusunun cevabını aradık. Temsiliyeti yüksek katılım platformları oluşturduk, stratejik plan toplantıları, şehir şuraları yaptık. Ve hayal ettiğimiz şehir konusunda bir yol haritası çıkardık, kendimize.

Balıkesir, her ilçesinin kendine has değerleriyle ön plana çıktığı, coğrafyası çok güçlü bir şehir. Büyükşehir ise bunları tek çatı altında bir araya getiren büyük bir organizasyon. Biz bu organizasyonu güçlendirdik ve 20 ilçemizle, kamu kurumlarımızla müthiş bir uyum yakaladık.

Kırsal kalkınma konusunda büyük bir atılım başlattık. Üreticilerimizin girdi maliyetlerini düşürecek, ürünlerin kalitesini artıracak desteklemeler yaptık. Bizim Balıkesir Kuzusu şuan Türkiye’de çok meş-

Türkiye Yüzyılı hedeflerine baktığınızda “Sürdürülebilirliğin Yüzyılı”, “Dijitalin Yüzyılı”, “Verimliliğin Yüzyılı”, “Gençliğin Yüzyılı” gibi halihazırda Birlik olarak titizlikle çalıştığımız konu başlıkları var. Temelinde hedeflerimiz ortak...

hur. Bunu yaygınlaştırmak, üretimini teşvik etmek ve kalitesini yükseltmek amacıyla Balıkesir Kuzusu Damızlık Merkezleri kurduk.

Şehrin tarihinde görülmemiş bir restorasyon hamlesi başlattık. Şehir merkezinde, 50 bin metrekare alan içerisinde; tarihi iki camimizi de kapsayan Tarih Koridoru Projesi çalışmamızı tamamladık. Bu kapsamda bölgede bulunan tarihi yapıları, tarihi çeşmeleri restore ettik, sokak sağlıklaştırma çalışmaları yaptık.

Herkes için erişilebilir, ortak ve nitelikli yaşam alanlarını kente kazandırıyoruz. 4,5 yılda inşa ettiği meydanlar, gençlik, kültür ve sanat merkezleriyle kentin her köşesini vatandaşların aktif kullanımıyla hareketlenen, sosyal bir yaşam alanına dönüştürdük.

Stratejik ürünlerimizi coğrafi işaret ile koruma altına alıyoruz. Bizim; zeytinimiz, zeytinyağımız ve peynirimiz bir marka. Büyükşehir olarak bu markaları güçlendirdik. Artık peynir dediğinizde Balıkesir, ilk akla gelen şehir oldu.

Belediyelerin günümüzde dijitalleşme, sıfır atık, güvenlik, sağlık, çevre ve sosyal çalışmalar gibi pek çok başlıkta

inisiyatif aldıklarını ve projeler geliştirdiklerini görüyoruz. Sizin öncülüğünüzde Balıkesir’de de bu alanlarda çok sayıda proje gerçekleştirildi. Bir belediye başkanı olarak hayata geçirdiğiniz en önemli projeniz hangisi oldu?

Ben Balıkesir aşığı bir insanım. Bu şehrin insanını, tarihini, kültürünü, doğasını seviyorum... Bir belediye başkanı olarak benim önceliğim, şehrimi ve sahip olduklarını korumak. Bunun için çalışıyor, bunun için yatırım yapıyoruz. Arzumuz; insan ve doğa dengesini kurulduğu, sokaklarında araçlardan çok yaya ve bisikletlilerin dolaştığı, temiz bir çevre, temiz bir deniz.

Bu kapsamda hayata geçirdiğimiz “Atıksız Adalar” Projesiyle Türkiye’de bir ilki başardık. Ekinlik Adası, Türkiye’nin ilk atıksız adası olarak tarihe geçti. Şimdi burada çıkan tüm atıkları döngüsel ekonomiye kazandırıyoruz, plastik poşet kullanımını sıfıra indirdik. Ayrıca adamız artık enerjisini güneş enerji sisteminden, suyunu ise arıtılmış deniz suyundan elde ediyor.

Bunun gibi birçok projemiz var...

Ayrıca gençleri ve fikirlerini, iyi yetiştirmelerini, geleceğe en iyi şekilde hazırlanmalarını çok önemsiyorum. Bu nedenle Dijital Gençlik Merkezi’ni onların hizmetine açtık.

Bildiğiniz gibi Balıkesir, Türkiye’yi doyuran şehir. Bunun sürdürülebilirliğini sağlamak için hayata geçirdiğimiz proje ve yatırımları çok önemsiyorum.

Başkanım, önemli bilgiler ve yerel yönetim gündemine ilişkin kıymetli değerlendirmelerinizi aldık. Bu keyifli söyleşimizi bundan sonraki hedefleriniz ve okurlarımızla paylaşmak istedikleriniz ile noktalamak isteriz.

Gerek tarım ve hayvancılığıyla, gerek turizm çeşitliliği ve gastronomisiyle gerek sanayisi ile Balıkesir, Türkiye’nin lokomotif olabilecek, dünyada adından söz ettirebilecek bir şehir. 2019’dan bu yana markalaşma konusunda büyük mesafeler aldık.

“Kendi kimliğine ve geleneklerine sahip çıkan, kapıları dünyaya açık bir şehir” hedefimiz var...

Tempomuzu daha çok yükseltecek Balıkesir’e yatırım ve projeler kazandırmaya devam edeceğiz.

TBB HEYETİ, JAPONYA’NIN AFET TECRÜBESİNİ YERİNDE İNCELEDİ

21 Temmuz tarihinde gerçekleştirilen program kapsamında, Japonya’nın afetlere ilişkin önleyici tedbirleri ve müdahaleleri noktasında da teknik incelemeler gerçekleştirildi.

Türkiye Belediyeler Birliği ve Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz, beraberindeki belediye başkanları ve uzmanlardan oluşan bir heyetle birlikte Japonya’da bir dizi teknik inceleme ziyareti gerçekleştirdi. Tokyo ve Kansai bölgelerinde 3 gün boyunca devam eden ziyaret programına, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Alınur Aktaş, Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanı Zeynel Abidin Beyazgül, Adıyaman Belediyesi Başkanı Dr. Süleyman Kılınç ve TBB Genel Sekreter Yardımcısı Halil İbrahim Azak katıldı.

Üç gün süren yoğun temaslarda, 6 Şubat’ta Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen ve 11 ili etkileyen depremlerin yaralarının sarılması amacıyla yapılacak iş birlikleri görüşüldü.

Japonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Yamada Kenji ve Japonya Temsilciler Meclisi Üyesi ve Milletvekili Ichiro Aisawa ile afet sonrası atılacak adımlara ilişkin toplantı gerçekleştiren heyet, Türkiye’nin Tokyo Büyükelçisi Korkut Güngen ile bir araya gelerek Japonya temaslarna ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansında (JICA) “Yerelde Afet Riski Azaltma ve Atık Yönetimi Kapasitesinin Artırılması Projesi” hakkında istişarelerde bulunan heyet, Hyogo ve Kobe şehirlerini de ziyaret etti.

1995 yılında Japonya’da meydana gelen Büyük Hanshin-Awaji depremi adına inşa edilen anıt parkı ve “Afet Azaltma ve İnsan

Yenileşme Enstitüsü”nü ziyaret eden heyet, Japonya’nın afet tecrübelerini de yerinde inceledi. Devlet kanalı NHK başta olmak üzere Japonya’nın birçok basın kuruluşu tarafından yakından takip edilen teknik inceleme ziyaretleri, Hokudan Deprem Anıt Müzesi ziyaretinin ardından noktalandı.

TBB İSTANBUL OFİSİ HİZMETE ALINDI

Türkiye Belediyeler Birliğinin, İstanbul'un Eyüp ilçesinde yer alan yeni ofisi 28 Temmuz tarihinde düzenlenen törenle hizmete alındı.

"İstanbul Ofisi" olarak kullanılacak birimin açılış törenine TBB ve Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz'ın yanı sıra, UN-HABITAT İcra Direktörü Maimunah Mohd Sharif, TBB encümen üyeleri ile Genel Sekreter Dr. Hayri Baraçlı, Genel Sekreter Yardımcıları Halil İbrahim Azak, Dr. Ramazan Özcan Yıldırım, Dr. Ahmet Kazan ve Kayhan Özüm de katıldı.

Başkan Yücel Yılmaz: "Çalışmalara hız kazandırarak."

Düzenlenen törende konuşma yapan Başkan Yücel Yılmaz, Türkiye Belediyeler Birliğini "Türkiye'de tek, dünyada birinci" olarak niteledi. Yeni ofisin; yerel yönetimlerin ulusal ve uluslararası ölçekte temsil edilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve etkin bir koordinasyonla buluşturulması adına yapılan çalışmalara hız kazandıracağını vurgulayan Başkan Yücel Yılmaz, "Türkiye Yüzyılı" hedeflerine bin 392 belediyeyle birlikte emin adımlarla ilerleneceğine dikkat çekti. TBB'nin 1945'ten bu yana yerel yönetimler için bir ekol olduğuna değinen Başkan Yücel Yılmaz, yeni ofisin önemli çalışmalara imza atacağını söyledi.

BAŞKAN YILMAZ'DAN JAPONYA BÜYÜKELÇİLİĞİNE ZİYARET

Türkiye Belediyeler Birliği ve Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör ve TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı ile birlikte 24 Ağustos tarihinde Japonya Büyükelçiliğini ziyaret etti.

Yapılan ziyaret sonrası düzenlenen basın toplantısında, Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve TBB iş birliğiyle gerçekleştirilen “Afet Risk Azaltma ve Atık Yönetimi Konusunda Yerel Belediyelerin Kapasite Geliştirme Projesi” hakkında bilgi verildi.

Toplantıda, Projenin pilot şehri olarak seçilen Kahramanmaraş'ta afet risklerinin azaltılması, afet farkındalığının artırılması ve sürdürülebilir kentleşmenin teşvik edilmesi konusunda yapılacak çalışmalara da dikkat çekildi.

Projenin Türkiye ile Japonya arasındaki çok eski dostluğun gösterge-

si olduğunu belirten Başkan Yılmaz, 6 Şubat'ta meydana gelen depremlerle Türkiye'nin deprem gerçeğiyle tekrar yüz yüze geldiğini kaydetti. Japon Hükümetine deprem sürecindeki destekleri için teşekkür eden Başkan Yılmaz, TBB tarafından Japonya'ya düzenlenen teknik ziyaretten bahsederek “TBB olarak Japonya ile ilişkilerimizi çok uzun vadeli planlamış durumdayız. Deprem gerçeğini dünyaya anlatma gayretinizi yerinde gördük. Kahramanmaraş'ta oluşan depremlerin ardından bu iş birliğimizin tüm şehirlerimize katkı sağlayacağına inanıyoruz.” diye konuştu.

Başkan Yılmaz TOGG'ı tanıttı

Başkan Yılmaz ayrıca, Japonya Büyükelçisi Katsumata Takahiko ile yaptığı görüşmede TBB'nin yeni hizmet aracı olan yerli ve milli imkanlarla üretilen Türkiye'nin ilk elektrikli otomobili TOGG'ı tanıttı.

BAKANLIK VE BELEDİYE İŞ BİRLİĞİ İLE DÖNÜŞÜM PROJESİ

Hakkı ALP

Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürü / Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

Can veya mal kaybına yol açma riski taşıyan yerleşim alanlarının, güvensiz ve sağlıksız yapılardan arındırılarak afetlere duyarlı ve bütüncül planlama yaklaşımı çerçevesinde, sosyal donatı ve yeşil alanlarıyla, ulaşım sistemiyle yaşanabilir, sağlıklı ve güvenli yeni yerleşim alanlarının oluşturulmasına yönelik kentsel dönüşüm faaliyetleri Bakanlık koordinasyonunda ilgili kurumlarla iş birliği halinde yürütülmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca 31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, iyileştirme, tasfiye ve yenileme yaparak fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerinin oluşturulmasına yönelik afet odaklı kentsel dönüşüm uygulamaları yürütülmektedir.

Bakanlığımızca gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları rezerv yapı alanlarının belirlenmesi, riskli alanların ilanı ve riskli yapı tespiti yaptırılması suretiyle yürütülmektedir.

6306 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği’ne istinaden, TOKİ veya İdare, rezerv yapı alanı belirlenmesine ve riskli alan tespitine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosyaya istinaden Bakanlıktan tespit talebinde bulunabilmektedir. Bakanlık ilan edilen/belirlenen söz konusu alanlarda yürütülecek uygulamalara ilişkin olarak TOKİ’ye veya İdareye yetki devri yapabilmektedir.

Riskli alanlar ile rezerv yapı alanlarında yürütülen uygulamalara yöne-

lik olarak İdareye tanınan yetkilerin kaynağında iki önemli husus bulunmaktadır. Bunlardan biri, alanın zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan yapılardan arındırılması, bir diğeri ise, güvensiz ve sağlıksız yapılaşmalardan arındırılan veya yeni yerleşim alanı olarak belirlenen alanlarda afete duyarlı planlama yaklaşımı çerçevesinde, sosyal donatı alanlarıyla, yeşil alanlarıyla, ulaşım sistemiyle yaşanabilir sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasının yanı sıra düzenli ve estetik kentleşmenin sağlanmasıdır.

Ayrıca, 2016 yılında 6306 sayılı Kanun’da yapılan “Üzerindeki toplam yapı sayısının en az %65’i imar mevzuatına aykırı olan veya yapı ruhsatı alınmaksızın inşa edilmiş olmakla birlikte sonradan yapı ve iskân ruhsatı alan yapılardan oluşan alanların” da riskli alan olarak ilan edilmesine ilişkin yürürlüğe giren ek madde ile yetersiz donatı alanları ve altyapıya sahip çarpık kent dokularının dönüşümünü sağlamak amaçlanmaktadır.

Rezerv yapı alanlarında; 6306 sayılı Kanun’un amacı çerçevesinde fen ve sanat norm ve standartla-

rına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek amacıyla, riskli alanlarda ikamet edenlerin nakledileceği rezerv konut ve iş yerleri ile yerleşim yerlerinin ihtiyacı olan sosyal, teknik ve kültürel altyapı ve üst yapı tesisleri ile çevre düzenlemeleri yapılması amaçlanmaktadır.

Riskli Alanlarda ve Rezerv Yapı Alanlarında yürütülen uygulamalarda alanın fiziksel, sosyal ve ekonomik yapısına ve ihtiyaçlarına göre ilke ve esasları içeren dönüşüm modelleri belirlenmesi önem arz etmektedir. Dönüşüm modelleri belirlenirken; vatandaşların da sürece dâhil edilerek, talep edilen yaşam düzeni ile sunulan düzenin birbirini karşılaması amaçlanmaktadır.

Bakanlık öncülüğünde, yerel idareler, ilgili kuruluşlar ve vatandaşların katılımı ile sürdürülen kentsel dönüşüm uygulamalarında karşılaşılan tüm sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, dönüşüm süreci ile ilgili mevcut sorunlara yerleşim ölçeğinde çözüm üretmek için uygulamalar çoğunlukla yerel idareler aracılığı ile yürütülmektedir.

Bakanlık ile Belediye İş Birliği

6306 Sayılı Kanun kapsamında ilan edilen Riskli Alanlar ile belirlenen Rezerv Yapı Alanlarında; uygulama

yapma yetkisi Bakanlıktadır. Belediye iş birliği ile yürütülen uygulamalarda, ilan işlemleri Bakanlıkça yapılmakta, uygulamalara ilişkin iş ve işlemler Bakanlıkça verilen yetki devrine istinaden ilgili belediyesince yürütülmekte ve uygulamalara ilişkin Bakanlığımızca yetkili belediyesine finansal destekler sağlanmaktadır. Bakanlık bu süreçte etkin bir yönlendirici ve denetleyici olarak görev yapmaktadır.

Bakanlık koordinasyonunda yürütülecek dönüşüm uygulamalarında iş birliği yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dönüşüm alanlarında, özellikle öncelikli riskli alanların tespit edilmesi için ölçütlerin belirlenmesi, risk analiz haritalarının hazırlanması, sosyal donatı alanlarının, yeşil alanların, ulaşım ve altyapı sisteminin bütüncül olarak ele alınması, tasarım sürecinde kullanılmak üzere sosyal verilerin tespit edilmesine ilişkin yerel idarelerce başlatılacak çalışmalar, riskin bertaraf edilmesine yönelik süreci hızlandırmaktadır.

Büyükşehir ve Bakanlık İş Birliği ile Oruçreis Riskli Alan Dönüşüm Projesi

Kentleşmenin hızla büyüdüğü şehirlerden olan Kayseri ilinde, özellikle merkez ilçelerde; afet açısından risk

taşıyan alanların dönüştürülmesinde kentsel gelişmenin şehircilik ilkelere uygun bir şekilde sağlanması için riskli alan ve rezerv yapı alanı uygulamaları önem arz etmektedir.

Kocasinan İlçesi, Oruçreis Mahallesinde ilan edilen yaklaşık 36 hektar büyüklüğündeki riskli alan; plansız gelişmiş, yönetmeliklere ve standartlara uygun olmayan sağlıksız yapı stoku ile can güvenliği açısından tehlike oluşturan, imar uygulamalarının yapılamaması nedeniyle sosyal ve teknik altyapının yetersiz olduğu, ayrıca ciddi güvenlik problemlerinin olduğu bir bölgedir. Söz konusu bölgenin olası afet riskine karşı hazırlıklı hale getirilmesi, dönüşüm ve gelişim potansiyellerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Diğer taraftan söz konusu Riskli Alanda yürütülecek dönüşüm uygulamalarında yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere, riskli alana yakın konumdaki Kocasinan ilçesi, Erkilet Mahallesinde bulunan yaklaşık 12,5 hektar büyüklüğündeki alan rezerv yapı alanı olarak belirlenmiştir. Her iki alanda da yürütülecek uygulamalara ilişkin Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bakanlık tarafından yetkilendirilmiştir.

Söz konusu alanlarda Bakanlıkça verilen yetki kapsamında planlama, projelendirme, hak sahipliği tespiti ve gayrimenkul değerlendirme, dönüşüm modelinin kurgusuna ilişkin çalışmalar ile Hazine mülkiyetindeki rezerv yapı alanında TOKİ Başkanlığınca 572 adet konut, 1 adet ticaret merkezi yapım süreci tamamlanmıştır.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ Başkanlığı iş birliğinde yürütülen proje kapsamında, Bakanlıkça verilen yetkilendirmeye istinaden, uzlaşma görüşmelerine ilişkin uygulama esasları Büyükşehir Belediye Meclis Kararı ile belirlenmiştir. Bu doğrultuda söz konusu projenin ilk etabı olarak belirlenen rezerv yapı alanında, hak sahiplerinin ihtiyaçları dikkate alınarak; okul, cami, sosyal donatı alanları ve ticaret alanları ile yaşanabilir, en önemlisi afet riskine önlem alınacak nitelikte bir kentsel dönüşüm uygulaması hayata geçirilmiştir. Yatay mimari anlayışı içerisinde üretilen yapıların kat adedi en fazla 5 kat olarak belirlenmiştir.

Rezerv Yapı Alanında Yapımı Tamamlanan Bağımsız Bölüm Dağılımı;

- 90 m² 330 adet konut (2+1)
- 120 m² 132 adet konut (3+1)
- 138 m² 110 adet konut (3+1)

Söz konusu konutların inşaatı tamamlanmış olup, toplam inşaat alanı büyüklüğü ~ 83.000 m², toplam yeşil alan büyüklüğü ~ 60.000 m²'dir.

Riskli Alanda uzlaşma sözleşmesi imzalayan 850 hak sahibi ile rezerv yapı alanında üretilen 572 adet konut için uzlaşma sözleşmesi imzalanmış, kura çekimleri noter huzurunda tamamlanmış ve anahtar teslim töreni yapılmıştır. Riskli alan-

da uzlaşma oranı %70 seviyelerinde olup, uzlaşma görüşmeleri riskli alanın 96.555 m² büyüklüğündeki kısmına ilişkin olarak hazırlanan proje kapsamında TOKİ Başkanlığınca yapım ihalesi gerçekleştirilen 618 adet konut için devam etmektedir.

Riskli Alanda İhalesi Yapılan 618 Bağımsız Bölüm Dağılımı;

- 90 m² 187 adet konut
- 120 m² 287 adet konut
- 140 m² 144 adet konut

Toplam 618 adet konut ihalesi yapılmış olup, toplam inşaat alanı bü-

yüklüğü ~ 95.000 m², toplam yeşil alan büyüklüğü ~ 55.000 m²'dir.

Rezerv yapı alanında üretilen 572 adet konut içerisinden kura ile bağımsız bölümü belirlenen hak sahiplerinin mevcut bağımsız bölümleri Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığınca teslim alınarak, yıkım çalışmalarına başlanılmıştır. Henüz konut tercih etmeyen hak sahiplerine ise kira yardımı yapılması suretiyle, mevcut bağımsız bölümlerinin ilgili idaresine teslim edilmesine ilişkin işlemler devam etmektedir.

Oruçreis Kentsel Dönüşüm Projesi ile alanda yaşayanlar için afet riskine önlem alınacak nitelikte, güvenli ve kaliteli yaşam çevreleri oluşturulmakta, çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda, risk teşkil eden yapıların yıkılarak, depreme dayanıklı, çevreci, modern mimariye sahip yapılar inşa edilmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Oruçreis Projesi ile Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının destekleri ile gerçekleşen 7. Ulusal Her Yönüyle Kentsel Dönüşüm Kongresi'nde, "En iyi riskli alan ilan eden belediye" ödülünü almıştır.

**Belediye iş birliği
ile yürütülen
uygulamalarda, ilan
işlemleri Bakanlıkça
yapılmakta,
uygulamalara
ilişkin iş ve işlemler
Bakanlıkça verilen
yetki devrine istinaden
ilgili beledyesince
yürütülmekte ve
uygulamalara ilişkin
Bakanlığımızca
yetkili beledyesine
finansal destekler
sağlanmaktadır.**

KENTSEL DÖNÜŞÜM

Abdurrahman KELEŞ
Mamak Belediye Başkan Yardımcısı

Kent mekanlarının iyileştirilmesine yönelik müdahale şekillerini yönlendiren, ülkelerin sosyal, yasal, yönetsel ve ekonomik yapılarının farklılığı olmuştur. Vurguladıkları vizyon, amaç, strateji ve yöntemlere göre farklılık gösteren bu müdahale biçimleri; sorunlu kentsel mekanların, planlı bir biçimde, daha iyi şartlara ulaşması ortak noktasında buluşmaktadırlar.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yer alan dönüşüm kelimesinin anlamından hareket ile, (Dönüşüm: Olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma) Kent-sel Dönüşüm: Kentsel alanların var olan durumundan başka bir biçime girmesi, başka bir durum almasıdır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm süreci; kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem planı olarak tanımlanabilmektedir.

Kentsel Dönüşümün Türkiye’deki Gelişimi

Cumhuriyet döneminde, özellikle Ankara başta olmak üzere, planlama çalışmaları yapılmıştır ve 1930’lar, planlamanın belli bir sistem üzerine oturtulmaya çalışıldığı bir dönem olarak görülmektedir. İmar planlamaları ile yeni konut alanlarının düzenlenmesi, yolların açılması gibi temel imar faaliyetlerinin başladığı ve Ankara’dan diğer Anadolu kentlerine yayılmaya başladığı bu dönemde; mahalle planları, köy planları, eski kentlerin planları, yeni kent planları, bölge planları yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra, 1956’da yürürlüğe giren 6785 sayılı İmar Kanunu’yla; belediye sınırları içindeki planlama ve yapılaşma konuları ile ruhsat alma işlemleri, belli kriterlere bağlanmış ve imar planı çalışmalarında, çalışma alanının belirli bir nüfus yoğunluğu taşıması zorunluluğu getirilmiştir. 1961 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı sayesinde, ekonomik planlama anlayışı yayılmış, bölgesel planlama anlayışının da gelişimine katkıda bulunulmuştur. 1985 yılında yürürlüğe girmiş olan 3194 sayılı İmar Kanunu, kentlerin yaşadığı çarpık ve plansız yapılaşmanın neden olduğu, ayrıca hızlı göç ve nüfus artışı sebebi ile oluşan

olumsuzlukları gidermek amacıyla kabul edilmiştir. Bu Kanun’un kapsadığı planlar şu şekildedir:

- Bölgesel planlar, çevre düzeni planları, imar planları (Nazım imar planı, uygulama imar planı). Sonuç olarak, Türkiye kentlerinin, yurtdışındaki gelişmiş ülke kentleri ile yarışabilmesi için, gereken tüm çalışmaların yapılmaya çalışılmasına rağmen; bunu uygulamaya geçirebilecek yaptırım, maddi kaynak ve halk katılımının yetersiz durumda olması sebebi ile, geliştirilmiş olan tüm planlama çalışmalarına rağmen, yeterince sonuç almaya yetmemiştir.

6306 sayılı Kanun kapsamında parsel bazında yapılan dönüşüm işlemlerinde geline nokta itibarıyla, harç ve ücret muafiyetleri dışında gerçek bir dönüşümden söz etmek mümkün değildir.

Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Ülkemizde son yıllarda özellikle 6306 sayılı Kanun kapsamında, gerek parsel bazlı gerekse ada veyahut daha büyük çapta alan bazında dönüşüm projeleri yapılmaktadır. Bu manada yapılan kentsel dönüşüm projelerinin başarılı bir şekilde sonuçlanmamasının nedenlerini ortaya koymak gerekir.

6306 sayılı Kanun kapsamında parsel bazında yapılan dönüşüm işlemlerinde geline nokta itibarıyla, harç ve ücret muafiyetleri dışında gerçek bir dönüşümden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca, Bakanlık tarafından ödenen kira bedelleri de, merkezi idareye ciddi bir ekonomik yük teşkil etmiştir. Parsel bazlı dönüşümden ziyade alan bazlı kentsel dönüşümüne önem verilmesi, hem planlama hem de yaşanabilir mekanlar açısından daha doğru olacaktır. Bununla beraber şehir-cilik ve eşitlik ilkesi bakımından,

yapılacak plan tadilatlarının, en az ada bazında yapılması gerektiği hususunu tekrar hatırlatmakta fayda vardır. Ancak burada şu soruyu da sormak gerekir. 6306 sayılı Kanun kapsamında gerek vatandaşların talebi, gerekse belediyelerin talebine binaen, riskli alan olarak ilan edilen kaç yer vardır? Bunların kaç hayata geçirilmiştir? Birçok bölgede riskli alanlar ilan edilmiş, hatta kira yardımları yapılmıştır. Ancak gerekli analiz yapılmadığı ve teknik detaylara inilmediği için söz konusu alanlar riskli alan olarak beklemektedir. Bu bölümde kentsel dönüşüm çalışmasında 6306 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Kanun uygulamalarının karşılaştırması yapıp, özetle yapılacak olan iş ve işlemler izah edilecektir.

Kentsel Dönüşüm Veyahut Riskli Alanın İlan Edilmesi

Öncelikli olarak kentsel dönüşüm çalışması 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise: TOKİ veya idare veya, alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosyaya istinaden Bakanlıktan riskli alan tespit talebinde bulunabilir. Bakanlıkça, uygun görülen talepler Cumhurbaşkanına sunulur. Ayrıca, yine riskli alan belirlenmesi için alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri, riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosya ile birlikte Bakanlık veya idareden riskli alan tespit talebinde bulunabilir. İdareye yapılacak talepler Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça uygun görülen talepler, Cumhurbaşkanına sunulur.

Öncelikli olarak kentsel dönüşüm çalışması 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise: TOKİ veya idare veyahut alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden

dosyaya istinaden Bakanlıktan riskli alan tespit talebinde bulunabilir. Bakanlıkça, uygun görülen talepler Cumhurbaşkanına sunulur.

Cumhurbaşkanı tarafından riskli alan ilan edilmesinden sonra karar Resmi Gazete’de yayımlanır. 5393 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise; Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya birkaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır.

Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir. Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacak kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı, parselasyon planı, bina inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni ve benzeri tüm imar işlemleri ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu’nda belediyelere verilen yetkileri kullanmaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

Plan Yapım ve Onama Süreçleri

6306 sayılı Kanun kapsamında riskli alan edildikten sonra planlama aşamasına geçilir. Belediyeler, plan yapma ve onama yetkilerini Çevre

ve Şehircilik Bakanlığından talep edebilir. Bakanlık genelde plan yapma yetkisini belediyelere vermekte, ancak onama yetkisini vermemektedir. Bununla ilgili örnek uygulamalar vardır. Belediye tarafından hazırlanan imar planları Bakanlığa sunulur. Bakanlık tarafından onanan imar planları askı işlemleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne gönderilir. Askı süresince itirazların olmaması halinde plan kesinleşmiş olur. Eğer itirazlar var ise, ilgili belediye tarafından itiraz konuları değerlendirilip tekrar planda yapılacak değişikliklerle beraber Bakanlığa gönderilir. Bakanlığın yeniden değerlendirmesi sonucunda problem olmaması halinde plan onama işlemleri tamamlanır.

5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kentsel dönüşüm ilan edilen bölgenin imar plan onama aşamaları, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ise; ilçe belediyesi meclisinin onayını müteakip büyükşehir belediyesi meclisine sunulur. Daha sonra askı işlemleri için ilçe belediyesine gönderilir. Askı süresince itirazların olmaması halinde plan kesinleşmiş olur. İtirazların olması halinde ise; plan yeniden ele alınıp gerekli düzeltmelerden sonra, yeniden ilçe belediyesi meclis onayını müteakip yine büyükşehir belediye meclisine sunulur. Büyükşehirlerin dışındaki yerlerde, idarelerin kendi meclislerinden alacakları karara istinaden işlemler yapılır ve askı süresi bitiminde problem olmaması halinde plan onama işlemleri tamamlanır.

Parselasyon Yapım ve Onama Süreçleri

Parselasyon işlemleri ise; 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılan işlemlerde, eğer parselasyon yapma ve onama yetkisi Bakanlık tarafından ilgili belediyesine verilmez ise; plan-

lama işlemlerinde olduğu gibi Bakanlık yolu ile işlemler devam eder.

5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kentsel dönüşüm ilan edilen bölgenin imar plan onama aşamaları, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ise; ilçe belediyesi meclisinin onayını müteakip büyükşehir belediyesi meclisine sunulur.

Ancak parselasyon yapma ve onama işlemlerinin yetkisinin ilgili idareye verilmesi durumunda, ilgili idarenin encümen kararından sonra askı süreci ve itiraz olmaması halinde onama işlemleri tamamlanır. Daha sonra tescil işlemleri için Kadastro ve Tapu Müdürlüğüne gönderilir.

5393 sayılı Kanun kapsamında da işlemler aynıdır. Eğer büyükşehir belediyesi sınırlarında ise; plan aşaması gibi süreçler işlenir. Burada ilçe belediyesi encümen kararından sonra büyükşehir belediyesine gönderilir. Büyükşehir belediyesinin encümen kararını müteakip, yine askı işlemleri için ilçe belediyesine gönderilir. Askı aşamasında itirazların olması halinde plan onamada olduğu gibi süreç işler. Büyükşehirlerin dışındaki yerlerde, idarelerin kendi encümeninden alacakları karara istinaden işlemler yapılır. Askı işlemlerinden sonra yine tescil işlemleri için Kadastro ve Tapu Müdürlüklerine gönderilir.

Tespitler, Yıkım ve Kamulaştırma İşlemleri

Genel olarak kentsel dönüşüm yapılacak alan içerisindeki tespitlerin doğru bir şekilde yapılması önem arz etmektedir. Önce mülkiyet açısından; tapulu, tapu tahsisli veya vergili olarak kayıtların doğru tutulması, daha sonra mevcut yapıların ruhsatlı, ruhsatsız ayrı ayrı olmak üzere, yapıların aşınma paylarının doğru hesap edilmesi için, inşaat yaşlarının da doğru tespit edilmesi

gerekir. Yine kamulaştırma işlemlerinin sorunsuz olarak tamamlanabilmesi ve vatandaşlarla kolaylıkla anlaşma sağlanabilmesi için, ilgili idarelerde kurulan kıymet takdir komisyonunun titizlikle çalışması gereklidir. 6306 sayılı Kanun'da, öncelikli olarak anlaşma yoluna gidilerek yıkılma işlemi gerçekleştirilir. Riskli yapıların olduğu yerlerde, vatandaşlara önce altmış günden az olmamak üzere süre verilerek, ilgili idareden yıkım ruhsatı alınarak riskli yapıların tahliyesi ve yıktırılması istenir. Maliklere yapılacak tebligatta, riskli yapıyı kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi kullananlara tahliye için malik tarafından bildirim yapılması gerektiği belirtilir. Malik tarafından kiracı veya sınırlı ayni hak sahibine tahliye için bildirim yapılmadığının tespit edilmesi halinde bildirim idarece yapılır.

Yukarıda verilen bu süre içerisinde riskli yapıların yıktırılıp yıktırılmadığı mahallinde kontrol edilir ve riskli yapılar, malikleri tarafından yıktırılmamış ise, yapının idari makamlarca yıktırılacağı belirtilerek otuz günden az olmak üzere ek süre verilerek tebligatta bulunulur. Verilen süreler içinde riskli yapıların maliklerce yıktırılmaması durumunda, hak sahiplerinin de görüşü alınarak riskli yapılara elektrik, su ve doğal gaz verilmemesi ve verilen hizmetlerin durdurulması ilgili kurum ve kuruluşlardan istenir. İdarenin talebi üzerine, ilgili kurum ve kuruluşların riskli yapılara verilen elektrik, su ve doğal gaz gibi hizmetlerini durdurması zorunludur.

Maliklere verilen süreler içerisinde maliklerce yıktırılmayan riskli yapılar mülki amire bildirilir ve bu yapıların tahliyesi ve yıktırma işlemleri, mülki amirler tarafından sağlanacak kolluk kuvveti desteği ile idarece yapılır veya yaptırılır. 5393 sayılı Kanun'da da; kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında

bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Anlaşma yapılan yapılar yapı sahiplerince ve yahut ilgili idaresince yıkılır, yıktırılır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan gayrimenkul sahipleri ve belediye tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.

Uygulamada karşımıza çıkan en büyük sorunların başında, alan içerisinde anlaşma sağlanamayan ve mahkemeye intikal eden yapılarla ilgili, yargı süreçlerinin uzun sürmesinin projenin genelini olumsuz etkilemesi gelmektedir. Taşınmazların değeri; taşınmaz değerlendirme konusunda uzman kişi, kurum veya kuruluşlardan bilgi alınarak ve mahallin emlak alım satım bürolarından alınacak bilgilerden de faydalanılarak, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 11'inci maddesindeki esaslara göre tespit edilir.

Kira Yardımları

6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak işlemlerde, anlaşma ile tahliye edilen uygulama alanındaki yapıların maliklerine tahliye veya yıkım tarihinden itibaren Bakanlıkça kararlaştırılacak aylık kira yardımı yapılabilir. Yardım süresi riskli alan dışındaki riskli yapılarda 18 aydır. Riskli ve rezerv yapı alanlarında kira yardımı süresi 48 ayı geçmemek şartı ile ilgili kurumca belirlenir. Aylık kira bedeli, Bakanlıkça belirlenir ve her yıl Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) oniki aylık ortalamalara göre yüzde değişim) oranında güncellenir. İnşaat halinde olup içinde ikamet edilen yapılarda kira yardımı veya faiz desteğinden, sadece inşaat halindeki yapıda ikamet edilen bağımsız bölümlerin malik, kiracı ve sınırlı ayni sahipleri faydalanır. Anlaşma ile

**Aylık kira bedeli,
Bakanlıkça belirlenir
ve her yıl Türkiye
İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan
Tüketici Fiyat Endeksi
(TÜFE oniki aylık
ortalamalara göre
yüzde değişim)
oranında güncellenir.**

tahliye edilen yapıların maliklerine mümkün olması halinde, kira yardımı yerine tahliye tarihinden itibaren konut ve işyerlerinin teslim tarihine kadar geçici konut veya işyeri tahsis yapılabilir.

Kira yardımı başvuruları; tahliye tarihinden itibaren bir yıl içinde veya riskli yapının yıktırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, Bakanlıkça belirlenecek bilgi ve belgelere istinaden riskli alan veya rezerv yapı alanlarında ilgili kuruma, riskli yapılarda ise; müdürlüğe veya Bakanlıkça, yetki devri yapılması durumunda idareye yapılır. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise; yetki devri yapılmadığı durumda, riskli yapılar ile ilgili, idareden tahliye ve yıkıldı yazısı müdürlüğe ulaşmadan kira yardımlarının başlatılmaması gerekir. 5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kira yardımı ile ilgili herhangi bir hüküm yoktur. Ancak, ilgili idare meclis kararı alarak taşınma veya hut kira bedeli adı altında yardımda bulunabilir.

Uygulamadaki Yetkiler

Her iki Kanun kapsamındaki uygulamalarda gerek özel sektör eliyle, gerekse TOKİ ile anlaşma yapılar uygulanabilir. Burada özellikle TOKİ'nin mevzuatı gereğince muafiyetleri nedeniyle, genelde ilgili idareler TOKİ ile aynı iş birliği seçeneğine gitmektedir.

Proje Onayı ve Ruhsat İşlemleri

Her iki Kanun kapsamındaki proje onayı ve ruhsat işlemleri, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklerine göre yapıldığı için aynıdır.

Muafiyetler

6306 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin 9'uncu fıkrasında; "Bu Kanun uyarınca yapılacak olan ve Bakanlık, TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi, İdare ve dönüşüme konu yapıların inşası işini yüklenen müteahhit ile malik ve en az bir yıldır kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi olarak riskli yapıyı kullanan gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerinden birinin taraf olduğu;

a) Bu Kanun kapsamındaki taşınmazların dönüşüme tabi tutulmadan önce ilk satışı, devri, tescili ve ipotek tesis edilmesi işlemleri ile bu Kanun kapsamında yapılacak uygulamalar neticesinde meydana gelen yeni yapıların malik, işi yüklenen müteahhit ve en az bir yıldır kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi olarak riskli yapıyı kullanan gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerine ilk satışı, devri, tescili ve ipotek tesis edilmesi işlemleri,

b) Bu Kanun kapsamındaki bir yapıdan dolayı, bu Kanun kapsamındaki parsellerde veya alanlarda veya söz konusu parsel ve alanların dışındaki parsellerde yeni bir yapı yapılması ya da mevcut bir yapının satın alınması veya ipotek tesis edilmesi işlemleri,

c) Kanun kapsamında yapılacak uygulamalar neticesinde meydana gelen yeni yapıların işi yüklenen müteahhit, Bakanlık, TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi, İdare ve bunların iştirakleri ile Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları (GYO) tarafından gerçekleştirilecek ilk satışı, devri, tescili ve ipotek tesis edilmesi

işlemleri, ile bu bentlerde belirtilen yapıların dönüşümüne ilişkin olarak Kanun uyarınca yapılacak diğer işlemler noter harcı, tapu harcı, belediyelerce alınan ücret ve harçlardan, veraset ve intikal vergisi, döner sermaye ücreti ve diğer ücretlerden, bu işlemler nedeniyle düzenlenecek kâğıtlar, resmî dairelerin mal ve hizmet alımlarına ilişkin ödemeler sebebiyle düzenlenen kâğıtlar da dahil olmak üzere damga vergisinden, bu Kanun kapsamındaki yapıların maliklerine ve malik olmasalar bile bu yapılarda kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi olarak en az bir yıldır ikamet ettiği veya bunlarda işyeri bulunduğu tespit edilenlere bu amaçlarla kullandırılan krediler dolayısıyla lehe alınacak paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisnadır. Bu Kanun kapsamındaki iş, işlem ve uygulamalar, Bakanlık, TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi ve İdarenin, sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketleri tarafından yürütülüyor ise, bu şirketlerce yapılan iş, işlem ve uygulamalarda da bu fıkra da belirtilen vergi, harç ve ücret muafiyetleri uygulanır. 10'uncu fıkrasında; "Riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarında ve riskli yapıların bulunduğu parsellerde, gerçek kişilerce ve özel hukuk tüzel kişilerinince uygulamada bulunulması halinde, fonksiyon değişikliğine bakılmaksızın, mevcut inşaat alanının bir buçuk katına kadar olan yeni inşaat alanı için belediyelerce harç ve ücret alınmaz. Ve yine aynı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nin 16'nci maddesinin 10'uncu fıkrasında: "Riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarında ve riskli yapıların bulunduğu parsellerde, gerçek kişilerce ve özel hukuk tüzel kişilerinince uygulamada bulunulması halinde, fonksiyon değişikliğine bakılmaksızın mevcut inşaat alanının bir buçuk katına kadar olan

yeni inşaat alanı için belediyelerce harç ve ücret alınmaz. Yeni inşaat konut ve işyerinden oluşuyor ise, muaf olunan inşaat alanı, yeni inşa edilen binadaki konut ve işyerinin bina içindeki metrekaresi cinsinden oranları çerçevesinde uygulanır." denilmektedir. Yine aynı yönetmeliğin 12. maddesinin (c) fıkrasında "26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 79'uncu, mükerrer 79'uncu, 80'inci ve ek 1'inci maddeleri uyarınca belediyelerce alınan harçlar." (f) fıkrasında ise; "Kurum ve kuruluşlarca döner sermaye ücreti adı altında alınan bütün ücretler ile riskli olarak tespit edilen yapı ile bu yapının yerine yapılacak yeni yapıya ilişkin olarak belediye meclisi kararı ile belirlenen ve alınan her türlü ücret." denilmektedir. Dolayısıyla, yapı ruhsatı aşamasından yapı kullanma izin belgesi aşamasına kadar olan her türlü işlemlerde, söz konusu maddeler gereğince muafiyetler uygulanması gereklidir. Mülkiyetin kamu olması durumunda, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 26'nci maddesi gereğince yapılan yapılarda, 2464 sayılı Kanun'un ek 2'nci maddesine istinaden bina inşaat harcından muafiyet vardır. 5393 sayılı Kanun'da ise; yine mülkiyetin kamu olması durumunda, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 26'nci maddesi gereğince yapılan yapılarda, 2464 sayılı Kanunun Ek Madde 2'ye istinaden bina inşaat harcından muafiyet vardır. Ayrıca; kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili vergi, resim ve harçların dörtte biri alınır. Eğer her iki Kanun kapsamında da, TOKİ ile iş birliği söz konusu ise; 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'nun ek 9'uncu maddesinin 2'nci fıkrasındaki, "Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü alt yapı

ve üst yapı inşaatlarıyla ilgili olarak, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun ek 6'ncı maddesinde yer alan bina inşaat harcı ve 84'üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı bentlerinde yer alan çeşitli harçlar, Kanundaki tarifesinde belirtilen en az tutarlar üzerinden alınır. Bu harçların dışında her ne ad altında olursa olsun hizmet karşılığı olsa dahi başkaca bir ücret veya be del alınamaz. Belediyeler, bu yapılarla ilgili yapı kullanma izin belgesi müracaatları üzerine, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından geçici kabulün yapılmış olması kaydıyla başkaca belge aranmaksızın 15 gün içinde yapı kullanma izin belgesi vermek zorundadır. İstenen diğer belgeler Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından daha sonra tamamlanır. Alınan, her türlü harç, ücret ve teknik altyapı hizmet bedellerinden muaftır." hükmü geçerlidir.

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Burada özellikle işin başında belirtilmesi gereken husus, kentsel dönüşüm çalışmalarına başlanılmadan önce mutlaka vatandaş katılımının, desteğinin ve muvafakatlerinin alınmasıdır. Buradan bakılınca ülkemizdeki birçok projenin hayata geçememesi veyahut başarısız olmasının ana nedeni öncelikle vatandaş ile uzlaşma sağlanamamasıdır.

Hatta 6306 sayılı Kanun kapsamında riskli alan veyahut 5393 sayılı Kanun kapsamında kentsel dönüşüm alanı ilan etmeden önce, alanda yapılacak vatandaş merkezli çalışma ile örnek plan üzerinden çalışma yapılmalı, bu plan üzerinden mevcut durumu ve yeni durum karşılaştırma yapılmalıdır. Özetle;

1. ADIM: Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi Doğrultusunda Belirlenen

Alana Dair Mevcut Durumun Tespiti ve Ön Proje Çalışmaları

2. ADIM: Hak Sahipleri ile Ön Görüşme ve Beklenti Analizi

3. ADIM: Alana İlişkin Stratejiler ile Matematiksel ve Detaylı Finansal Model Belirlenmesi olmalıdır.

Vatandaşlar ile anlaşma sağlanan plan üzerinden, gerekirse ya Bakanlıktan veyahut belediyeden plan için ön onay alınıp, riskli alan veya kentsel dönüşüm alanı için gerekli dosya oluşturulurken içine vatandaş muvafakatleri ve hatta yapılacak sözleşmelerin eklenmesi doğru bir yöntem olacaktır. Bu noktada özel sektörü de devreye sokmak ilgili idarelerin elini güçlendirecektir. Söz konusu proje alanındaki önce mevcut durum ortaya konmalı, mülkiyet durumuna göre tapulu, tapu tahsisli veyahut sadece vergili olan vatandaşların durumunun tespiti ile işe başlanılmalıdır. Eğer söz konusu alandaki yapılar ruhsatlı ve iskanlı olup, kat mülkiyetleri varsa ona göre mevcut durumun hesabını ve analizlerini yapıp, gerekirse yeni planlamadaki yoğunluk artışının ne kadar olması ve plan içindeki yoğunluk artışına istinaden yeni donatı alanlarının ayrılması hususuna dik kat edilmelidir. Özellikle mevzuatı gereğince ayrılmayan donatı alanları sebebiyle, yapılan plan tadilatları mahkemeler tarafından iptal edilmektedir.

Bunun yanında projenin başlangıç aşamasında vatandaşın katılımı sağlanmaz, desteği alınmaz ise özellikle alandaki eski yapıların yıkım işlemlerinde büyük sorun yaşanmaktadır. Söz konusu alandaki eski yapılar, ruhsatlı ve iskanlı ise, parselasyon planlarının onanması aşamasında, yıkım yapıp cins değişikliği işlemleri (kat mülkiyetli olduğu için binadan arsaya dönüş işlemlerinin yapılması gerekir) ya-

pılamadığı için yeni planlar onansa bile parselasyon işlemleri sekteye uğramaktadır.

Özellikle plan yapım aşamasında, mevcut durumu iyi analiz edildikten sonra, gereksiz ve rant sağlayacak emsal artışlarına sebebiyet verilmemeli, mahalle kültürümüzün canlanması bakımından yatay mimariye özen gösterilmeli ve projeye başlanılmadan önce, kentsel tasarım proje çalışmaları mutlaka yapılmalıdır.

Bir başka husus ise; eğer kentsel dönüşüm çalışmaları 6306 sayılı Kanun yolu ile yapılacak ise plan ve parselasyon yapma ve onama işlemlerinde, bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin daha hızlı ve etkin yapılabilmesi bakımından, yetkilerin belediyelere devredilmesi önem arz etmektedir. Aksi halde merkezden yapılan işlemlerde, hem Bakanlık iş yoğunluğu açısından sıkıntı çekmekte, hem de özellikle taşradaki belediyeler işlemlerini takip etmekte zorlanmaktadır.

Bütün iş ve işlemler göz önüne alındığında, kentsel dönüşüm işlemlerin de, 6306 sayılı Kanun kapsamında, gerek rezerv yapı alanlarının olması, gerekse Bakanlık tarafından yapılan kira yardımları ve uygulama aşamasındaki harç ve ücret muafiyetleri, vatandaş ve yatırımcı açısından avantaj sağladığı için, uygulamada 6306 sayılı Kanun tercih edilme sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün bu tespitler ile birlikte, son 25 yılda meydana gelen Marmara, Van, Elazığ, İzmir, Malatya ve en son Kahramanmaraş merkezli depremler sonucunda yapılan tespitler neticesinde, güvenli bir yapı nasıl olmalı? Nelere dikkat etmemiz gerekiyor? Nerede hata yapıyoruz? Sorularının cevabına süreçleri özetleyerek bakalım.

• **Doğru planlama (plana esas jeolojik etüdler, kurum görüşleri özellikle tarım, planlama sahasının yerinde kontrolü)**

İmar plan yapım/onama aşamaları ve usul/esasları, başta 3194 sayılı İmar Kanunu olmak üzere Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği kapsamında nasıl olması gerektiği hususları detaylı olarak ele alınmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli unsurların başında, yukarıda ifade edildiği gibi plana esas jeolojik etüdlerin gerektiği gibi şartlara ve standartlara uygun bir şekilde olmalıdır. Sadece etüd yapıldı diye değil veyahut evrak tamamlandı mantığı ile değil gerçekten tekniğine uygun olarak yapılmalıdır. Ve burada uygulamadaki tecrübelerimize dayanarak ifade etmek istediğim husus, planlama aşamasında şehir plancısı meslektaşlarımızın araziye yerinde detaylı olarak gezmeleri, hali hazır haritalara sadece masa başında bakıp plan yapmamaları, araziye, topoğrafyaya en uygun bir çalışma yapmaları gerektiğidir. Bir çok ilimizde çoğu planlarda bu husustaki tespitlere istinaden bu

konuya değinilmiştir. Özellikle sıvı zeminlerden kaçınılmalı, maliyeti de düşünerek plan içerisinde bu gibi önlem alınması gereken yerlere olabildiğince yeşil alan/ağaçlandırılacak alan vs. tanımlanmalıdır.

• **Plan notlarında meslek birlikteliği (plancı+haritacı+mimar+inşaat mühendisi vs.)**

Yine planlama da karşımıza çıkan en önemli hususlardan bir tanesi de plan notlarının net ve anlaşılır olması ve meslek bütünlüğü/dayanışması içerisinde olması gerektiğidir. Planlama aşaması elbette şehir plancıları tarafından yürütülmektedir. Ancak planlama aşamasında gerek mülkiyet durumu (DOP oranının doğru belirlenmesi vs.) gerekse parselasyon aşamasında planın teknik nedenlerden dolayı tekrar geriye iade edilmemesi için plan yapım aşamasında mutlaka harita mühendislerden destek/fikir alışverişi sağlanmalıdır. Hele parselasyon etaplar halinde yapılabilir husuları var ise; etaplar arasında DOP dengesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Burada ifade ettiğimiz her bir konuda uygulama aşamasında yaptığımız tespitlerimiz mevcuttur.

Plan notları oluşturulurken mutlaka plancı, haritacı, mimar, inşaat müh., yerine göre jeoloji ve jeofizik mühendis dallarından yararlanmalıyız. Özellikle kotlandırma başta olmak üzere, yönetmelikler ile işin içinden çıkılamadığı durumlarda, plan notları bizim için anlaşılır ve net bir şekilde olmalıdır. Planlı alanlar imar yönetmeliğinin değişmeyen hükümlerine aykırı plan notu getirilmemeli ve plan iptaline konu olacak hususlara ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında özellikle kurum görüşlerinde yaşanan en büyük sıkıntı Kanunda belirtilen zaman dilimi içerisinde, başta tarım olmak üzere ilgili kurumların görüşlerinin gelmemesi/gecikmesidir. Bu da idarelerin elini kolunu bağlamakta ve daha sonradan plan iptallerini gündeme getirmektedir.

• **Parselasyon (parsel büyüklüklerinin yapılaşmaya uygunluğu)**

Parselasyon planları yapım/onama aşamasında, üreteceğimiz parsellerin özellikle otopark yönetmeliği başta olmak üzere, yapı yapımına uygun büyüklükte olması gerekmektedir. Burada parsel cephelelerinden ada içerisinde meydana gelebilecek parsel adedine, müstakil tapulamadan yerindelik ilkesine kadar her türlü detaylar titiz bir şekilde göz önünde bulundurulmalıdır. Ve parselasyon planları encümenine sunulmadan önce mimari meslekten destek alınmalı ve örneklem yöntemi ile köşebaşı, ara parseller ve iki yola bakan parsellerde vs. mimari çalışma yapılmalı ve bu aşamalarda sıkıntıları tespit edilip ona göre süreçler devam etmelidir. Genel tecrübemize istinaden şunu belirtmek gerekirse, yapının durumu/etüdü, plan ve parselasyon plan aşamasında ortaya çıkmaktadır. Mimari bir sonraki aşamada plan ve parselasyon hükümlerine göre yapılmaktadır/ortaya çıkmaktadır.

- Mimaride asma katlar, kapalı çıkmalar konuları

Özellikle, deprem bölgelerimizde karşımıza çıkan en önemli sorunların başında kapalı çıkmalar ve asma katlardır. Bununla ilgili olarak 12 Mayıs ve 12 Ağustos tarihli Resmi Gazetelerde yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerdir. Bu değişikliklerle asma kat yapımına ve kapalı çıkmalara sınırlama getirilmiştir.

• **Projeler/zemin etüd raporu: Binaların doğru tasarımı/statik hesaplar**

Bu aşama da planlama aşamasında üzerinde durduğumuz plana esas jeolojik etüdlere kadar bir önemli aşama da parsel bazlı zemin etüd raporlarıdır. Hatta yapının yapılması aşamalarında en önemli iki unsur bunlardır. Uygulamada malesef en önemli eksikliklerin başında gelmektedir. İşinin ehli kişiler tarafından olabildiğince parselin her noktasında yapılacak sondajlar ile birlikte zemin emniyet gerilmelelerinin belli olacağı ve statik hesaplara altlık teşkil edecek olan zemin etüd raporlarının doğru bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. İfade edildiği gibi bu rapor doğrultusunda statik projeler/hesaplamalar yapılmaktadır. Bir de yeri gelmişken ifade edecek olursak; eğer parselde binanın yapımı ile birlikte istinat duvarı, fore kazık, zemin iyileştirmesi vs var ise ayrıca bu hususları da gerek mimari gerekse statik projelerde detayları ile birlikte ele alınmalıdır. Bu yapılara ayrıca mevzuatı gereğince ruhsat düzenlenmeli ve özellikle şantiye şefi olarak da inşaat mühendisleri görevlendirilmelidir.

• **Yapı müteahhidinin mesleki yeterliliği, şantiye şefi, yapı denetim firmalarının yetkinliği/etkinliği**

Yapı müteahhitleri, şantiye şefleri ve yapının denetiminden sorumlu

olan yapı denetim firmaları: Yapım aşamasındaki en önemli etkenlerdir. Aslında genel bir tespit yapılacaktır. Olursak mevzuatsal olarak eksikliğimiz yok mudur. Vardır. İlaveler yapılabilir. Ancak ne kadar mevzuatımız mükemmel olursa olsun, yapım aşamasındaki bu üç meslek gereğini yerine getirmedikleri sürece, afet zamanlarında can ve mal kayıplarımızın önüne geçilemeyecektir. Son yıllarda yapılan mevzuatsal değişikliklerle beraber ciddi mesafe alınmıştır. Bu üç meslek grubu içinde en önemlisi ve işin yapımını bizzat yöneten ve denetime sunan şantiye şefleri olmasına rağmen, uygulamadaki en zayıf halka şantiye şefleridir. Yapı denetim firmaları 2019 yılı itibarıyla elektronik ortamda (kamuoyu dili ile: havuz sistemi) atanması nedeniyle eskiye nazaran daha etkin denetim görmekteyiz. Ve müteahhitlik mesleği olarak; “Yapı Müteahhitlerinin Sınıflandırılması ve Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik” ile birlikte biraz daha kurumsal hale gelmiş ve ciddiyet kazanmıştır.

• **İmalat süresince standartlara uygun doğru malzeme kullanımı, işinin ehli mesleki yeterliliği olan ustalar (kalıp, demir, beton, tesisat)**

Bu kısımda mesleki yeterliliğe sahip usta çalıştırılması, imalatların ruhsat ve eklerine uygun bir şekilde yapılması/yaptırılması konusu önem arz etmektedir. Özellikle donatı bağlanması ve beton döküm/bakım aşamaları çok önemlidir. Bu hususa örnek vermek gerekirse; doktorun verdiği doğru reçeteyi usulüne göre kullanmayan hasta ne kadar tedavi olur ise; bu aşamaya kadar bahsettiğimiz bütün konularda yapılan bütün işlemlerin sonucunda yanlış ve eksik imalat hatası sonucu değiş-tirmeyecektir.

• **Kullanılan demir, beton deney sonuçları (laboratuvarlar). Betonun dökümü, bakımı ve vibrasyon işlemleri**

Laboratuvar sonuçlarının şeffaf ve denetlenebilir olmalı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızın Ebis sisteminde, standartların altında kalan sonuçların görülmesi ve kırmızı renk ile sisteme işlenmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili olarak gerek TBB gerekse belediyeler olarak Bakanlığımızın ilgili genel müdürlüğünden talep edilmiştir. Talep edilen bu uygulama ilgili idarelerin hata yapma ve görememe riskini minimum düzeye indirecektir. Yine beton döküm aşamalarında, betonun standartlarını bozacak hiçbir olumsuzluğa yer verilmemelidir. (su katma gibi) Ve beton vibrasyonu ve dökümünden sonra bakım aşaması.

• **Yapı Denetim hak ediş işlemleri ve inşaatların kontrolü**

Yapı denetime tabi yapılarda belediyelerce yapılacak olan hak ediş işlemlerinde, mutlaka yerinde ruhsat ve eklerine uygunluğu kontrol edilmeli, özellikle ara hak edişlerde inşaatlar titizlikle kontrol edilmelidir. Gerek belediyeler, gerek İl Özel İdareleri ve gerekse Organize Sanayi Bölgelerindeki işlemlerde, yeterli sayıda teknik personelin olmaması karşımıza çıkan en önemli sıkıntıdır.

• **İskan aşaması ve idarelerin yerinde kontrolü**

Yapı kullanma izin belgesi aşamasında ilgili idarelerin hak ediş kontrollerinde olduğu gibi, usulüne göre ruhsat ve eklerine uygun bir şekilde kontrollerinin yapılması gerekmektedir.

KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SIFIR ATIK YÖNETİMİ

Dr. Gültekin GÜLLÜ

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı / Anadolu Üniversitesi

Kentsel dönüşüm çalışmalarında yapıların yıkılması ve inşası sırasında çok büyük miktarda inşaat ve yıkıntı atığı (İYA) oluşmaktadır. Bu atıkların, kaynakların israf edilmemesi için geri dönüşümü, doğal kaynakların ve çevrenin korunması için sıfır atık yönetimi anlayışına göre iyi yönetilmesi esas olmalıdır.

Türkiye’de kentsel dönüşüm atıkları geri kazanılmamakta ve daha çok atık dolgu alanlarında depolanmaktadır. Bu durum kaynakların israfına ve çevrenin daha fazla kirlenmesine sebep olmaktadır. Öncelikle sıfır atık için atık depolama sahalarına en az atık gönderilecek şekilde politikalar belirlenmeli ve kentsel dönüşüm atıklarının geri dönüşümü için çalışmalar yapılmalıdır.

Güllü, Türkiye’de özellikle deprem riski ve geçmişten gelen gecekondulaşma sonucu ortaya çıkan çarpık yapılaşmaya bağlı olarak kentsel dönüşüm çalışmalarının devam ettiğini İstanbul’da devam eden kentsel dönüşüm çalışmalarının seyrine bakıldığında, özellikle 2012 yılında 6306 sayılı Kanun’un çıktıktan sonra çalışmaların hızlandığını, İstanbul’un Esenler ilçesinde 2012-2020 yılları arasındaki kentsel dönüşüm performansı ve hesaplanan İYA miktarına bakıldığında yıllık ortalama olarak 342.492 ton İYA oluştuğunu belirtmektedir. Yine Esenler ilçesinde oluşan kentsel dönüşüm çalışmaları ve İYA verilerinden hareket ederek, İstanbul’daki diğer ilçe belediyelerinde yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarına gelecekte aynı performans ile devam edilmesi halinde, yaptığı çalışmaya göre kentsel dönüşüme tabi yapı stokunun 28 yılda tamamlanacağını ve her yıl ortalama 11.295.468 ton İYA’nın oluşacağını hesaplanmıştır. Bütün bunlara bağlı olarak, mevcut durumda İstanbul’da bu atıkları geri kazanacak yeterli çalışmalar yapılmaz ve mevcut durumda olduğu gibi, İYA geri kazanılmaz ve hafriyat toprağının depolandığı alanlara karıştırılarak depolanması halinde hem çevrenin daha fazla kirlenebileceğini hem de büyük bir kaynak israfı ile karşı karşıya kalınacağını belirtmiştir. Bundan dolayı kentsel dönüşüm atıklarının seçici yıkım yapılarak kaynağında ayrıştırılmasını ve İYA bileşenlerinin sıfır atık anlayışına uygun olarak yönetilmesi halinde, kaynaklar hem daha etkili korunabileceğini hem de çevrenin daha iyi korunabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, yaptığı çalışmada İYA bileşenlerinin; kaynakların korunması, israfın önlenmesi ve sıfır atık yaşam döngüsü ilişkilerini şekil 2, şekil 3, şekil 4 ve şekil 5’te çizerek göstermiştir. Bunlarla birlikte İYA bileşenlerinin sıfır atık süreçlerini ise, şekil 6’dan şekil 13’e kadar yine ayrı ayrı şekiller çizerek anlatmıştır.

İSTAÇ, İnşaat ve yıkıntı atıklarıyla ilgili olarak ortaya çıkan malzemelerin kullanılabilirliği ve İYA bileşenlerinin kalitesinin artırılmasına yönelik olarak neler yapılabileceği ortaya konulmaktadır. Kentsel dönüşüm sürecinde özellikle İstanbul’da çok fazla İYA ortaya çıkacağı belirtilerek, bu oluşan malzemelerin, nerelerde kullanılabileceği, İYA işleme tesislerine olan ihtiyaç belirtilmekte ve tesis kurulumuna yönelik neler yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü, kentsel dönüşüm uygulamalarında kullanılmak üzere nüfus, nüfus artış hızı, göç ve yapı stok verileri değerlendirilerek taşınmazlara yönelik arz ve talep denge analizi yapılmasını, arz ve talep denge analizi sonucunda ihtiyaç duyulması durumunda; il, ilçe sınırları içerisinde veya yakın çevresinde yeni yerleşim alanı olarak kullanılabilecek rezerv yapı alanları ve kentsel gelişim proje alanları tespit edilmesini, toplumsal yapının incelenmesini, mevcut yaşam standartları, sosyal ve ekonomik duruma ilişkin bilgiler demografik değerler de dikkate alınarak değerlendirilmesini ve nüfusun beklentilerine yönelik gerekli araştırmaların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Aktaş, seçici yıkım yöntemini, atık üretimini minimize etmek ve tekrar kullanım ve geri dönüşümü maksimize etmek amacıyla yıkım öncesinde ve yıkım esnasında yıkılacak olan yapının içindeki yabancı ve geri kazanımı mümkün olmayan malzemelerin ayıklanması ve yıkımın belli ölçülerde ve kontrollü olarak yapılması olarak açıklamaktadır.

Salgın ve Coşkun, kentsel dönüşüm uygulamalarının yapısal atık yönetimi açısından başarılı olabildiğini, yapıların yapım ve yıkım süreçlerinin sistematik bir şekilde yönetilmesine bağlı olduğunu, bu bağlamda, yol gösterici olması açısından, yapım ve yıkım süreçlerinde başarılı örnekler veren Hollanda, Norveç ve Singapur’daki uygulamaları anlatmaktadırlar. Hollanda, Singapur ve İsveç gibi ülkeler sınırlı bir kara parçası üzerinde olması, çevre bilincinin yüksek olması, yeterli doğal kaynaklara sahip olmamaları ve atık depolayacak yeterli alan bulunmaması gibi nedenlerle özellikle yapı sektörüne bağlı malzeme tedariki ve yapı sektöründen kaynaklanan atıkların yeniden değerlendirilmesi sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedirler. Belirtilen zorluklarında etkisiyle bu ülkelerin, İYA yönetimi konusunda arayışlara sürüklediğini ve bütün bunlara bağlı olarak başarılı uygulamalar gerçekleştirdiklerini belirterek, seçici yıkımın önemine dikkat çekmektedirler.

Çolak, kent planlamasının, adalet ilkeleri üzerinden yapılması gerektiğini, adaletin, toplum hayatında kuralları düzenleyen, alınacak kararlarda nirengi noktası, herkesin kabul edebileceği, vicdanları rahatlatan mülkün temeli olduğunu, kent planlamasında ve kentle ilgili politika üretme sürecinde adaletin en önemli değer olduğunu, adalet üzerine kurulan kentsel planlama, adil kentin temelini oluşturduğunu, adil kentin ana unsurları eşit katılım

hakkı, kentlilik hakkı, çeşitliliklerin korunması hakkı çerçevesinde ele alınması gerektiğini, bu anlayışla kent analiz edildiğinde ve bütün planlama süreçlerinde adalet ilkelere göre hareket edildiğinde adil kentin zeminin oluşturulabileceğini belirtmektedir.

Ölmez ve Yıldız, inşaat ve yıkım süreçlerinde, İYA oluşumunun azaltmak için izlenecek yöntemleri ortaya koymuş, bu süreçte özellikle doğru malzeme siparişi verilmesini, israfa olacak malzeme alınmaması belirtmiştir. Alınan malzemelerin zarar görmemesi için kullanılacağı zamana kadar doğru depolanmasını ve iyi korunmasını, artan malzemelerin israf olmaması için çalışmalar yapılmasını ifade etmiştir. İnşaat veya yıkım sahasında atıkların ayrılabilirliği ve depolanabilirliği bir alan oluşturarak, etkin ve verimli bir toplama ve taşıma sistemi oluşturulması için atıkların yeniden kullanılacağı ve geri kazanılacağı bir plan yaparak çalışılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öztürk, bina içi uygulamalarda farklı malzemeler kullanıldığını, yine duvarlarda değişik tür briket, tuğla gibi farklı malzemeler kullanıldığını, Türkiye’de 1980 öncesinde daha çok kâgir binalar yapılırken, 1980’lerden sonra daha çok betonarme binalar yapılmaya başlandığını, geri dönüşüm çalışmaları ve bu alanda yapılacak yatırımları, gelişen yeni teknolojilere göre ve binalarda kullanılan malzemeler dikkate alınarak yapılması gerektiğini belirtmektedir.

Lauritzen, yıkım atıklarının geri dönüşümü planlanırken stratejik olarak; recycling, reuse, recovery, reduction prensiplerine göre hareket edilmesi gerektiğini belirtmektedir. İnşaat ve yıkım atıkları yönetiminde geri kazanımın çok önemsenmesi gerektiğini, bu prensipler ile kay-

nakların iyi yönetilmesi ve sürdürülebilir çevre yönetimi açısından titizlikle uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmada İstanbul’da kentsel dönüşümden kaynaklanan İYA’nın sıfır atık yönetimine göre nasıl yönetilmesi gerektiği, İYA bileşenlerinin yaşam döngüsü içerisinde nasıl değerlendirileceği, İYA bileşenlerinin ayrı ayrı nasıl geri kazanılacağı ve nerelerde kullanılacağı şekillerle anlatılarak literatüre katkı sağlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma yapılırken kentsel dönüşüm sonucu yıkılan yapılardan kaynaklı ortaya çıkan İYA bileşenleri tespit edilerek ayrı ayrı nerelerde ve nasıl değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Ayrıca kentsel dönüşüm sürecinde oluşan inşaat ve yıkıntı atıklarının sıfır atık yönetimine göre yeniden kullanılması ve geri dönüşümünün yapılması için bu konuda yapılmış olan çalışmalar, projeler ve raporlar başta olmak üzere araştırma yapılmıştır. İlgili kurum ve kuruluşlar ile görüşmeler yapılarak İYA’nın yeniden nasıl değerlendirilebileceği ile ilgili bilgi toplanmıştır.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda İYA bileşenlerinin seçici yıkım sonucu kaynağında ayrıştırılmasına bağlı olarak, ihtiyaçlara göre en iyi nerelerde ve ne şekilde kullanılabilirliği araştırılmıştır. Bunlara bağlı olarak, yapıların ve İYA bileşenlerinin yaşam döngüleri şekiller çizilerek anlatılmaktadır. Ayrıca sıfır atık yönetimine göre İYA bileşenlerinin ayrı ayrı nerelerde kullanılabileceği şekillerle gösterilmektedir. Çalışma alanı olarak, İYA’nın nasıl geri kazanılacağı ve nerelerde değerlendirilebileceği belirtilmektedir. İYA özellikle kentsel dönüşüm çalışmalarında yıkım süreçlerinde oluşmaktadır. Bu çalışma içerisinde, kentsel dönüşüm sürecinde oluşan İYA’nın

sıfır atık yönetimi anlayışıyla nasıl geri kazanılacağı açıklanmaktadır. Bununla birlikte İYA’nın sıfır atık yaşam döngüsü içerisindeki süreçleri şekillerle ortaya konulmaktadır. Son olarak İYA bileşenlerinin ayrı ayrı nasıl değerlendirilmesi gerektiği şekillerle anlatılmaktadır.

Kentsel Dönüşüm Sürecinde Sıfır Atık Yönetimi Döngüsü

Sıfır atık, öncelikle atık üretmemek için uğraşmak ve buna rağmen atık oluşmuş ise kaynağında geri kazanarak yeniden değerlendirmek için çalışmaktır. Amaç atık depolama sahalarına atık göndermemek, çevreyi kirletmemektir. Sıfır atık, atık oluşturmama yaklaşımını benimsemekte ve çevrenin korunmasını amaçlamaktadır. Sıfır atık hem bir felsefe hem de bir plan, program ve stratejidir. Sıfır atık yönetiminde ana fikir, her bir atığı başka bir döngünün kaynağı olarak kullanmaktır. Sıfır atık, insanları yaşam biçimlerini değiştirmeye ve sürdürülebilir doğal döngüde yaşamlarını sürdürmelerini amaçlamaktadır. Sıfır atık yönetimi, atıkların ve malzemelerin hacmini ve çevreye olan zararını sistematik olarak önlemek ve ortadan kaldırmak için tüm kaynakları korumak, atıkların gömülmesini önlemek için ürün ve süreçlerin tasarımı ve yönetimini süreçlerini içermektedir.

Davranış İlkeleri ve Sıfır Atık Yönetimi

Sıfır atık, atıkların değerlendirilmesi konusunda israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması, atık oluşumunun engellenmesi veya minimuma indirilmesi, atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrıştırılması ve geri kazanılmasını kapsayan bir atık yönetim süreci ve yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Sıfır Atık Yönetmeliği, 2019: Madde 4).

Şekil 1: 15R Davranış İlkeleriyle Sıfır Atık Süreci (Johnson, 2013: 13)

Sıfır atık yönetim sürecinde birinci olarak, öncelikle reddet (refuse) yaklaşımını sergilemek gerekir. Yani öncelikle satın almadan önce iyi düşünmek ve gerçekten ihtiyaç değilse reddetmek ve almamak gerekir. İkincisi azalt (reduce), sade yaşamak ve her şeyi basitleştirmek gerekmektedir. Çok az kullandığın, ihtiyacın olmayan şeyleri yük yapmamak gerekir. Üçüncüsü ise, yeniden kullan (reuse) prensibine uygun olarak bir kullanımlık ve ambalajlı ürünlerden kaçınmak gerekmektedir. Alışkanlıklarımızı değiştirerek tüm kullandıklarımızı yeniden kullanılabilir alternatiflerle değiştirerek hem boş yere ambalaja para ödenmemekte hem de atık üretilmemektedir. Dördüncü aşama ise geri dönüşüm (recycling) yapmak gerekir. En başta, reddedemeyeceğiniz, azaltamayacağınız veya yeniden kullanamayacağınız şeyleri alırken geri dönüştüreceğinizi hesap etmek gerekmektedir. Beşincisi çürüt (rot), organik atıkları kompost yapmak gerekmektedir (Johnson, 2013: 13).

Bu 5R davranış ilkeleriyle sıfır atık yaklaşımı Şekil 1' de gösterilmektedir. İnsanların davranışlarını değiştirerek, 5R davranışına uygun olarak bir yaşam tarzı benimsemeleri halinde atık üretimi en aza indirilebilir ve neredeyse sıfıra yaklaşabilir.

Kaynakların Korunması ve Sıfır Atık Yönetimi

Sıfır atığa ulaşmak için inanmak ve çok çalışmak gerekmektedir. Yerel yönetimler ve işletmeler isterlerse bunu yapabilirler. Bunun için yerel yönetimler ve işletmeler, öncelikle sıfır

Şekil 2: Sıfır Atık Yönetiminde Kaynakların Korunması, İsrafın Önlenmesi

atık elde etmek için bir kaynak yönetimi stratejisi benimsemelidir. Doğada her şey bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Atıklardan, kurtulamayabiliriz, ancak ekonomimizi onlara bağımlı olacak şekilde tasarlayabiliriz. Şekil 2' de sıfır atık yönetiminde kaynakların korunması ve israfın önlenmesi döngüsel olarak gösterilmektedir.

Bunun için herkesin atıkların yönetimi konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Atık yönetimde en öncelikli seçenek, en başta atık oluşumunun önüne geçmektir. Atık önleme, atık oluşturmamak için herkes uygun davranış sergilerse, büyük ölçüde israfın önüne geçilebilir ve daha en başta atık oluşumu çok büyük ölçüde azaltılabilir. Genel anlamda atık üretimini minimize etmek için atık oluşturmayacak davranışlar alışkanlık haline getirilmelidir.

İnşaat Malzemeleri Yaşam Döngüsü ve Sıfır Atık

Her malzemenin bir yaşam döngüsü vardır. Tablo 1'de inşaat malzemelerinin yaşam döngüsü görülmektedir. Bu döngüye bağlı olarak malzemelerin yaşam döngüsü süreçlerindeki, etki alanları ve olası stratejiler belirtilmektedir. Görüldüğü gibi inşaat malzemelerinin tasarım, üretim, lojistik, uygulama ve kullanım süreçlerinde her aşamadaki etki ve davranışlar az veya çok atık oluşmasına sebep olmaktadır. Stratejik olarak bu süreçlerde her zaman en az atık oluşturacak davranışlarda bulunmak gerekmektedir. Ayrıca genel anlamda çevrenin korunması için inşaat malzemeleri üretiminde sadece atıklara odaklanılmamalı, hava, su ve bütün doğal kaynakların en verimli bir şekilde kullanılmasına odaklanılmalıdır.

Yaşam Döngüsü Evresi	Etki Alanları ve Olası Stratejiler
Tasarım	• Ürünlerin tüm yaşam döngüsü maliyetleri ve karbon ayak izlerine bakılarak binalarda enerji verimliliği sağlayan ürünlerin geliştirilmesi • Sıfır enerji ya da pasif evler için sürdürülebilir malzemelerin tasarımı
Üretim	• Üretimde doğal kaynakların korunması (su, yeşil alanlar, vb.) • Üretimde kaynak kullanımının (hammadde, su, enerji vb.) azaltılması ve hammadde çıkarılan alanların ıslahı (ör: taş ocakları, rezervler, vb.) • Üretimde enerji verimliliğinin artırılarak CO2 salınımının azaltılması • Çevreye daha az zarar veren alternatif yakıtların kullanılması • Güneş, rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerjilerin kullanılması • Atık yönetimi
Lojistik	• Lojistik sırasında kullanılan enerjinin en aza indirilmesi için yerel üretim seçeneklerinin değerlendirilmesi • Lojistik maliyetlerini düşürecek daha hafif ürünler geliştirilmesi • Geri dönüştürülebilir ambalaj ve paketleme yaklaşımları geliştirilmesi
Uygulama	• Uygulama kolaylığı olan, işçi güvenliğini artıran ürünler geliştirilmesi • Sıfır atıklı inşaat ve inşaat alanının ıslahı
Kullanım	• Yapıların yıkımı sırasında malzemelerin geri dönüştürülerek yeniden kullanılmasının sağlanması

Tablo 1: İnşaat Malzemeleri Yaşam Döngüsü

Şekil 3'te inşaat malzemelerinin yaşam döngüsü görülmektedir. Bu döngü içerisinde bir malzemenin uçtan uca olan evresi gösterilmektedir. Genel olarak bu evreler her malzeme için geçerlidir. Şekilde görüldüğü gibi malzemeler önce tasarlanmakta ve ondan sonra üretim aşamasına geçilmektedir. Devamında üretilen malzemelerin kullanım amacıyla lojistiği yapılmaktadır. Sonrasında uygulamalar yapılmakta ve üretilen ürünler kullanıma sunulmaktadır. Ancak üretilen her ürünün belirli bir kullanım ömrü vardır. Kullanım ömrünü tamamlayan malzemeler ise geri dönüştürülerek tekrar yaşam döngüsü içerisine alınabilmektedir. Tamam burada atık yönetimi süreci devreye girmektedir.

Şekil 4'te sıfır atık İYA'ya yönelik yeşil bina yaşam döngüsünü gösteren bina tasarımı gösterilmektedir. Bu kapsamda sıfır atık süreçleri için yapım ve yıkım atıkları değerlendirildiğinde, öncelikle İYA'nın minimize edildiği yapılar tasarlanmalıdır. Az atıklı yapılar yapılırsa, daha sonra binaların yenilenmesi ve dönüşümü süreçlerinde minimum atık ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte yapılar uzun ömürlü olarak planlaması

Şekil 3: İnşaat Malzemelerinde Sıfır Atık Yaşam Döngüsü

Şekil 4: Sıfır Atık İçin Yeşil Bina Tasarımı Yaşam Döngüsü

halinde, uzun yıllar bu yapılardan kaynaklı İYA oluşmamaktadır.

Ayrıca, binalarda kullanılabilen malzemeler doğal ve geri dönüşümü kolay materyallerden tercih edilmelidir. Bütün bunların sonucunda mutlaka atık oluşmaktadır. İşte oluşan bu atıkların da 5R prensibine göre yönetilmesi halinde, optimum ölçüde kaynaklar verimli değerlendirilmektedir. Bütün bu konseptlere bağlı olarak, ne kadar düşük karbonlu ve enerji verimliliği yüksek yapılar, ekolojik kentler ve yeşil binalar yapılırsa, başta İYA olmak üzere o kadar az atık ortaya çıkacak, çevre ve kaynaklar daha sürdürülebilir olacaktır.

Atık Bertarafının Sıfır Atık Yönetimiyle İlişkisi

Ülkede özellikle İstanbul gibi büyükşehirlerde kentsel dönüşümün boyutları ve geleceği düşünüldüğünde İYA yönetiminin sürdürülebilir olması gerekmektedir. Dolayısıyla atıkların yönetiminde, geri kazanım yapmadan her şeyi depolama alanlarında depolama alışkanlığından vazgeçilerek, maksimum geri kazanım ve depolama alanlarına hiç atık göndermemek için sıfır atık anlayışı ile çalışmak ve hareket etmek gerekmektedir.

Üretilen atıklar bir kaynaktır ve sıfır atık prensibiyle hareket edilerek, sürdürülebilir çevre açısından bu kaynak en uygun bir şekilde değerlendirilebilir. Kaynakların sonsuz olmadığını, doğaya ne verirse kabul etmeyeceği iyi bilinmelidir. Yaşam biçimleri ve tüketim alışkanlıkları doğaya göre ayarlanmalıdır. Sürdürülebilir ve sağlıklı bir çevre ve gelecek için; sahip olduğumuz kaynaklar bize bırakılan bir miras değil, gelecek nesillere teslim edilmesi gereken bir emanet olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır (Güllü, 2006: 6).

Şekil 5'de atık depolamanın sıfır atık ile ilişkisi gösterilmektedir. Her yıl Türkiye'de milyonlarca ton atık üretilmekte ve depolanmaktadır. Bu durum milyonlarca metreküp atık depolama alanı ihtiyacı gerektirmektedir. Depolama alanları çevresel risklerin en fazla olduğu yerlerdir. Bu alanlar uzun yıllar atıl kalan ve başka amaçlar için kullanılmayan alanlardır. Ne kadar çok geri dönüşüm sağlanırsa, depolama alanlarına o kadar az atık gönderilmektedir. Buna bağlı olarak da o oranda depolama alanlarında yer kazanılmakta ve depolama alanlarının ömrü uzatılmaktadır. Aslında sıfır atık yönetiminin özünde atık üretmemek, eğer üretilmiş ise onları da geri dönüştürmek ve depolama alanlarına hiç atık göndermemek vardır.

Şekil 5: Atık Depolamanın Sıfır Atık ile İlişkisi

Kentsel Dönüşüm Atık Bileşenlerinin Geri Kazanımı ve Sıfır Atık Süreci

Atık sorunu sanayi devriminden sonra ortaya çıkmış bir problemdir. Sanayi devrimine bağlı olarak üretim çok artmış ve çeşitlenmiştir. Bu süreçte oluşan atıklar doğanın bir parçası olmadığı için yok edilememiş ve geline nokta sanayileşmiş ülkeler, gittikçe artan atık miktarı karşısında çaresiz kalmışlar ve çözüm olarak atıkları ikincil hammadde göreyerek yeniden kullanmak için geri dönüşümü bir çıkış yolu olarak görmektedirler.

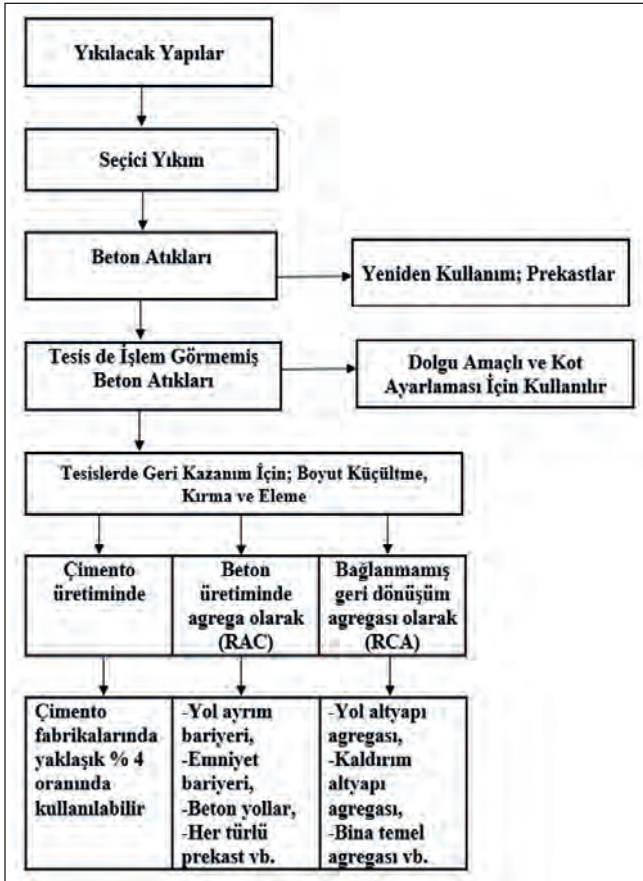
Kaynakta ayrıştırmanın; verimli geri kazanım, düşük geri kazanım maliyeti, israfın önüne geçilmesi gibi avantajları vardır. Dezavantajları ise inşaat sahasında birden çok konteyner ihtiyacı olması, malzemelerin ayrıştırılması için işçi ihtiyacı olması, taşıma işlerinin zorlaşması gibi durumlar sayılabilir. Karışık toplamanın ise inşaat sahasında daha az konteyner ihtiyacı duyulması, malzemelerin ayrıştırılması işi için işçiye ihtiyaç duyulmaması, malzemelerin nakliyesinde kolaylık ve uygulama kolaylığı gibi avantajları olup, daha verimsiz geri kazanım ve yüksek geri kazanım maliyeti gibi dezavantajları vardır (Akça, 2014: 39).

Sıfır atık yönetiminde atık azaltma, geri dönüşüm, binaların ve yapı malzemelerinin etkin kullanımı, döngüsel ekonomi için kritik konulardır. Günümüzde inşaat malzemelerinin geri dönüşümüne yönelik olarak, seçici yıkım yapılması ve gelişen teknoloji-

ler, fırsatlar ve zorluklar sunmaktadır. İYA geri dönüşümünde en kritik ve ana konu, beton, tuğla, duvar, taş, fayans gibi malzemelerin geri dönüştürülmesidir.

Betonun Geri Dönüşümü

Hem çevre ve kaynakların korunması hem de kaynakların israf edilmemesi için beton üretiminde gerekli olan malzemeler için alternatif kaynaklar araştırıldığında ilk akla gelen geri kazanılmış agregalardır. Çimento ve beton üretiminde çok fazla agrega kullanılmakta olup, doğal agregaların yanında belirli oranda geri kazanılmış agregalarda kullanılmaktadır. Çimento için alternatif olarak bağlayıcı özelliği olan yüksek fırın cürufu, agregası için ise beton atıklarından elde edilen geri kazanılmış agregası kullanımı için araştırmalar yapılmaktadır. Dünya genelinde geri kazanılmış agregası ile ilgili standartların incelenmesi sonucunda bu tip agregalarla ilgili olarak agregası deney sonuçlarına, atığın kaynağına ve atığın içeriğine göre bazı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bu sınıflandırmalar sonucunda geri kazanılan agregaların, beton agregası olarak kullanılıp kullanılmayacağına karar verilmektedir (Çakır, 2012: 4).

Şekil 6: Beton Atıkları Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

Bununla birlikte kısa, orta ve uzun vadeli performansla ilgili pek çok olumlu araştırma bulgularına rağmen, işlenmiş beton atıkları, ağırlıklı olarak yapısal betondaki doğal agregası yerine belirli oranda kullanılmaktadır. Bu konuda dünyadaki uygulamalar ve Ar-Ge çalışmaları giderek artmaktadır. Şekil 6'da beton atıklarının değerlendirilebileceği yerler ve döngüsel yapı içerisindeki sıfır atık süreciyle ilgili şekil görülmektedir.

İYA'nın farklı kompozisyonlar içermesi sebebiyle, kullanım öncesi kaliteyi bozacak malzemenin fabrikaya gelmeden önce ayrıştırılması ve sadece uygun olan malzemenin sevk edilmesi gerekmektedir. Yani çimento fabrikalarında kullanılacak İYA agregası uygun bir kaliteye sahip olması gerekmektedir. İYA'nın kırılması, ayrılması ve ayıklanması sahip olduğu kaliteyi doğrudan etkileyecek faktörlerdir. Dolayısıyla İYA'nın çimento sektöründe kullanılması, kullanım için ilave yatırım maliyetlerinin karşılanması ve işletme sırasında karşılaşılan ek maliyetlerin telafi edilmesi ile mümkün olabilmektedir. Bunun teşvik politikaları oluşturulmalıdır (TÜBİTAK MAM, 2015: 81-91).

Geri dönüştürülmüş agregası kullanılarak üretilen betona, geri dönüşümlü agregası betonu, RecycledAggregateConcrete (RAC) denir. Sertleşmiş betonun yeni beton üretimi için agregası haline dönüştürülmesi, betondan daha yüksek geri dönüşüm kalitesi olarak kabul edilir. Atık betonun işlenmesi ile üretilen agregalara, geri dönüştürülmüş beton agregası, RecycledConcreteAggregate (RCA) denir. Betonun, bağlı olmayan yol malzemesi olarak geri dönüşümü ile elde edilen agregaların kullanım alanları oldukça fazladır. Kırılmış betonun, bağlı olmayan yol malzemesi, altyapı veya dolgu olarak kullanılmak üzere ikincil hammaddelere geri dönüştürülmesi genellikle tüm dünyada kullanılmaktadır. Parçacık büyüklüğüne bağlı olarak, geri dönüştürülmüş agregalar, yol inşaatları, kaldırımlar veya binaların altındaki doğal kum veya taş yerine kullanılabilir.

İşlenmiş beton ve duvar malzemeleri, dolgu yapmak amacıyla pek çok yerde kullanılmaktadır. Çukurların doldurulması, kotların ayarlanması ve yükseltilmesi için maden sahaları ve katı atık depolama sahalarında platform yapılmasında, kanallarda, bina yapımları için tesviye amacıyla, büyük inşaat sahalarında kot ayarlaması gibi çalışmalarda çokça kullanılır. Yine özellikle belediyeler kırılmış beton malzemelerini altyapı çalışmalarında ve kot ayarlaması için yaptıkları

inşaat sahalarında, yol, kaldırım ve parklarda kullanılabilirler.

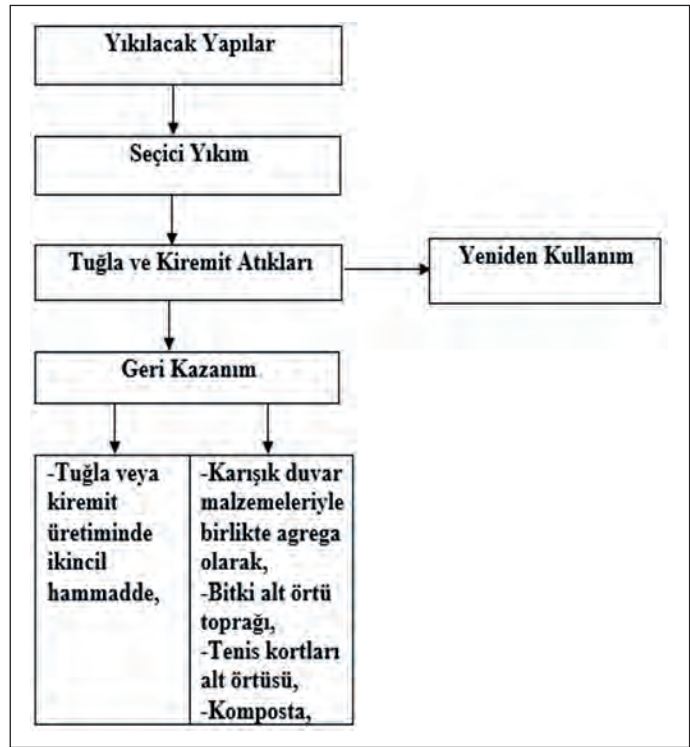
Kâgir Malzemelerin Geri Dönüşümü

İnşaatlardaki duvar işlerinde, kâgir malzemeler yaygın olarak kullanılmaktadır. Tuğla ve kiremit ürünlerinin çoğu potansiyel olarak geri dönüştürülebilir. Tuğlalar, duvar plakaları ve fayanslar farklı biçimde geri dönüştürülebilir. Tuğla, duvar ve fayans geri dönüşüm hiyerarşisine bakıldığında, sıralama yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım şeklindedir. Öncelikle tuğla, duvar elemanları ve fayansların yeniden kullanımı değerlendirilmelidir. Yeniden kullanılamayan kırılmış tuğla ve fayansların yeni ürünlerde, bağlı veya bağlı olmayan geri dönüşümü yapılabilir. Ya da dolgu olarak, peyzaj ve duvar yapımı çalışmalarında kullanılabilir.

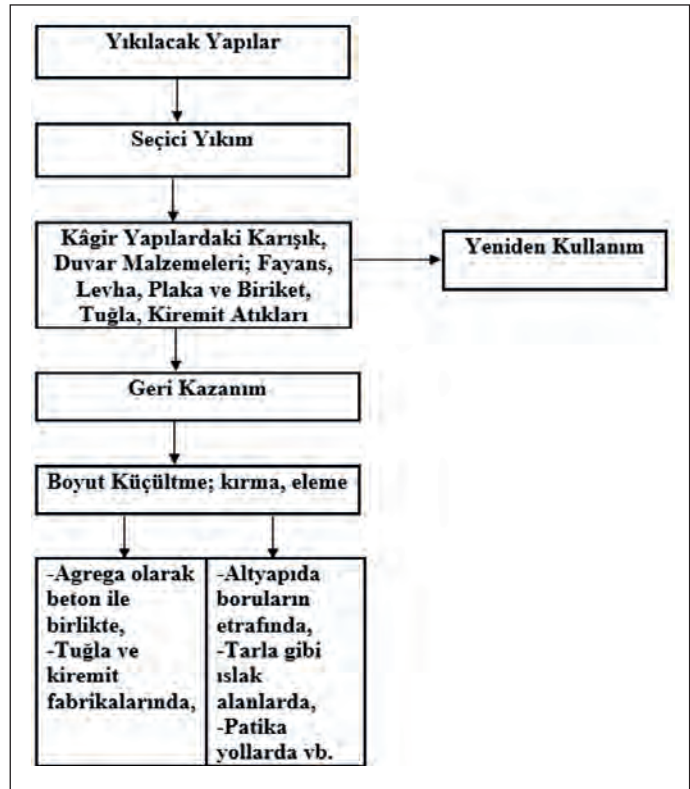
Tuğla ve kiremit atığı kullanılarak yapılan laboratuvar ve endüstriyel ölçekli deneysel çalışma sonucuna göre %30 oranında tuğla ve kiremit atığının tuğla ve kiremit hammaddesine eklenmesi durumunda tuğla ve kiremit üretim sürecinde herhangi bir sorun oluşmamaktadır. Bu durumda tuğla ve kiremit atığı herhangi bir ön işlem gerektirmeden kil ile karıştırılarak uygulamaya geçilmesine olanak sağlamaktadır (TÜBİTAK MAM, 2015: 18-45). Şekil 7’de tuğla ve kiremit atıklarının geri dönüşümü ve dögüsel olarak sıfır atık süreci görölmektedir.

Bütün tuğlaların, çatı kiremitlerinin ve levhaların tekrar kullanılması mümkündür. Bunun yanında ikincil hammaddeleri üretmek için tuğla ve fayanslar hammadde olarak geri dönüştürölmektedir. Ayrıca, yeni beton üretiminde agrega olarak da kullanılmaktadır. Diğer uygulamalar olarak, kedi kumu, tenis kordu altlığı, yürüyüş yerleri ve oyun alanlarında altyapı malzemesi olarak kullanılabilir. Dolgu malzemesi olarak, bina temelleri, çevre düzenlemesi, vb. yerlerde, kırılmış tuğlaların dolgu olarak doğrudan kullanımına ek olarak, toprağın su içeriğini azaltmak ve sıkıştırma özelliklerini iyileştirmek için nem tutma özelliğinden dolayı atık tuğlalar toprağa da karıştırılabilir. Şekil 8’de karışık duvar atıklarının geri dönüşümü ve dögüsel olarak sıfır atık süreci görölmektedir.

Karışık duvar malzemelerinden seramikler, beton ve tuğla ile geri dönüşüme girebildiği gibi çeşitli katkılar yapılarak tekrar aynı amaçla kullanılabilir. Ayrıca kullanılmış seramik parçaları kırılarak camlar ile birlikte de geri dönüştürölerek de-

Şekil 7: Tuğla, Kiremit Atıkları Geri Dönüşümü ve Dögüsel Sıfır Atık Süreci

Şekil 8: Duvar Atıkları Geri Dönüşümü ve Dögüsel Sıfır Atık Süreci

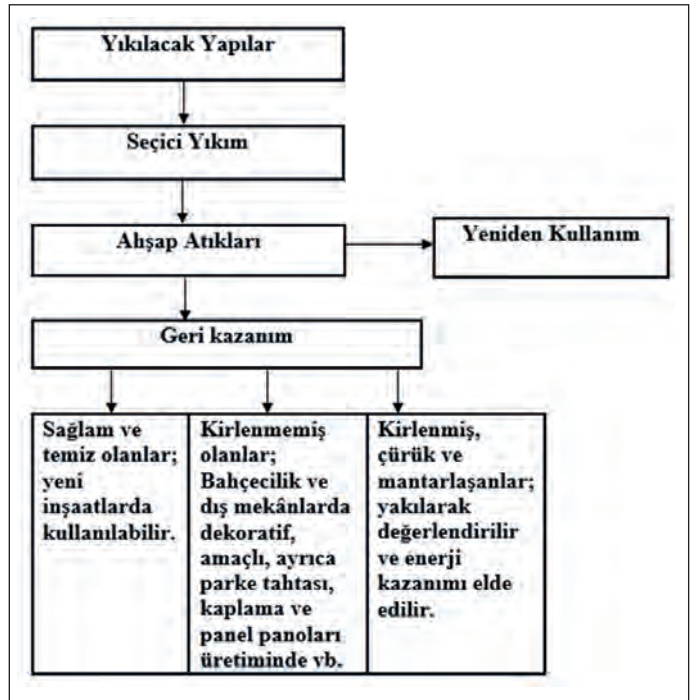
koratif malzeme olarak, tezgâh üretimi vb. amaçlar için kullanılmaktadır. Bunlarla birlikte kullanılmış mermer ve diğer doğal taşlarda sınıflandırılıp geri dönüştürülerek duvarlarda, döşemelerde, kaldırımlarda, dekoratif ürünlerde vb. amaçlar için kullanılabilir (Kılıç, 2012: 13).

Bu malzemeler en çok geri dönüşüm amacıyla, tuğla veya kiremit fabrikalarında kullanıldığında oldukça etkili ve verimli olarak değerlendirilmiş olur. Kırılmış tuğla ve fayanslar bitki alt tabakalarında da kullanılabilir. Bu malzemeler, kompost içerisine organik malzemelerle karıştırılabilir ve özellikle yeşil çatı uygulamalarında kullanılabilir. Bu malzemelerin gözenekli olması kuru dönemlerde nemlilik sağlar ve bitkiler için fayda sağlamaktadır. Bunun yanında kırılmış tuğla ve fayanslar özellikle tarla gibi ıslak alanlarda ve küçük patika yollara doldurulabilir ve stabil malzeme olarak kullanılabilir.

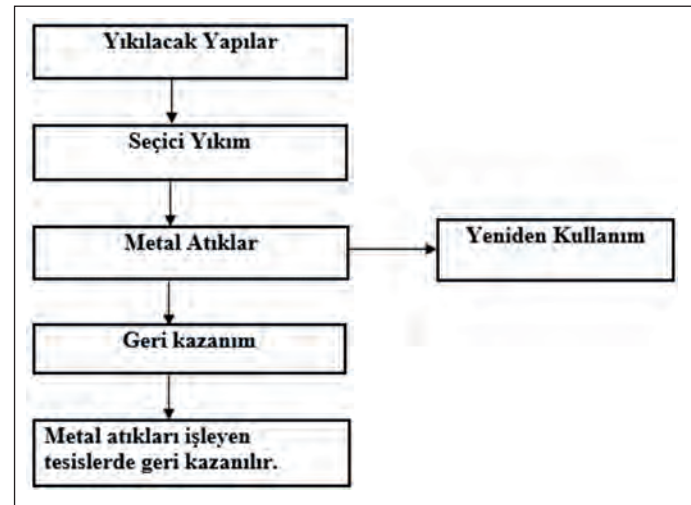
Hem beton blok kırıkları hem de karışık haldeki inşaat ve yıkıntı atığı ile hazırlanan alt temel malzemelerin maliyeti, kalker agrega ile hazırlanan temel maliyetinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca Karışık İYA malzemelerinin asfalt alt temel malzemesi olarak optimum %50 oranında kullanılabileceği hesaplanmıştır (TÜBİTAK MAM, 2015: 66-79).

Ahşap Malzemelerin Geri Dönüşümü

Birçok ahşap ürün mevcut boyut ve şekillerde yeniden kullanılabilir. Temizlenmiş ve çivisiz ahşap levhalar yeni inşaatlarda tekrar kullanılabilir kirlenmemiş ahşaplar, bahçecilik ve dış mekânlar da dekoratif amacıyla veya parke tahtaları, kaplama ve panel panoları üretiminde kullanılmak üzere yeniden tasarlanarak kullanılabilir. Ahşap malzemelerde çürüme olmadığı ve tehlikeli atıklarla muamele görmediği sürece değerlendirme imkânı çok geniş olup, geri dönüşümünü büyük oranda sağlamak her zaman mümkün olabilmektedir. Türkiye’de daha çok İYA içerisinde geri kazanılan ahşap malzemeler odun ve kömür gibi yakıt olarak kullanılmaktadır. Ancak, İYA içerisindeki bu ahşap malzemelerin değerlendirilme imkânları oldukça geniş olup, belediyeler bu konularda farklı projeler üretebilirler. Bu malzemeler özellikle yeşil alanlarda çitlerin yapılması, çevre düzenlemelerinde ve dekoratif amaçlı çalışmalarda kullanılabilir. Şekil 9’da kâgir yapılarıdaki ahşap atıklarının nasıl geri dönüştürüleceği ve döngüsel olarak sıfır atık sürecinin nasıl işleyeceği görülmektedir.

Şekil 9: Ahşap Atıklarının Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

Şekil 10: Metal Atıklarının Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

Metallerin Geri Dönüşümü

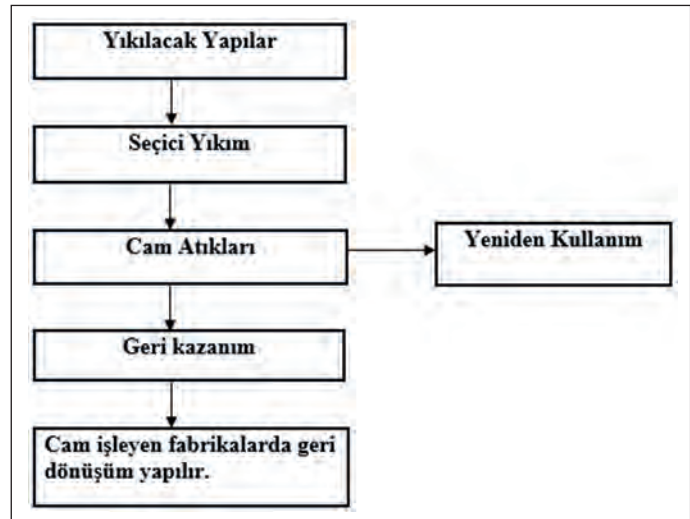
Bina yapımında taşıyıcı sistem içerisinde betonla birlikte demir ve çelik kullanılmaktadır. Kentsel dönüşümde yıkılan binalarda bu demir/çelik ve diğer metaller geri kazanılır. Metallerin geri dönüşümü her zaman mümkündür. Yüksek oranda işlenmiş demir dışı metaller, özellikle alüminyum, bakır ve çelik gibi metaller her zaman geri dönüştürülmektedir.

Genel olarak, metallerin geri dönüşümü kapsamında, inşaat çeliğinin, çatı kaplama plakaları, vb. yeniden kullanıldığı gibi metal aletler, yapılarda bulunan diğer bazı metaller yeniden kullanılabilir. Bütün metallerin, hurdaya çıkan çeliklerin, alüminyumların, bakırların geri dönüşümü %100 olarak yapılmaktadır. Şekil 10'da demir ve diğer metal atıklarının geri dönüşümü ve döngüsel yapıya bağlı sıfır atık süreci görülmektedir. Metallerin geri dönüşümünde genel olarak bir sorun yaşanmamaktadır.

Alçı Taşı, Cam ve Plastiklerin Geri Dönüşümü

Binalarda farklı amaçlarla birçok malzeme kullanılır. Alçı taşları, camlar ve plastikler bunların başında gelir. Bu malzemelerin de seçici yıkım sürecinde kaynağında ayrıştırılıp tasnif edilmesi halinde geri dönüşümleri yapılmaktadır. Yıkılan yapılarda, ekonomik değeri olan farklı malzemeler kullanılmıştır. Bu farklı malzemelerin her birini çevre hassasiyetiyle hem kaynakları israf etmeden hem de ekonomik olarak kazanç sağlamak için değerlendirilmesi, geri dönüştürülmesi gerekmektedir.

Şekil 11'de cam atıklarının geri dönüşümü ve döngüsel yapıya bağlı sıfır atık süreci görülmektedir. Görüldüğü gibi geri kazanım odaklı çalışmalar yapıldığı zaman, kullanılan malzemelerin geri kazanımı mümkün olmaktadır. Ancak camlar ayrıştırıldığı zaman yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından toplanarak veya teslim alınarak, cam üretim fabrikalarından geri kazanımı sağlanmaktadır. Ülkemizde bu konuda yasal altyapı mevcut olup, belediyeler bu konuda yetkilendirilmiş kuruluş ile anlaşma yapmaları halinde, kentsel dönüşüm başta olmak üzere her alanda oluşan atık camların geri kazanımını sağlayabilirler.

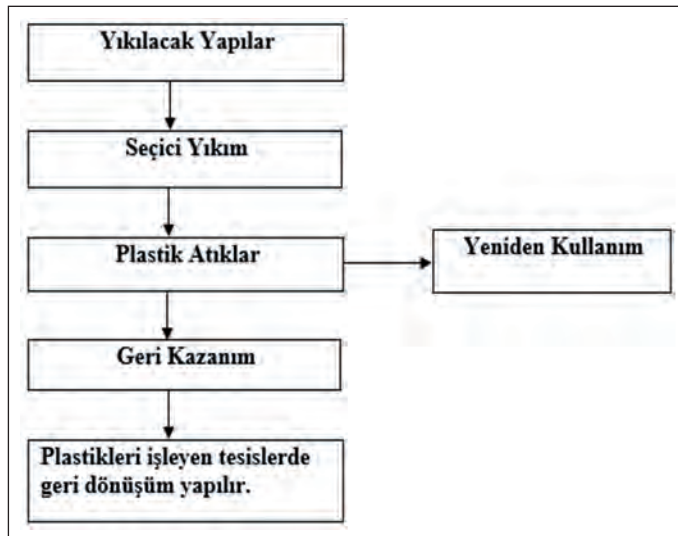
Şekil 11: Cam Atıklarının Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

Şekil 12: Alçıtaşı Atıklarının Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

Şekil 12’de alçıtaşı atıklarının geri dönüşümü ve döngüsel yapıdaki sıfır atık süreci görülmektedir. Toplanan alçıpenlerin geri dönüşüm akış süreci, birkaç adımdan sonra gerçekleşmektedir. İlk olarak, alçı levhaların kâğıt katmanları mümkün olduğunca çıkarılır, daha sonra alçı tozu haline getirilir ve sonunda bu toz alçı levha üreticilerine geri gönderilir ve yeni alçı levhalar üretilebilir. Geri dönüşüm faaliyetleri, belirli ulusal mevzuata, vatandaş bilincine, çevre duyarlılığına ve özellikle geri dönüşümle ilişkili ekonomik faaliyeti teşvik edecek bir pazarın ve atık borsasının varlığına bağlı olarak daha iyi çalışmaktadır.

Şekil 13’de plastik atıkların geri dönüşümü ve döngüsel yapıya bağlı sıfır atık süreci görülmektedir. Kentsel dönüşüm sürecinde, yıkılacak binalarda pek çok malzeme ve eşya ortaya çıkar. Bunlar, modern zaman lavaboları, mutfaklar, fırınlar, musluklar, şömineler, duş kabinleri, sıcak su üniteleri, ahşap kirişler, süpürgelikler, döşeme tahtaları, pencereler, mutfak ve vestiyer, dolaplar, kapılar ve pencereler gibi materyalleri içerir. Türkiye’de bu tür materyaller sıklıkla

Şekil 13: Plastik Atıkların Geri Dönüşümü ve Döngüsel Sıfır Atık Süreci

hurdacılar ve küçük ölçekli yenileme çalışmaları yapan firmalar tarafından değerlendirilmektedir.

Tartışma

Türkiye’de sıfır atık yönetimi son zamanlarda çokça tartışılmaktadır. Bu konuda vatandaşlara, bütün kuruluşlara, özellikle belediyelere büyük görevler düşmektedir. Ülkede, özellikle büyükşehirlerde devam eden kentsel dönüşüm faaliyetlerine bağlı olarak çok fazla İYA oluşmaktadır. Sıfır atığın anlamı, mümkün olduğunca atık oluşturmamak ve atık bertaraf tesislerine atık göndermemektir. Ancak bunun aksine ülkede çok fazla İYA oluşmakta ve bu atıklar daha çok bertaraf için dolgu alanlarına gönderilmektedir. Kentsel dönüşüm atıklarının yönetiminde, bertaraf alanlarına İYA göndermemek için en başta kaynakların verimli kullanılmasından başlayarak, malzemelerin yaşam döngülerinin sıfır atık yönetimi anlayışı ile iyi yönetilmesi gerekmektedir. Türkiye’de sıfır atık yönetimi organik atıklar ve ambalaj atıkları gibi

bazı atık grupları için tartışılmakta, fakat kentsel dönüşüm atıkları için böyle bir gündem bulunmamaktadır. Halbuki, kentsel dönüşümün devam ettiği büyük şehirlerde kentsel dönüşüm atıkları oluşan atık grupları içerisinde kütsel olarak en büyük atık grubunu oluşturmaktadır. Bu alanda öncelikle seçici yıkım yapılarak, İYA'nın kaynağında ayrıştırılması ve sıfır atık yönetimi anlayışına uygun şekilde sistem kurulması halinde israfın önlenmesi, kaynakların korunması ve çevrenin korunması daha iyi sağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarına bağlı olarak, çok fazla İYA oluşmaktadır. Bu çalışmada, İYA bileşenleri ayrı ayrı ele alınarak, sıfır atık yönetimi yaşam döngüsü sürecinde İYA bileşenlerinin nasıl değerlendirileceği şekillerle anlatılmıştır. Ayrıca sıfır atık yönetimi yaklaşımına uygun olarak, inşaat malzemeleri için nasıl bir yaklaşım sergileneceği ortaya konulmuştur.

Belediyeler entegre atık yönetimi ve sıfır atık yönetimi anlayışına uygun olarak, oluşan kentsel dönüşüm atıklarını bertaraf alanlarına göndermeden ve yeniden değerlendirmek için İYA'nın olduğu kaynaklara yakın mobil veya sabit İYA geri kazanım tesisleri kurabilir veya kurdurabilirler. Belediyeler İYA geri dönüşüm tesislerinde geri kazanılacak İYA ürünlerinin değerlendirileceği yerleri belirleyerek ilgili firmalarla anlaşmalar yapabilir ve kendileri öncelikli olarak yol, kaldırım, altyapı çalışmaları, park bahçe alanları ve daha farklı alanlarda dolgu amacıyla kullanabilirler.

Sıfır atık yönetimi yaklaşımı Türkiye'de oldukça kabul görmektedir. Bu sürecin çok verimli değerlendirilmesi ve sıfır atık yönetim sisteminin iyi kurulması, kurulan sistemin etkin ve verimli olarak işletilmesi gerekmektedir. Her konuda olduğu gibi atık yönetimi konusunda da toplum bilinçlendirilmelidir. İnsan, yaşam tarzını atık üretmemek ve israf etmemek üzerine kurgulaması halinde, büyük ölçüde atık oluşumunun önüne geçilecek, kaynaklar daha iyi yönetilecek ve çevre daha iyi korunabilecektir.

KAYNAKÇA

Akça, Kutalmış Recep. «Kentsel Dönüşüm Sürecinde İnşaat Atık Molozlarının Geri Kazanılması.» Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı Yapı Programı, Haziran 2014.

Aktaş, Zeki. «Uzmanlık Tezi İller Bankası Anonim Şirketi.» Bina Yıkım Atıklarının Altyapı Projelerinde Değerlendirilmesi. Ankara: İLBANK, Eylül 2015.

Çakır, Özgür. «Geri Kazanılan Agregaların Beton Üretiminde Yeniden Kullanılabilirliğinin Araştırılması Sonuç Raporu.» Araştırma Projesi. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eylül 2012.

Çolak, Yunus. «Planlamada Adil Kent Yaklaşımı Çerçevesinde Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının İncelenmesi: İstanbul Esenler İlçesi Örneği.» Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Kentsel Dönüşüm Ve Planlama Programı, Ağustos 2013.

Güllü, Gültekin. «Kentsel Dönüşüm Atıklarının Yönetimi: Esenler Belediyesi Örneği.» İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2020.

«Kentsel Dönüşüm Atıklarının Yönetimi: Esenler Belediyesi Örneği.» Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Bilim Dalı, Haziran 2020.

İSTAÇ. İYA Geri Dönüşüm Malzemesi Kullanılabilir Alan ve Malzeme Kalitesinin Araştırılabilirliği Araştırması. Araştırma, İstanbul: İSTAÇ, 2013.

Johnson, Bea. Zero Waste Home: The Ultimate Guide to Simplifying Your Life by Reducing Your Waste Paperback. 2013.

Kılıç, Nurel. «AR-GE Bülteni, Sektörel.» Kentsel Dönüşümde Geri Dönüşüm Atağı. İzmir: İzmir Ticaret Odası, 2012.

Lauritzen, K. Erik. Construction, Demolition and Disaster Waste Management An Integrated and Sustainable Approach. Florida: Taylor ve Francis Group, 2019.

Ölmez, Esra, ve Şenol Yıldız. «Kent Yönetimi, İnsan ve Çevre Sorunları 08 Sempozyumu.» İnsan ve Çevre Sorunları 08 Sempozyumu. İstanbul: İSTAÇ, 2008.

«Sıfır Atık Yönetmeliği.» Yönetmelik. Ankara: 30829 Sayılı Resmi Gazete, 12 Temmuz 2019.

TÜBİTAK MAM. İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümü ve Kullanım Kriterlerinin Belirlenmesi Projesi, Fizibilite Raporu. Fizibilite Raporu, Kocaeli: TÜBİTAK MAM Malzeme Enstitüsü, 2015.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. Türkiye İnşaat Malzemeleri Sektör Görünüm Raporu. Sektörel, Ankara: TOBB, 2011

KENTSEL DÖNÜŞÜM VE AFET SONRASI KONUT UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Hilmi TUTAR

Başkan Danışmanı / Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)

Türkiye’de meydana gelen afetlerde yaşanan can kayıplarının yüzde 90’ı depremlerden, yüzde 10’u ise heyelan, sel ve taşkınlardan kaynaklanmaktadır (Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, 2019).

Türkiye’de göçlere hazırlıksız yakalanan şehirlerin plansız ve sağlıksız büyümesi, barınmanın tarihsel sürecinde gecekondu olarak tarif edilebilecek afetlere karşı dirençsiz yapıları ortaya çıkarmıştır. Bu konutlar, bir afet zamanında dayanıksız hale gelerek içinde yaşayan binlerce vatandaşın mal ve can güvenliğini yitirmesine, şehirlerin de sağlıksız gelişmesine neden olmuştur.

Yeterli konut üretilmemesinden doğan ve neredeyse bir model haline getirilen veya göz yumulan bu gecekondu, zaman içinde sağlıksız, afetlere karşı riskli, fiziksel olarak köhnemiş ve yapı ömrünü tamamlamış konut stokuna dönüşerek ülkemizin ve şehirlerin en önemli problemlerinden birini oluşturmuştur.

İlk yıllarda masum bir konut edinme amacı taşıyan gecekondulaşma daha sonraki yıllarda barınmanın da ötesine geçerek gelir getiren bir mülke dönüşmüş ve 1990’lı yıllarda gecekonduların yarısı kiraya verilir duruma gelmiştir.¹ Bundan dolayı gecekondu sorunu yanlış kentleşmenin de ötesine geçerek sosyolojik bir sorun oluşturur hale gelmiştir (Çakır, 2011:221). 1995’lere gelindiğinde gecekondu sayısı yaklaşık 2 milyonu, gecekonduya yaşayan nüfus da 10 milyonu bulmuştur.

1950’li yıllara kadar konut üretimi sadece kamu personeline lojman olarak algılanırken, 1960’lı yıllardan sonra konutların inşası, vatandaşların kendi imkânları ve becerileri ya da özel teşebbüsün faaliyetleri olarak gerçekleşmiştir. 2000’li yıllara kadar Türkiye’de toplam konut stokunun %40-45’ini yapsatçılar, %10’unu kooperatifler, geri kalan

% 40-45’ini de gecekonducular oluşturmuştur (Şenyapılı,1996:345). Yapı kooperatifi ve yapsat sisteminin yaygınlaşması şehirlerin de nüfus artışını, apartman sayısını ve niteliğini değiştirmiştir.

1927 yılında yüzde 16,28 olan kentli nüfus oranı, 1950 yılında %25’5’e, 1980 yılında %44’e, 2000 yılında %65’e, 2012 yılında %77’ye yükselmiş, il ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı hesaplandığında ise 2015 yılında %92,1, 2016 yılında %92,3 ve 2021 yılında 93,2 olmuştur. Belde ve köylerde yaşayanların oranı da buna paralel olarak %6,8’e gerilemiştir.² Ayrıca konut projelerine sürdürülebilir bir teşvik mekanizması getirilemediğinden kalitesiz ve sağlıksız yapılar da çoğalmıştır.

Bugün afetlere maruz kalarak yıkılan veya ağır hasar gören konutların hemen hemen hepsi ya mekânsal olarak uygun alanlara yapılmamış ya da mimari ve malzeme olarak fenni usullere göre inşa edilmemiş projelerdir. Ülkemizin ve şehirlerin büyük bir kısmının deprem kuşağı içinde yer alması, milyonlarca konutun mühendislik hizmeti almadan veya günümüz deprem yönetmeliklerine göre inşa edilmediğini göz önüne aldığımızda, afetlerle mücadelede en önemli unsurlarından birinin kentsel dönüşüm olduğu öne

çıkılmaktadır. Bu çalışma ile Türkiye’de meydana gelen afetlerin genel değerlendirmesi yapılmış; en uygun çözüm olarak görülen kentsel dönüşümün önemi üzerinde durularak nitel içerik analizi ile sorunun çözümüne yönelik örneklemelere yer verilmiştir.

Türkiye’de Afetlerin Kısa Tarihi

Yeryüzünde 31 çeşit doğal afet belirlenmiş olup, bunun 28 tanesi meteorolojik afetlerden oluşmaktadır. Ülkemizi etkileyen afetlerin başında depremler, seller, toprak kaymaları, kaya düşmeleri, çığ ve yangınlar gelmektedir (AFAD, 2023). Yapıların güvenli tasarım ve inşasına yönelik hazırlanan ve farklı yıllarda yayımlanan 10 yönetmelik sel, heyelan gibi afetler de göz önüne alınarak uygulamaya konmuştur. Ancak zaman içinde, yıkıcılığı ve geniş alanları etkilemesi nedeniyle depremler afetler içerisinde öncelikle ele alınmış ve yönetmeliklerin de ağırlık noktasını oluşturmuştur (TBMM, 2021:121). 1962 Yönetmeliği’nden itibaren sel ve yangın afetleri de yapılar için deprem ile birlikte ele alınmaya başlamıştır.³

Türkiye’de meydana gelen afetlerde yaşanan can kayıplarının yüzde 90’ı depremlerden, yüzde 10’u ise he-

1) Bu oran Ankara’da % 49,23, İstanbul’da % 57,34, İzmir’de %43,81 olmuştur.

2) 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile köyler mahalle statüsüne geçmiş ve resmi istatistiklere göre köy nüfusu oranı azalmıştır. 6360 sayılı yasanın öncesi son şehir-belde/köy oranları dikkate alındığında, 2012 yılında nüfusun %22,7’sinin yani yaklaşık 17 milyon kişinin belde ve köylerde yaşadığı söylenebilir.

3) Ülkemizde yapıların depreme karşı güvenliğini sağlamak amacıyla 1940 yılından günümüze kadar 10 deprem yönetmeliği yayımlanmıştır. İlk deprem yönetmeliği 1939’da meydana gelen ve yüzyılın büyük depremlerinden biri olarak kayıtlara geçen 7.9 büyüklüğündeki Erzincan Deprimi’nden sonra 1940 yılında “Zelzele Mıntıklarında Yapılacak İnşaat Ait İtalyan Yapı Talimatnamesi” adıyla İtalyan Yönetmeliği’nden tercüme edilerek yayımlanmıştır.

yelan, sel ve taşkınlardan kaynaklanmaktadır (Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, 2019). 1900-2023 yılları arasında can kaybına veya hasara neden olan 250 civarında büyük deprem meydana gelmiş (TBMM, 2023: 89) bu depremlerde 138.594 kişi hayatını kaybetmiştir. Türkiye’de can kaybı ve ağır hasar bakımından meydana gelen büyük depremler sırasıyla; 1939 Erzin-can, 1999 Gölcük merkezli Marmara, 2011 Van, 2020 yılında Elazığ, Malatya ve İzmir depremleridir (TBMM, 2021: 62).

Ülke nüfusunun neredeyse dörtte birinin etkilendiği Marmara depremi, Türkiye inşaat sektörü için bir yıkım olmuştur. Yaklaşık 66 bin konut ve 11 bin işyeri ağır hasar, 67 bin konut ve 10 bin işyeri orta hasar, 80 bin konut ve 9 bin 700 işyeri hafif hasar olmak üzere toplamda 3,5 milyon konut etkilenmiş, 17.479 kişi hayatını kaybetmiş, 43.953 kişi de yaralanmıştır (Özmen,1999:6).

Son olarak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler ise Marmara depreminden daha büyük bir alanda; 11 ilde yaklaşık 14 milyon nüfusu etkilemiş, verdiği zararın boyutları çok daha büyük olmuştur. 50 bin 500 kişi vefat etmiş, 650 bin konutun yeniden yapımı gündeme gelmiştir (TRT, 2023a). Selden kaynaklanan afetler, Türkiye tarihinde büyük can ve mal kayıplarına neden olmuştur. İnsanların bitki örtüsünü yok ederek suyun akışını hızlandırması, betonlaşma ile suyun toprak tarafından emiliminin azaltılması, alt yapının yetersiz olması ve yanlış

arazi kullanımı gibi nedenlerle oluşan seller Karadeniz bölgesi başta olmak üzere birçok bölgemizde iklim değişikliği ile beraber yıkıcı etkisi olmaktadır (MGM, 2022). 1553 ve 1789 yıllarında İstanbul’da, 1908 yılında Tokat’ta⁴, 1957 yılında Ankara’da meydana gelen sel felaketlerinde büyük kayıplar yaşanmıştır. 1957 yılında Ankara Hatip Çayı Vadisinin yerleşime açılmasıyla doğal dengesi bozulan havzada meydana gelen sel felaketinde 169 kişi hayatını kaybetmiştir. 1981 yılında Rize Pazar’da 27 kişi, 1990 yılında Çamlıhemşin’de 51 kişi ve Trabzon Akçaabat’ta 57 kişi hayatını kaybetmiştir. Son olarak 2021 yılında Kastamonu ve Bartın’da meydana gelen sel felaketlerinde 97 kişi yaşamını yitirmiştir.

Afetlerle Mücadelede Bir Araç Olarak Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm, bir kentsel alanın, eskime, köhneme veya afet riski sebebiyle yenilenmesi amacıyla müdahale edilmesi (Ülger, 2010) olarak tanımlanır ve çeşitli nedenlerle bozulmaya uğrayan bu kentsel mekânın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarını kapsamlı ve bütünsel yaklaşım ile iyileştirmeye yönelik uygulanan strateji ve eylemlerin bütünü olarak tarif edilebilir (Başarır, 2010). Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı ülkemizin yapı stokunun büyük bir kısmının özellikle depremlere karşı risk taşıması ve hasar görebilirliği yüksek olan 6-7 milyon konutun yenilenmesi gerçeği Kentsel Dönüşümü gündeme getirmiştir.⁵

2012 yılında kentsel dönüşüm faaliyetlerine ilişkin çıkarılan 6306 sayılı Kanun⁶ ile Uygulama Yönetmeliği bu sürecin nasıl yürütüleceğini ayrıntılı olarak ele almış; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların tespit edilmesi, bu alanlarda fen ve sanat kurallarına ve standartlara uygun, iyileştirme, tasfiye ve yenilemelerle birlikte herhangi bir afet sonrasında en az can ve mal kaybının yaşanmasını sağlayacak şekilde sağlıklı ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşması hedeflenmiştir. Ayrıca bu kanun dışında farklı durumları da kapsayacak şekilde 7 ayrı kanun daha yürürlükte olup, kentsel dönüşüm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi noktasında önemli mevzuat külliyatı oluşturulmuştur.⁷

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapma veya yaptırmaya yetkili kılınmıştır (6306 Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve 6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği). Mevzuata göre ayrıca Bakanlık, dönüşüm, yenileme ve transfer alanlarını belirlemekte, dönüşüm alanı ilan edilen yerlerdeki yapıları tespit etmekte, arsa ve arazi düzenleme ve değerlendirme iş ve işlemlerinin yapılmasını sağlamaktadır. Dönüşüm uygulamalarında hak sahipliği, uzlaşma, gerektiğinde acele kamulaştırma, paylı mülkiyete ayırma, birleştirme, finansman düzenlemelerinde bulunma, dönüşüm alanları içindeki gayrimenkullerin

4) 12 Haziran 1908’de Tokat’ta yaşanan sel felaketinde 459 bina ya tamamen ya da kısmen harap olmuş, halktan 208, askerden 15 kişi olmak üzere 223 kişi boğulmuştur.

5) 1999 öncesi yapı stokunun hasar görebilirliğinin daha yüksek olduğu genel kabul görmektedir. Hasar görebilirliği yüksek olan 2000 yılı öncesi yapı stokunun yaklaşık % 80’ini teşkil etmektedir. 2000 yılı bina sayımına göre 2000 yılı öncesi bina sayısı 7.838.675 (% 79,5), daire sayısı 16.235.830 (% 56,3)’dir. Bu binaların 3.792.092’si (% 48,4) betonarme, 4.001.954’ü (% 51,1) ise yığma yapılarıdır. Yapıların % 46,2’si tek katlı, % 29,2’si iki katlı, % 10,6’sı üç katlı ve kalan % 14’ü ise dört ve daha yüksek katlıdır. Yine bu yapıların % 74,9’u konut amaçlı, % 12,1’i konut ve konut dışı karışık, % 6’sı ticari amaçlı kullanılırken % 7’si de diğer amaçlarla kullanılmaktadır.

6) 6306 Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve 6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği.

7) Bu kanunlar; 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, - 775 sayılı Gecekondu Kanunu, - 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanunu’nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, - 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, - 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, - 5393 sayılı Belediye Kanunu (73 üncü maddesi), - 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu.

değer tespitlerini yapma ve hak sahipleri ile anlaşmalar sağlama, gerektiğinde yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni verme, kat mülkiyeti tesisi, tescili ve imar hakkı transferi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek konusunda da Bakanlık yetkili kılınmıştır. 6306 sayılı Kanun, tekil dönüşümün yanı sıra, alan bazlı dönüşümü de mümkün kılmış, Riskli Alan ile Rezerv Yapı Alanı olmak üzere iki farklı dönüşüm tanımlanmıştır.

6306 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2012 yılından 5 Nisan 2023 tarihine kadar ülke genelinde 781.333 konut, 123.360 işyeri olmak üzere toplam 904.693 bağımsız birime sahip 256.694 yapı, riskli tespiti yapılmış, 711.545 konut, 103.659 işyeri olmak üzere toplam 815.204. bağımsız birime sahip 238.316 adet yapının yıkımı gerçekleştirilmiştir. Yıkılan bağımsız birimlerin yerine 702.593 konut, 64.256 işyeri olmak üzere 766.849 adet bağımsız birim inşa edilmiştir (TBMM 2023: 633). Yine bu Kanunla ülke genelinde 123 yapı güçlendirilmiş ve dönüşüm projeleri için yaklaşık 39,8 milyar TL, güncel değeri ile 89,9 milyar TL harcanmıştır. Bu süreç içinde önemli görev üstlenen birimlerden biri Toplu Konut İdaresi'dir. TOKİ tarafından bu süre içinde kentsel dönüşüm kapsamında 203.979 adet konut üretilmiştir (TOKİ, 2023).

5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun⁸ çerçevesinde yenileme alanları ilan edilebilmektedir. Bu kanun kapsamında birçok proje başlatılmıştır. Afyonkarahisar'da gerçekleştirilen Bolvadin ilçesi İmarat, Lala Sinanpaşa, Tahtalı, Şazi ve Aliefendi Mahallelerinde bulunan 2,97 hektar büyüklüğündeki alanlar yenilenmektedir. (TBMM, 2021: 213).

Ankara'da Hacıbayram Cami çevresi, Hergelen Meydanı, Konya'da Azizye ve Şükran Mahallesi, Mevlana Çarşısı ve Altın Çarşı, Diyarbakır Sur ilçesi AlipaşaLalebey, Erzurum Yakutiye Hacıcuma, Kayseri- Melikgazi ilçesi Camikebir (Suriçi) Mahallesi, Nevşehir Merkez Kale Etrafı, Cevizlibağ-Esentepe- Üçgüzeller, Sinop-Merkez Kent Meydanı, Sivas Merkez Taşhan, Yozgat-Merkez Çapanoğlu Cami Çevresi gibi örnekler bu kapsamda dönüştürülmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73'üncü maddesi⁹ kapsamında da kentsel dönüşüm ve gelişim alanları ilan edilebilmektedir. Bu mevzuatla özellikle belediye ve TOKİ iş birliğinde çok sayıda proje hayata geçirilmiştir. Örneğin Muş Merkez Kale Mahallesinde 11,25 hektarlık alan Bakanlar Kurulu Kararı ile kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ilan edilmiş, belediye ve TOKİ iş birliğinde

715 konut, 107 ticari birim inşa edilmiştir (TBMM, 2021: 210).

Afet Sonrası Konut Uygulamaları

Deprem, sel ve yangın gibi afetler sonrasında konutları oturulamaz hale gelen ya da konutlarına girmesinde sakınca bulunan afetzedelere mevzuat çerçevesinde konutlar inşa edilmektedir. "Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik" kapsamında yürütülen bu çalışmalarda hak sahibini belirleme işlemleri AFAD tarafından, konutların inşası da özellikle son 20 yılda Tablo:1'de görüleceği şekilde Toplu Konut İdaresi tarafından yürütülmektedir (28.08.1968 tarihli Resmî Gazete, Sayısı: 12988).

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'nda "Tabi afet meydana gelen bölgelerde gerek görüldüğü takdirde konut ve sosyal donatıları, altyapıları ile birlikte inşa etmek, teşvik etmek ve desteklemek" hükmüne yer verilmiştir. TOKİ bu kapsamda yaklaşık 218.000 afet konutu üretmiş ve üretmeye devam etmektedir (TOKİ, 2023). 2003 tarihinde Bingöl'de, 2011 yılında Kütahya Simav'da, 2011 yılında Van ve Erciş'te, 2020

8) 16/6/2005 tarihli 5366 sayılı Kanun, Madde:2

9) 3/7/2005 tarihli 5393 sayılı Kanun, Madde:73

TOKİ'nin Elazığ ve Malatya illerinde yaptığı deprem konutları

yılında Elazığ, Malatya ve İzmir'de meydana gelen depremler sonrasında kalıcı konutların inşası TOKİ tarafından gerçekleştirilmiştir (TOKİ, 2023).

TOKİ'nin depreme karşı alınabilecek önlemler ve depremlerin zararlarının en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler çerçevesinde üç temel görevi bulunmaktadır. Bu görevler, ülkede kaliteli, nitelikli ve depreme dayanıklı konut stokunu artırmak, afet riskinin ve plansız kentleşmenin yoğun olduğu alanlarda mahalli yönetimlerle iş birliği halinde kentsel dönüşüm projeleri geliştirmek ve deprem sonrası kalıcı konutları inşa etmektir. 2002 yılından itibaren özellikle fiili konut inşasında, şehirlerin yenilenmesinde, afet konutlarının üretiminde ve özellikle de piyasa şartlarında konut alamayanların az peşinat ve uzun vadeler içinde kira öder gibi konut sahibi olmalarında TOKİ'nin önemi büyüktür. TOKİ tarafından 20 yıl içinde 1.200.000 konut üretilmiştir (TOKİ, 2023).

Depremin dışında, ülkemizde etkili olan bir başka afet sel ve yangınlardır. Özellikle Batı Karadeniz bölgesinde meydana gelen sellerde ve Akdeniz bölgesinde meydana gelen yangınlarda çok sayıda can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Öte yandan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 12 Temmuz 2019 tarihinde Karadeniz Bölgesi İklim Değişikliği Eylem Planı açıklanmış, bu çerçevede öncelikle dere güzergâhı içerisinde kalan taşkın ve sel riski altındaki yapılar belirlenerek yıkılması yönünde kararlar alınmıştır (ÇŞB, 2019).

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ilde etkili olan Kahramanmaraş merkezli depremlerde binlerce kişi ölmüş, yüzbinlerce konut ve işyeri kullanılamaz hale gelmiştir (Tablo 2). Özellikle Hatay, Kahramanmaraş ve Adıyaman illerinde etkili olan depremde 311.196 bina, 872.059 bağımsız bölüm zarar görmüştür (ÇŞB, 2023).

Deprem sonrası başlatılan geçici barınma ile birlikte kalıcı konutların da yer seçimi ve proje çalışmalarına başlan-

İL	YAPILAR
Elazığ	25.475 konut, 1.308 işyeri
Malatya	8.619 konut, 218 işyeri
İzmir	5.061
Giresun	619+122 işyeri
Antalya ve Muğla	1349 konut
Kastamonu	872
Sinop ve Bartın	1.265 konut
Rize	364
Artvin	41

Tablo 1: Deprem, Sel ve Yangınlar Sonrası Üretilen Konutlar

11 İL GENELİ	Toplam Hasarlı Konut (Yıkık/Ağır/ Acil yıkılacak/ Orta hasarlı)
Adana	22.759
Adıyaman	84.401
Diyarbakır	26.480
Elazığ	18.674
Gaziantep	62.120
Hatay	329.010
Kahramanmaraş	143.350
Kilis	5.041
Malatya	131.910
Osmaniye	25.850
Şanlıurfa	872.059
TOPLAM	872.059

Tablo 2: K.Maraş Merkezli Depremlerden Etkilenen Konut Sayısı

Kahramanmaraş depremleri sonrası TOKİ tarafından Elbistan'da inşa edilen deprem konutları

miş, Toplu Konut İdaresi, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü ve Emlak Konut GYO yapım işlerinde görevlendirilmiştir. Bölgede köy evleri ile birlikte yaklaşık 650 bin konutun üretilmesi planlanmış, depremden 15 gün sonra Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Adana, Kilis ve Şanlıurfa'da fay hatları gözetilerek ve her türlü zemin etütleri yapılarak 4.304 konutun ihalesi gerçekleştirilmiş ve kalıcı konutların yapımına başlanmıştır (T.C. İletişim Başkanlığı, 2023).

Konut alanlarının seçiminde en az 500 metre fay hattından uzaklaşarak, zemin yapısının sağlam, taşıma gücünün yüksek olduğu, genellikle kayalık ve kireçtaşı olan bölgelerin seçilmesi kararlaştırılmış, zemin artı 4 ve 5 katı geçmeyecek yapıların inşasına karar verilmiştir (TRT, 2023).

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye'de şehirlerin büyük bir kısmının ve nüfusun çoğunluğunun afet riski altında bulunduğu bilinmektedir. Yaklaşık 30 milyon konutun, 6-7 milyonunun riskli kabul edilmesi, Türkiye'nin önünde ciddi bir kentsel dönüşüm ihtiyacı duyulduğunu göstermektedir (AA, 2020). Özellikle İstanbul, İzmir ve Kocaeli gibi nüfusun yoğun, afet riskinin yüksek olduğu şehirlerde bu aciliyet daha da önem kazanmaktadır. İstanbul'da 400 bin bina (1,5 milyon hane) risk altındadır.

Son olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının İstanbul öncelikli başlatmış olduğu "yarısı bizden" kampanyasına kısa sürede büyük oranda müracaatın yapılmış olması kamuoyunun kentsel dönüşüm konusundaki eğilimini göstermesi bakımından önemlidir. Kısa sürede 1 milyon 20 bin bağımsız birimi ilgilendiren 270 bin başvuru olmuştur. Proje kapsamında 100 m² 'lik bir dairenin dönüşümü için harcanacak 1 milyon 500 bin TL'nin yarısı olan 750 bin TL devlet tarafından kredi olarak karşılanacak ve bu para 10 yıl vadeli geri ödenecektir. Bu proje için 2024-2026 yılları arasında yaklaşık 280 milyar TL'lik bir kaynağa ihtiyaç duyulması öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- AA (2020). Erişim Tarihi 24.06.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-kurumturkiyede-oncelikli-donusturulmesi-gereken-6-7-milyon-konut-var/2046153>
- AFAD (2023). Afet Türleri. Erişim Tarihi: 05.06.2023. <https://www.afad.gov.tr/afetturleri>
- BAŞARIR, A. (2010). Türkiye Dönüşüm Uygulamalarında Çok Amaçlı Yaklaşım, İnegöl Kenti Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- CSB (2023). "Deprem Bölgesi Konutlar". Köyevleri ve Sanayi Sıfırları Faaliyet Raporu, Ankara.
- CSB (2019). Karadeniz Bölgesi İklim Değişikliği Eylem Planı. Erişim Tarihi 02.07.2023. <https://csb.gov.tr/bakan-kurum-karadeniz-bolgesi-iklim-degisikligi-eylem-plani-niacikladi-bakanlik-faaliyetleri-26574>
- ÇAKIR, S. (2011). "Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar". SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. Mayıs 2011, Sayı:23, ss.209-222.
- MGM (2022). Türkiye Meteorolojik Afetler Değerlendirmesi (2010-2021). Erişim Tarihi 08.07.2023. <https://mgm.gov.tr/FILES/genel/raporlar/meteorolojikafetler2010-2021.pdf>
- ÖZMEN, B. (2000). 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi'nin Hasar Durumu. Deprem Vakfı. Nisan 2000.
- ŞENYAPILI, T. (1996). Yeni Sorunlar Eski Çözümler: Kentsel Mekânda Bir Gecekondu Yolculuğu. Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları. s. 345-354.
- Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü (2019). Erişim tarihi: 18.05.2023. <https://www.tkgm.gov.tr/kentsel-donusum-eylem-plani-aciklandi>
- TBMM (2021). Deprem Raporu. Ankara
- TBMM (2023). Deprem Raporu. Ankara TC İletişim Başkanlığı (2023). Erişim Tarihi: 28.06.2023. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-milletimiz-eskisisteme-donusistemedigini-acikca-ortaya-koydu>
- TOKİ (2023). Konut Üretim Raporu. 17.05.2023, 23.06.2023.
- Ankara TRT (2023a). Erişim Tarihi: 28.06.2023. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-soylu-depremlerde-50-bin-500-kisi-hayatini-kaybetti-760670.html>
- TRT (2023b). Erişim tarihi: 23.06.2023 <https://www.trthaber.com/haber/gundem/tokibaskani-bulut-konutlar-fay-hattina-en-az-500-metre-uzaga-yapilacak-748198.html>
- URL-1. Erişim tarihi: 08.07.2023. <https://yarisibizden.gov.tr/>
- ÜLGER, N. E. (2010) Türkiye'de Arsa Düzenlemeleri ve Kentsel Dönüşüm. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

AVRUPA HAREKETLİLİK HAFTASI'NDA TÜRKİYE REKOR KIRDI

Her yıl 16-22 Eylül tarihleri arasında kutlanan, 2023 yılı temasının “Şehrini Keşfet - Gelecek ENERJİNİ KORU!” olduğu Avrupa Hareketlilik Haftası’nda, Türkiye 670 belediyenin katılımıyla tüm zamanların katılım rekorunu kırdı.

“Şehirlerde Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik için Avrupa Birliği Desteği Projesi” (SKUP Türkiye) kapsamında gerçekleştirilen Avrupa Hareketlilik Haftası, sürdürülebilir kentsel hareketlilik yöntemlerinin yaygınlaşmasını teşvik ediyor ve ülkeleri daha yaşanabilir kentlere kavuşturmayı amaçlıyor. Haftanın kapanışı; bisiklet turu, yürüyüş ve teşekkür plaketterinin takdim edildiği bir resepsiyon ile İstanbul-Eyüpsultan’da gerçekleşti.

Avrupa Hareketlilik Haftası’nın kapanışı, TBB tarafından Eyüpsultan’da “Arabasız Gün Etkinliği” ile yapıldı. TBB ev sahipliğinde gerçekleştirilen Avrupa Hareketlilik Haftası Arabasız Gün Etkinliğine TBB Başkanı ve Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz, İstanbul Vali Yardımcısı Mustafa Asif Alkan, AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Nikolaus Meyer-Landrut, Eyüpsultan Belediye Başkanı Deniz Köken, TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı ve bisiklet grubu katıldı. Katılımcılar; Eyüpsultan İskelesi’nden Otantik Çarşı’ya kadar pedal çevirdi, daha sonra TBB’nin sahil yakınındaki binasına kadar tarihi bölgede yürüyüş yaptı. Resepsiyon, TBB’nin Eyüpsultan’da bulunan İstanbul Ofisi’nin bahçesinde gerçekleşti

ve emeği geçen proje sahiplerine teşekkür plaketterinin takdim edilmesiyle son buldu.

21 yıldır kutlanan Avrupa Hareketlilik Haftası artık sürdürülebilir kentsel ulaşımın dünya çapındaki marka Projesi!

Türkiye Belediyeler Birliğinin ulusal koordinatörlüğünü yürüttüğü Avrupa Hareketlilik Haftası, Avrupa Komisyonu tarafından 2002 yılından bu yana 16-22 Eylül tarihleri

arasında kutlanan markalaşmış bir Proje. Haftanın ana amacı; öncelikle ilgili tüm karar vericilerin sürdürülebilir kentsel hareketlilik konusuna daha fazla destek vermesini teşvik etmek, tüm belediyeleri ve belediyeler üzerinden tüm vatandaşları, sürdürülebilir ulaşım ile ilgili önlemler almaya davet ederek, bu konuda farkındalığın artırılmasını sağlamak. Avrupa Hareketlilik Haftası boyunca bisiklet - park alanları yapımı ve bakımı, bisiklet yolları yapımı ve var olan bisiklet yollarının genişletilmesi, yeşil alanlarının geliştirilmesi ve bakımı, özel gereksinimli bireylerin trafikteki görünürlüğü için alınmış önlemler, toplu ulaşım ağlarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi çalışmalar göz önünde bulunduruluyor.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının sözleşme makamı olduğu, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilen ve sürdürülebilir kentsel hareketliliği Türkiye’de yaygınlaştırmayı hedefleyen SKUP Türkiye Projesi desteğiyle ülkemizde de kutlanan Avrupa Hareketlilik Haftası’na bu yıl Avrupa’dan toplamda 3 binden fazla kentin katılımı gerçekleşti.

Avrupa Hareketlilik Haftası’nda belediyelerin iyi uygulamaları da kalıcı hale gelmeye devam ediyor. Bu yıl Türkiye belediyelerinin “Kalıcı Uygulama” örnekleri de artış gösterdi!

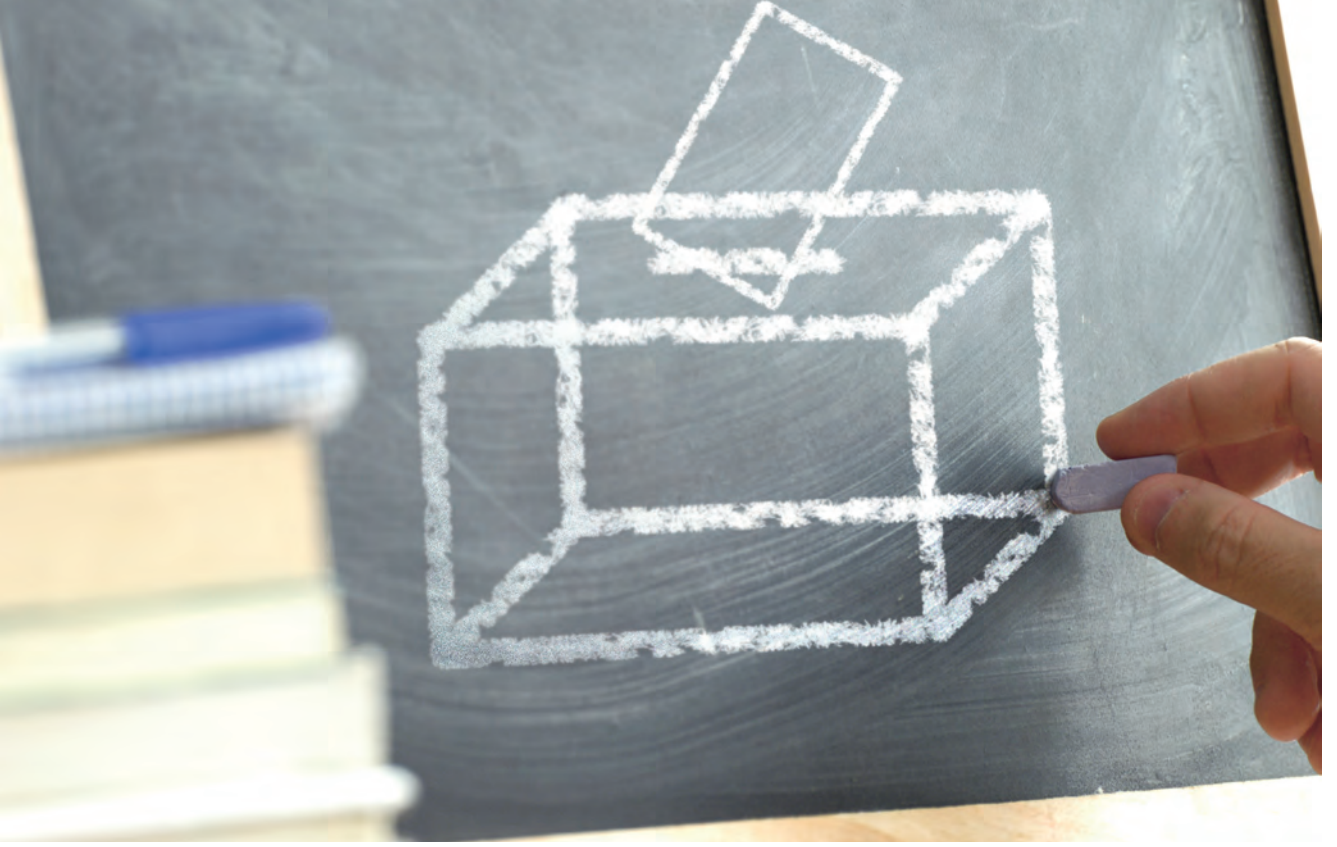
Hafta boyunca Türkiye ve Avrupa kentlerinde düzenlenen etkinliklerle, enerji tasarrufu, sıfır karbon emisyonlu, temiz, çevreci ve daha uygun maliyetli alternatif ulaşım yöntemlerine dikkat çekildi. Türkiye’nin birçok farklı bölgesinde, belediyeler tarafından çocuklara, gençlere ve

toplumun her kesimine yönelik söyleşiler, konferanslar ve farkındalık etkinlikleri düzenlendi.

Bilecik Belediyesi okullarda bisiklet eğitimi verirken, Tokat Yeşilyurt Belediyesi “Hareket Bereketir” Projesini hayata geçirdi. İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir MOBIX Day IMD Projesi ile çevre dostu ulaşım yöntemlerini seçen vatandaşların gelir elde etmesini sağlarken, Kayseri Sarioğlan Belediyesi “Sağlığa Pedal Çeviriyoruz” etkinliği gibi birbirinden yaratıcı etkinlikler düzenlendi.

Bu yılki Avrupa Hareketlilik Haftası’nda belediyelerin iyi uygulamaları da kalıcı hale gelmeye devam etti. Polonya’da yıllık toplu taşıma bileti sahipleri için ücretsiz park yerleri; İspanya’da kadınlar için her yerde duran gece otobüsleri; Paris’te 100 sokağın kalıcı olarak yayalaşması ve tatil günlerinde sokakların araç trafiğine kapatılması Avrupa kentlerinin kalıcı iyi uygulama örnekleri arasında yer aldı.

Ankara’da ise 480 EGO otobüsüne bisiklet taşıma aparatı takıldı. Bursa Büyükşehir Belediyesi Cumhuriyet Caddesi, Mudanya ve Gölyazı olmak üzere 3 bölgede 7 istasyon ile ‘Paylaşımlı Bisiklet Sistemi’ oluşturarak hizmete sundu. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 12 ilçede 73 istasyon ile hizmet veren bisiklet kiralama KOBİS sistemi hayata geçirdi. Mersin Büyükşehir Belediyesi 20 kilometrelik bisiklet yolu projesinde yeni park istasyonları konumlandırdı. Uşak’ta bazı yollar meclis kararıyla araç kullanımına sürekli olarak kapatıldı.

BİR YÖNETİM PERSPEKTİFİNDE: KATILIMCI DEMOKRASİ BELEDİYELEERDE DEMOKRATİK YÖNETİŞİM

Ferhat GÜNGÖR

Zabıta Destek Şube Müdürü / Adana Büyükşehir Belediyesi

Geçmişten günümüze çeşitli demokrasi modelleri ortaya çıkmıştır. Bu modellerden birisi de temsili demokrasidir. Temsili demokrasi, halkın seçtiği temsilciler aracılığı ile iş görme, onlar adına karar verme olarak tanımlanmaktadır. Temsili demokrasinin yetersiz kalması, halkı yeni bir model arayışına yönlendirmiştir. Bu yeni modelin adı da katılımcı demokrasidir.

Demokratik yönetimler, günümüzde insan hakları, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından en önemli yönetim biçimlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Geçmişten günümüze çeşitli demokrasi modelleri ortaya çıkmıştır. Bu modellerden birisi de temsili demokrasidir. Temsili demokrasi, halkın seçtiği temsilciler aracılığı ile iş görme, onlar adına karar verme olarak tanımlanmaktadır. Temsili demokrasinin yetersiz kalması, halkı yeni bir model arayışına yönlendirmiştir. Bu yeni modelin adı da katılımcı demokrasidir. Bu çalışmanın ana eksenini katılımcı demokrasi oluşturmaktadır. Katılımcı demokrasi, halkın çeşitli yöntemlerle (oy verme, referandum, plebisit, halk vetosu, halk teşebbüsü, halk girişimi, halk toplantıları vb.) karar süreçlerine katılmasına ve kendi kendini yönetmesine olanak tanıyan bir sistem olarak ön plana çıkmıştır.

Katılımcı Demokrasi

Temsili demokrasiyi belirli bir yerde yaşayan halkın egemenlik haklarını doğrudan değil de kendi seçtikleri temsilciler aracılığı ile kullanmaları şeklinde tanımlamak mümkündür. Temsili demokraside, kendilerine halk adına karar alma ve alınan kararları uygulama yetkisi verilen temsilcilerin bu kararları uygulamada yetersiz kaldıkları görülmektedir. Ayrıca geniş halk kitlelerinin yeterli katılımını sağlamadığı için temsili demokrasinin ideal demokrasi için yetersiz kaldığı anlaşılmış ve bu yetersizliği karşılamak için katılımcı demokrasi terimi ortaya çıkmıştır (Acar, 2019: 236-237). Katılımcı demokrasi, temsili demokrasi sisteminin tüm koşullarını dikkate almaktadır. Bu sistem temsil düzeninin işletilmesine olanak sağlayan mekanizmaları ile doğrudan demokrasi talebini olanaklı kılan ve var olan

demokratik yapıları daha katılımcı, daha şeffaf, daha hesap verilebilir bir düzen sağlama çabasıdır (Yaman, 2017: 136).

Demokrasiyi üstün kılan, yurttaşların siyasal sisteme katılım sağlayarak bir nevi denetim mekanizması oluşturmalarıdır. Burada amaç siyasal gücü elinde bulunduran siyaset kurumunu etkilemek, toplumu ilgilendiren kararların alınmasına katkı sağlamak bireyin katılımı ile sağlanabilmektedir. Böylece; kararların üretilmesi, alınan kararlara yurttaşın aktif olarak katılması katılımcı demokrasinin amaçlarından biridir (Görücü, 2019: 23).

Akademik literatürde katılımcı demokrasi, ayırt edici bir özelliğe sahip demokratik müzakere şekli olarak tanımlanmaktadır. Halkın yönetime doğrudan katılımını sağlamak ancak katılımcı demokrasi ile gerçekleştirilebilir (Zengin, 2019: 26). Katılımcı demokrasi, temsili demokrasiyi gerekli kılan tüm koşulları dikkate alarak, temsil düzeninin işletilmesine yardımcı olan sistemleri kabul eden bir anlayışla, mevcut bulunan demokratik yapıları mümkün olduğunca katılımcı ve çoğulcu bir şekilde dile getiren bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Acar, 2019: 236).

Yeni bir yaklaşım olmakla birlikte katılımcı demokrasinin köken itibarıyla Antik Yunan Site yönetimine kadar dayandığı bilinmektedir. Bugün var olan demokratik yapılar olabildiğince bu sisteme yakındır. Bu sistemde katılımcı demokrasi, yurttaşların kendilerini ilgilendiren konuların süreçlerine katılım sağlayıp oluşturulan politikalarda söz sahibi olması anlamına gelmektedir. Kendisine son zamanlarda oldukça taraftar toplayan bu yaklaşıma göre katılımcı demokrasi, çeşitli yollardan halkın yönetime en geniş şekilde katılabilmesidir. Halkın katılımının özünde ise herkesi ilgilendiren ve bağlayan demokrasi kavramı bulunmaktadır (Subay, 2018: 226). Bu kavrama, Rousseau'nun siyaset felsefesiyle bakıldığında "katılımcı" ve "çoğulcu" yönünün daha ağır bastığı söylenebilir (Akın, 2020: 214-215).

Rousseau "Toplum Sözleşmesi" adlı çalışmasında "rıza" kavramını sistematik bir biçimde ele almış ve doğa durumundan siyasal alana geçişe duyulan gereksinime odaklanarak "kişisel özgürlük ile katılımcı yurttaşlığı" uzlaştırmaya çalışmıştır (Akın, 2020: 214-215). Temsili demokrasiye eleştirel gözle bakan B. Barber ise, J.J. Rousseau'ya dayanarak temsilin katılımı tahrip ettiği tezini ileri sürerek, eski liberal temsili demokrasiyi vatandaşın sadece katılımsızlığı ve yabancılaşması ile demokrasiyi içten tahrip eden gelişmemiş bir demokrasi olarak görür. Buna karşılık, Rold Dahl ise, katılımcı demokrasinin demokratik olmayan düzene karşı ekonominin ve siyasetin bir denge unsuru olarak küreselleşme ile ortaya çıktığını ileri sürmüştür (Schmidt, 2002: 165).

Katılımcı demokrasi için yurttaşlığın tanımı, aktif yurttaşlıktır. Aktif yurttaşlıkta bireyler sorunlarının farkına varmalarıyla birlikte sorunlarına çeşitli çözümler üretecek, ürettikleri çözümlerle özgüvenleri yükseltecek ve böylece aktif yurttaş haline gelmiş olacaklardır (Hopyar, 2016: 67). Bireyler kendi aldıkları kararlara daha çok uyma eğilimi gösterirler. O yüzden katılımcı demokrasinin ana ögesini, bireylerin kararlara katılma ve alınan kararları birlikte belirleme hakkı oluşturur. Katılımcı demokrasi için, "seçim günü dışında insanlara belirleme hakkı tanımayan geleneksel temsili

parlamenteer demokrasiden bir adım daha ileridir,” (Görücü, 2019: 25-26) diyebiliriz.

Katılım, uygulamada demokrasiyle özdeşleştirilebilen ve demokrasiyi adeta tamamlayan bir kavramdır. Dolayısıyla demokrasi bir yönetim biçimi olarak katılım kavramından farklı düşünülemez. Demokrasiyi üstün kılan ise, halkın siyasal sisteme katılım sağlayarak denetim yapabilmesidir (Öz, 2020: 36). Katılımcı demokrasiye vatandaşların katılım sağlamalarının çeşitli vasıtaları vardır. Bu vasıtalar bazıları ise; referandum, halk vetosu, halk teşebbüsü halk toplantıları ve plebisit şeklinde ifade edilebilir (Zengin, 2019: 27). Bu vasıtalar şu şekilde açıklanabilir;

1. Referandum (Halkoylama- sı): Halkın ya da yönetimin kendileri tarafından öneri şeklinde sunulan belli bir konuda olumlu veya olumsuz bir biçimde demokratik usullere uygun karar alma yöntemidir.

2. Halk Girişimi: Halkın mevcut yasalarda veya ihtiyaç duyduğu yeni bir yasal düzenlemede imza toplamak suretiyle eyleme geçmesidir.

3. Halk Vetosu: Seçimle iş başına gelmiş yöneticilerin ani bir şekilde tepeden inme karar almalarına yönelik geliştirilmiş ve yurttaşların yönetime katılımlarını sağlayan bir uygulamadır (Aydın, 2019: 399). Anayasada gösterilen usullere uygun bir şekilde çıkartılan yasaları,

yürürlüğe girmeden halkın başlatacağı bir girişim neticesinde halkoylaması yapılmasıdır (Zengin, 2019: 30-31-32).

4. Halk Teşebbüsü: Halk teşebbüsünde vatandaşlar kendi aralarında konuşarak tayin ettikleri konuların oylamasını isteyebilecekleri gibi gündemi kendileri belirleyerek seçmiş oldukları temsilcilerden konunun tartışılmasını talep edebilmektedirler (Zengin, 2019: 30-31-32).

5. Halk Toplantıları: Siyasal katılım bağlamında istense de istenmese de bazı kademeler oluşmaktadır. Halk toplantıları ile birlikte hedeflenen, alt kademelerde bulunan yurttaşların katılımını sağlamaktır. Bireylerin yönetimin her kademesi

ile eşit etkileşim kurmalarını ve bu etkileşimin zamanla kendiliğinden (spontane) gelişen bir durum haline gelmesi hedeflenmektedir (Aydın, 2019: 400).

6. Plebisit: Güdümlü halkoylaması olarak bilinen plebisit, demokratik düzene ve demokrasiye aykırı hareket eden (anti-demokratik) yönetimlerin kendi yönetimlerine demokratik bir görünüm kazandırmak için halkoylamasına gitmeleridir (Aydın, 2019: 398).

Halkın yönetime seçim, referandum ve toplantılar şeklinde katılımı daha çok klasik yönetim anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayışta katılım son derece sınırlı ve resmi iken bu durum yerelde çok daha çeşitli yöntemlerle ve doğrudan yapılabilmektedir. Yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaç duyduğu hizmetleri yerelde veren, karar organları yerel halk tarafından seçilen kamu tüzel kişilikleridir. Yerel yönetimlerin ortaya çıkmasını sağlayan ve onları değerli kılan en önemli nedenlerin başında halkın katılımcılığı ve bunun sonunda oluşan yönetim oluşmaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246).

Belediyelerde Katılımcılık ve Yönetişim

Yeni kamu yönetimi anlayışı, klasik kamu yönetiminin ortaya çıkardığı olumsuzlukları gidermek için ortaya çıkmıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışı yönetimde yerel halkın katılımı ile birlikte yönetimi ifade eden yönetim kavramını ortaya çıkarmıştır. Yönetişim, yönetim süreci içerisinde yer alan öğelerle birlikte yapılan yönetim şeklidir. Daha etkin, ekonomik, şeffaf, kaliteli ve işlevsel bir yönetim için yönetimin konusunu oluşturan unsurları sürecin içerisine dâhil etmek önemlidir. Merkezi idarelere göre yerel düzeyde oluşturulan yönetim sürecinde halkın kararlara katılımı daha kolaydır (Güven ve Alan, 2019: 48-49). Yerel düzeyde halkın katılımının en etkili şekilde sağlanabildiği yerel yönetim yapılanmasının başında belediyeler gelmektedir.

Belediyelerde alınan kararlara halkın katılımı oldukça önemlidir. Halk burada kendi adına, kendisini ilgilendiren kararlara katılarak yönetişimi oluşturmaktadır. Yönetişim; katılımcılık, saydamlık, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Bu da sadece merkezi yönetim kuruluşları ile yerel yönetim kuruluşları ile olmayıp aynı zamanda sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere kâr amacı bulunmayan kuruluşlarında katılımını gerekli kılar (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246).

Yönetişim kavramı mekânsal ölçekte küresel, ulusal ve yerel olmak üzere üç farklı düzlemde meydana gelmiştir. Yerel düzlemde yönetişim, yerelin sosyal, kültürel, ekonomik gibi geleceğine yönelik kararlarına sadece siyasi ve resmi kurumların karar vermemesi, bunların yanında

yerel düzlemde çok aktörlü bir sürecin işletilmesi gerektiğini savunur. Yönetişimde, yerel yönetimin ilke edinmesi gereken bazı kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramları; halkın karar alma süreçlerine etkin katılımı, temsilinin sağlanması, hukukun üstünlüğü, sivil toplum kuruluşlarının etkin olması şeklinde sıralamak mümkündür. Öte yandan yerel yönetimlerde yönetim denince yönetimde açıklık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik akla gelmektedir (Şengül ve Balıkcı, 2021: 418). Kısaca yönetişimi sivil toplum, özel sektör ve kamu yönetimini oluşturan kuruluşlar ile halkın doğrudan etkileşimde bulunması şeklinde tanımlamak mümkündür (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246).

Yerelde katılıma yönelik önemli görülen bir program olarak; 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio'da yapılan Yeryüzü Zirvesinde oluşturulan Yerel Gündem 21 Programını gösterebiliriz. Program, yerel yönetimler öncülüğünde sivil toplum kuruluşları ile katılımcı diğer ortakların yerel sorunlara ortaklaşa çözüm üretmeleri yönündedir. Yerel Gündem 21'in yerelde katılım yöntemlerini örneklendirecek olursak; kent konseyleri, çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri şeklinde sıralamak mümkündür. Bunların yanında bilgi işlem teknolojileri ile internet ağının da halkın katılımına katkısı hiç yadsınamayacak kadar fazladır. Günümüzde internet ağı ve teknoloji halkın yönetime katılımına yönelik en önemli görevi üstlenmektedir. Halk bu aygıtlarla hemen her konuda katılım sağlayarak soru sormakta, öneri-eleştiri getirebilmekte, kendi görüşünü rahatça beyan edebilmektedir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246-251). Yine belediyelerde uygulanan e-yönetişim uygulamaları yönetişim yaklaşımını sanal ortama taşıyarak katılımcı, şeffaf ve demokratik bir ortam oluşturmaya hedeflemiştir (Şengül ve Balıkcı, 2021: 422).

Sonuç

Birlikte yaşamak, karar almak, yönetime katılmak, yasa yapmak, yargı kararlarına katılmak gibi demokrasinin gereklerinin ilk örneklerine Antik Yunan Kent Devletleri'nde rastlanmaktadır. Demokrasi kavramı, Antik Yunan Polis Devleti'nden günümüze kadar kendini güçlendirmiş ve çeşitli evrelerden geçerek gelmiş bulunmaktadır. Bu evrelerin son halkalarından birisini de katılımcı demokrasi oluşturmaktadır. Katılımcı demokrasi, halkın kendisini ilgilendiren kararlara doğrudan katılması ile sağlanabilir. Bu katılımı sağlamanın çeşitli yolları bulunmaktadır. Bunlar arasında referandum, halk girişimi, halk vetosu, halk teşebbüsü, halk toplantıları, plebisit gibi çeşitli

katılım araçları sayılabilir. Gün geçtikçe küreselleşen ve gelişen dünyada özellikle teknolojinin de etkisiyle birlikte halkın çeşitli kararlara katılımı daha kolay bir hal almıştır. Yerelde halkın çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kendilerini, yaşadıkları kenti hatta ülkeyi bile ilgilendiren konulara katılım sağlamaktadırlar. Hatta teknolojinin gelişmesi ve sosyal ağların çoğalması ile birlikte bireylerin dünyayı ilgilendiren konulara bile katılımları söz konusu olabilmektedir.

Sonuçta insanlar bulunduğu ile yetinmeyip hep daha iyiye özlem duymakta ve daha iyiye istemektedir. Bu iyiye ulaşmanın bir yolu da halkın kendisi adına alınan kararlara daha aktif katılımı ile mümkün olacaktır. İnsanlar kendileri adına alınan kararlara katılımda daha istekli davranmalı, katılımları sadece (seçimler vb.) belirli kararla sınırlı kalmamalıdır.

Her ne kadar halkın alınan tüm kararlara katılımı oldukça güç olsa da, bu gün geline nokta insanların demokratik haklarını yurtdışından bile kullanıyor olması oldukça önemli görülmektedir. Örneğin ülkemizde 2018 yılından başlanarak yakın zamanda da görüldüğü üzere, yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde Türk seçmenler sadece ülke sınırları içerisinde değil, dünyanın birçok noktasında oylarını kullanarak rahatça demokratik haklarını kullanmışlardır. Günümüzde insanlar çoğunluğu yerel olmak üzere kurum ve kuruluşların birçok faaliyetine rahatça katılım sağlayıp görüşlerini açıkça paylaşabilmektedir. Konu ile ilgili bir başka örnek verecek olursak, birçok yerel yönetim, hizmet alanında yapacağı bir projeyi, bir etkinliği yerel halkın oylamasına sunmaktadır. Halka bu tür katılım ortam ve imkânlarının verilmesi katılımcı demokrasi adına oldukça önemlidir.

Katılımcı demokrasinin anlam kazandırmaya çalıştığı değerleri; katılımcı yurttaşlık, halkın egemenliği, uzlaşma, ortak fayda da buluşma gibi değerler şeklinde sıralamak mümkündür. Bu değerlerle birlikte son yıllarda sivil toplum kuruluşlarının da güçlenerek gelişmesi katılımcı demokrasiyi güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2019). Katılımcı Demokrasilerde Baskı Gruplarının İşlev ve Yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 61 (2019): 235-249
- Akın, O. İ. (2020). *Demokrasi Felsefesi Klasik ve Modern Yaklaşımlar*. Editör: İsmail Serin. Birinci Baskı, Haziran, 2020 ISBN 978-625-7863-36-0, Sertifika No: 47738
- Aydın, A. (2019). Siyasal Katılım Araçları Üzerinden Merkezi ve Yerel Düzeydeki Katılımın İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 395- 403.
- Görücü, V. (2019). Türkiye’de Katılımcı Demokrasi. *Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kırıkkale, 2019*
- Güven, A., & Alan, Ç. (2019). Türkiye’de Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Aracı Olarak Yönetişim ve Yerel Yönetimlerde İşleyiş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 47-61.
- Hopvar, Z. (2016). Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye: Sosyal Medya. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65-74.
- Hopvar, Z. (2016). Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye: Sosyal Medya. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65-74.
- Öz, M. (2020). Kent Konseylerinin Yerel Siyasetteki Rolü: Atakum Kent Konseyi Örneği. *Akademik Düşünce Dergisi*, (1), 34-45.
- Özkara, M. (2020). Bürokrasi Kimyası. Çizgi Kitabevi, Ekim 2020, ISBN: 978-605- 499- 7, Yayın Sertifika No: 17536
- Schmidt, G. M. (2002). *Demokrasi Kuramlarına Giriş*. Vadi Yayınları, Çeviren: M. Emin Köktaş. 400 s. ISBN: 975-6768-27-4
- Subay, Ö. Ö. (2019). Katılımcı Demokrasinin Gelişiminde E-Demokrasi Uygulamaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 219-241.
- Sengül, R., & Balıkcı, Ö. (2021). Yerel Yönetimlerde E-Yönetişim Üzerine Bir Araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 417-436.
- Yaman, F. T. (2017). Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 136-160.
- Yılmaz, V., & Telsaç, C. (2021). Yerel Yönetimler ve Katılım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 235-254.
- Zengin, A. M. (2019). Katılımcı Demokrasinin Vasıtaları ve Bu Vasıtalarla Referandumun Çevre Hakkına Olan Etkileri. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 24-54.

TOGG, TBB’NİN YENİ HİZMET ARACI OLARAK KULLANILACAK

Türkiye’nin yerli ve milli imkânlarıyla ürettiği TOGG’un T10X modeli, Türkiye Belediyeler Birliği’nin Ankara’daki hizmet binasına getirildi.

Yeni hizmet aracı olarak kullanılacak TOGG, “Anadolu Ateşi” adı verilen kırmızı renkte tercih edildi. Bursa’nın Gemlik ilçesindeki otomobil fabrikasında üretilen ve sıfır karbon emisyonuna sahip olan elektrikli araca ayrıca, TBB’nin hizmet binasındaki güneş panelleriyle üretilen elektrik güç verecek. Araç filosuna dâhil edilen aracın, plakası da dikkat çekti. Türkiye Belediyeler Birliği’nin baş harflerini taşıyan aracın plakası, Türkiye’nin 81 ilindeki bin 392 belediye-yi çağrıştıracak şekilde “06 TBB 81” olarak belirlendi.

Dr. Baraçlı: “Sürdürülebilir şehirler yolculuğumuza eşlik edecek.”

Yeni hizmet aracını teslim alan ve incelemelerde bulunan TBB Genel

Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, iklim değişikliğiyle mücadele için elektrikli araçların yaygınlaştırılması gerektiğinin altını çizdi. TOGG’un devrim niteliğinde teknolojileri barındırdığını vurgulayan Dr. Baraçlı, “Cumhurbaşkanımızın vizyonu, ülkemizin endüstriyel gücü ve mühendislerimizin başarısı sayesinde sürdürülebilir gelecek için TOGG ile birlikte yeni bir dönemin kapısı aralandı.” dedi. Yerel yönetimlerin tüm hizmet sahalarında fosil yakıtlardan, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçmesiyle ilgili birçok projenin yürütüldüğüne değinen Dr. Baraçlı, TOGG’un sürdürülebilir şehirler yolculuğuna ivme kazandıracğını belirtti.

Dr. Baraçlı, “Cumhurbaşkanımızın vizyonu, ülkemizin endüstriyel gücü ve mühendislerimizin başarısı sayesinde sürdürülebilir gelecek için TOGG ile birlikte yeni bir dönemin kapısı aralandı.” dedi.

SİVİL KATILIM PROJESİ

1. YÖNLENDİRME KOMİTESİ TOPLANDI

Türkiye Belediyeler Birliğinin ana faydalanıcısı olduğu, Türkiye’de sivil toplum örgütleri ve kamu kurumları arasında yerel düzeyde iş birliği ve sürdürülebilir diyalogun geliştirilmesini hedefleyen “Sivil Katılım Projesi 1. Yönlendirme Komitesi Toplantısı” TBB hizmet binasında 17 Temmuz’da gerçekleştirildi.

Toplantıya TBB Genel Sekreter Yardımcısı Kayhan Özüm, Avrupa Birliği (AB) Delegasyonu Program Yöneticisi Monia El Djendoubi, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (STİGM) Genel Müdür V. Ahmet Türköz, Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programı (UNDP) Temsilci Yardımcısı Seher Alacacı Arıner ve çeşitli kurum ve kuruluşlardan temsilciler katıldı.

TBB olarak toplantıya ev sahipliği yapmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti ifade eden Genel Sekreter Yardımcısı Kayhan Özüm, TBB’nin yeni başkanı seçilen Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz’ın uluslararası iş birliklerine önem ver-

diğinin altını çizdi. Özüm, bu projenin tüm paydaşların katkılarıyla etkin bir şekilde devam ettiğini belirtti.

AB Delegasyonu Program Yöneticisi Monia El Djendoubi, projenin AB için çok önemli olduğunu belirterek proje kapsamında sivil aktörlerle birlikte yönetim konusunda kapasite geliştirmenin sağlanması ve gönüllülüğün teşvik edilmesi konusunda beklentilerinin oldukça yüksek olduğuna değindi.

Projenin süreçlerini anlatan BM Kalkınma Programı (UNDP) Temsilci Yardımcısı Seher Alacacı Arıner, başta TBB olmak üzere tüm paydaşlara teşekkür ederek deprem sonrasındaki süreçte kadın, çocuk, engelli bireyler

gibi dezavantajlı grupları korumaya yönelik sosyal faaliyetlerin hayata geçirildiğini aktardı.

STİGM Genel Müdür V. Ahmet Türköz ise Türkiye’de son 20 yılda sivil toplum sektörünün büyüme kaydettiğini belirterek dernek sayısının yüzde 50 oranında arttığını ve dernek sayısının 102 bine ulaştığını söyledi. Türköz, Avrupa ile karşılaştırıldığında Türkiye’de daha yüksek bir oranda dernekleşme olsa da daha gidilmesi gereken çok yol olduğuna dikkati çekti.

Proje ve ilerlemeye dair yapılan sunumlara da yer verilen toplantı, beklenti ve önerilerin tartışılmasıyla tamamlandı.

SİVİL KATILIM PROJESİ AÇILIŞ TOPLANTISI

20 Eylül tarihinde Ankara’da düzenlenen ve Çanakkale, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Manisa, Mersin ve Trabzon olmak üzere 7 pilot ilde eş zamanlı olarak yürütülmekte olan “Türkiye’de Demokratik Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi için Sivil Katılımın Güçlendirilmesi Projesi”nin açılış toplantısına pilot illerden yerel yönetimlerin, STK’ların ve üniversitelerin temsilcileri katıldı.

Avrupa Birliği (AB) tarafından finanse edilen, ana faydalanıcısı Türkiye Belediyeler Birliği, eş-faydalanıcısı İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (STİGM) olan ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütülen “Türkiye’de Demokratik Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi için Sivil Katılımın Güçlendirilmesi Projesi”nin (Sivil Katılım Projesi) açılış toplantısı 20 Eylül’de paydaş kurumların ve yerel aktörlerin katılımıyla gerçekleştirildi.

Programın açılış konuşmaları TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi Louisa Vinton, AB

Türkiye Delegasyonu Sivil Toplum, Temel Haklar, Yargı ve İçişleri Bölüm Başkanı Alexander Fricke, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürü Mustafa İspirgöl Turan ve Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanlığı Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürü Bülent Özcan tarafından yapıldı.

Genel Sekreter Dr. Baraçlı, konuşmasında yerel düzeyde iyi yönetim süreçlerinin güçlendirilmesi yolunda güven ve karşılıklı anlayışa dayalı bir kamu-sivil toplum iş birliğinin sağlanmasının önemine dikkat çekerek, bu iş birliği için elverişli ve sürdürülebilir ortamların oluşturulmasının gerektiğine vurgu yaptı. Dr. Baraçlı ayrıca,

yerel düzeyde katılımcılık konusunun desteklenmesi ve geliştirilmesi için TBB bünyesinde hayata geçirilen çalışmalar hakkında katılımcılara bilgiler aktardı.

TAŞKIN KANUNU TASLAĞI GÖRÜŞÜLDÜ

Türkiye Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen Taşkın Kanunu Taslağı İstişare Toplantısı 12 Temmuz'da TBB hizmet binasında gerçekleştirildi.

Su ve kanalizasyon idarelerinin Taşkın Kanunu Taslağı hakkında görüş ve önerilerinin ele alındığı toplantıya büyükşehir belediyesinin su ve kanal idarelerinin temsilcileri ile çeşitli kamu kurumlarından yetkililer katıldı.

Toplantıda söz alan TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baracli konuşmasına Şubat ayında meydana gelen depremlerde ve Karadeniz Bölgesi'nde yaşanan sel felaketinde yaşamını yitiren vatandaşlara baş sağlığı dileyerek başladı. Türkiye'nin yalnızca deprem ülkesi değil, sel ve orman yangını gibi afetlerin de sık sık görüldüğü bir ülke olduğunu hatırlatan Dr. Baracli, şehircilik anlayışında dirençliliğin ön planda tutulması gerektiğinin altını çizdi. Bu tür doğal felaketlerin önümüzdeki yıllarda daha sık yaşanacağına vurgu yapan

ve kentlerin yağış rejimlerine karşı dirençliliğini artırmaları gerektiğini kaydeden Dr. Baracli, sel felaketlerinin temel sebebinin hatalı kentleşme ve yapılaşma olduğunu kaydetti. Taşkın Kanunu Taslağı'na da değinen Genel Sekreter Dr. Baracli, belediyelerin bu konudaki fikirlerinin çok önemli olduğunu belirtti.

TBB Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ramazan Özcan Yıldırım, küresel ısınmanın etkisiyle ani hava olaylarının seyrini artırdığını ifade ederek, Su Kanunu ile ilgili çalışmaların uzun zamandır devam ettiğini söyledi. Belediyelerin katkılarının önemine dikkati çeken Dr. Yıldırım, TBB olarak toplantı çerçevesinde belediyelerle bu konuda görüş alışverişi yapmak istediklerini bildirdi.

Toplantıya video konferans yöntemiyle katılan Türkiye Su Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Lütfi Akca ise taşkın felaketlerinin son yıllarda önemli hale geldiğini belirterek Taşkın Kanunu Taslağı hakkında belediyelerden gelecek görüş ve önerilerin önemli katkı sağlayacağını belirtti. Akca, sel felaketlerinin dirençlilik kavramı başta olmak üzere farklı yöntem ve anlayışla ele alınması gerektiğini söyledi.

Katılımcıların taslağa ilişkin fikir alışverişinde bulunduğu toplantıda, TBB Hukuk İşleri Müdürü Avukat Zeliha Dikyol da Taşkın Kanunu Taslağı hakkında genel bir bilgilendirme sunumu gerçekleştirdi.

TBB HUKUK KOMİSYONU BALIKESİR'DE TOPLANDI

Türkiye Belediyeler Birliği Hukuk Komisyonu Toplantısı 19 Eylül tarihinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin ev sahipliğinde; Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Malatya, Şanlıurfa, Ordu, Sakarya ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerinin hukuk müşavirlerinin katılımıyla gerçekleştirildi.

Toplantı, TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Dr. Mustafa Küçükaptan ve TBB Genel Sekreter Yardımcıları Dr. Ramazan Özcan Yıldırım, Dr. Ahmet Kazan ve Kayhan Özüm'ün açılış konuşmaları ile başladı.

TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı'nın Dirençli Yapı Yönetim Modeli sunumu ile devam eden toplantıda belediyelerin deprem zararlarından sorumlulukla ilişkilendirilen imar ve planlama görevleri yargı kararları ışığında ele alınarak, deprem kaynaklı davalara ilişkin tec-

rübe paylaşımı yapılarak sorunlar ve çözüm önerileri değerlendirildi.

Toplantıda belediyelerin afetler karşısındaki tazminat sorumluluklarının yanı sıra kamulaştırma, yapı kayıt belgeleri, ortaklığın giderilmesi davalarında arabuluculuk süreçleri ve yağmur suları gibi konularda sorunlar ve çözüm önerileri tartışıldı.

Ayrıca, toplantıda örnek uygulama olarak Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin afet ve acil durum hazırlık çalışmaları ve afete müdahale yönetimi konusunda da bilgi verildi

İTFAİyecİLERDEN ABU DABİ'YE ÇALIŞMA ZİYARETİ

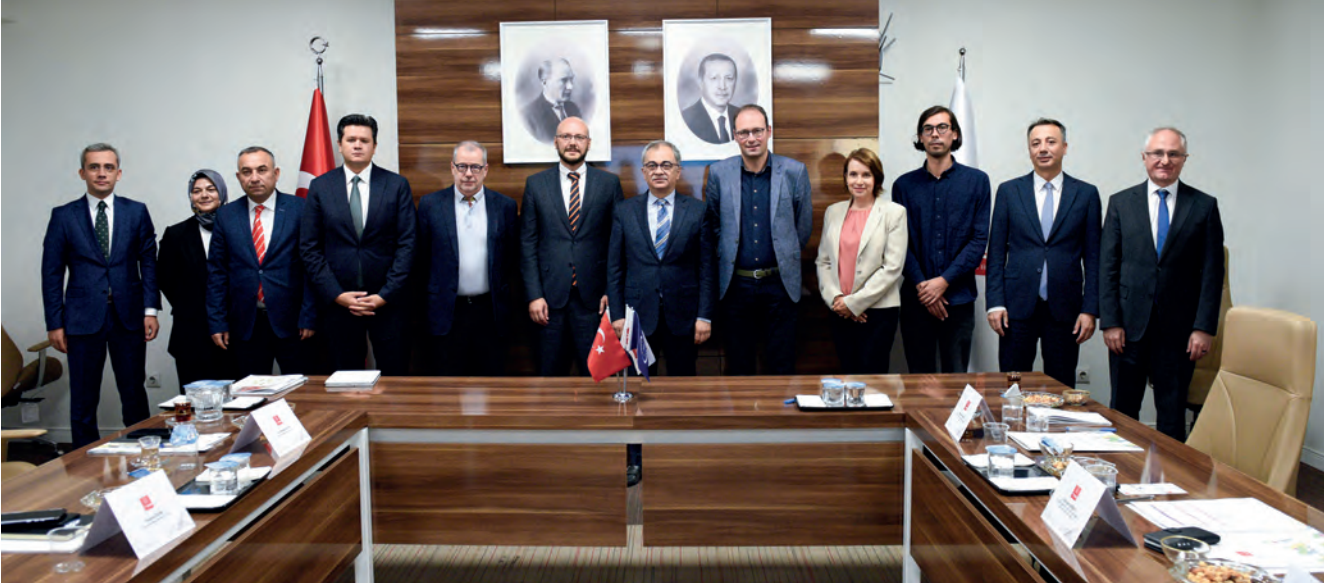
Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreter Yardımcısı Halil İbrahim Azak Başkanlığındaki heyet, 19-22 Eylül tarihleri arasında Birleşik Arap Emirlikleri'nin başkenti Abu Dabi ve Dubai'ye çalışma ziyareti gerçekleştirdi.

Heyet; Balıkesir, Ordu, Kocaeli, Bursa ve Konya Büyükşehir Belediyelerinde görev yapan itfaiye teşkilatlarının yöneticileri ve TBB uzmanlarından oluştu. Ziyaretin ilk gününde heyet, Abu Dabi Emirates Teknik ve Güvenlik Merkezi'ni (ETSDC) ziyaret ederek, sunumlar eşliğinde tesis hakkında bilgiler aldı. Ayrıca, Kültür Köyü ve Abu Dabi'deki Birleşik Arap Emirlikleri Başkanlık Sarayı Qasr Al Vatan da ziyaret edildi.

Üç gün süren çalışma ziyareti kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Abu Dabi Büyükelçisi Büyükelçisi Tuncer Tugay ve Türkiye Cumhuriyeti Dubai Başkonsolosu Onur Şaylan'ı makamında ziyaret eden heyet ayrıca, Dubai Belediyesi ile Dubai Sivil Savunma Müdürlüğüne bağlı İtfaiye Merkezine de teknik bir ziyaret gerçekleştirdi.

AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ'NDEN ÜLKEMİZE ÇALIŞMA ZİYARETİ

Dünyada yaşanan büyük krizlere yönelik yerel yönetimlerin çalışmalarını yerinde inceleyen Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, bu kapsamda Türkiye'ye bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.

Ziyaretin ilk günü Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı tarafından kabul edilen heyete, 6 Şubat 2023 tarihindeki depremler ve sonrasında yapılan çalışmalarla ilgili bilgiler verilirken, deprem sonrası dirençli kentlerin inşası sürecine ilişkin bir sunum yapıldı.

Dr. Baraçlı ayrıca deprem sonrası hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gösterilen desteklerden dolayı teşekkürlerini ifade etti.

Daha sonra Kızılay, Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı (UNDP) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) temsilcileri ile bir araya gelen heyet, programın Ankara ayağında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) temsilcileri ile bir araya gelerek afetle mücadele çalışmaları hakkında bilgi aldı.

Program kapsamında heyet, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyeleri ile Nurdağı Belediyesini de ziyaret etti.

ETİK EĞİTİCİNİN EĞİTİMİ PROGRAMI

Türkiye Belediyeler Birliği ile Kamu Görevlileri Etik Kurulu arasında 2022 yılında imzalanan iş birliği protokolü çerçevesinde düzenlenen “Etik Eğitici Eğitimleri” 4 Eylül tarihinde TBB hizmet binasında yapıldı.

“Kaliteli zaman, nitelikli içerik” temasıyla düzenlenen eğitim programının açılış konuşmaları TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, Kamu Görevlileri Etik Kurulu Eğitim Koordinatörü Prof. Dr. İnalet Aydın, Tapu ve Kadastro Genel Müdür Yardımcısı Metin Beyaz ile Kamu Görevlileri Etik Kurulu Üyesi Prof. Dr. M. Fatih Uşan tarafından gerçekleştirildi.

Eğitim ve öğretimin beşikten mezara kadar ana ilke olduğunun altını çizen TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, “2022 yılında yaptığımız protokol çerçevesinde etik konusunda yeni bir bakış açısı kazandırmaya gayret ediyoruz. TBB olarak 1392 belediyemizin eğitimi için aynı zamanda çeşitli vizyoner çalışmalara imza atıyoruz. Beşikten mezara kadar öğrenme bizim ana ilkemiz.” sözlerini kullandı.

Toplumsal yaşamda etiğin önemine dikkat çeken Kamu Görevlileri Etik Kurulu Eğitim Koordinatörü Prof. Dr. İnalet Aydın; “Çağdaş yaşamın getirdiği alma-edinme hırsı içerisinde etik değerlerin önemini sürekli hatırlayıp bu çerçevede insan olmanın getirdiği değerlere uygun yaşayabilmek sorumluluğunu öğrenmek, geliştirmek ve farkındalık oluşturmamız gerekiyor. Etik eğiticileri olarak bilgi vermekten çok insanların bu konuda farkındalığını artırmalıyız.” diye konuştu.

Eğitimlerin katılımcılara faydalı sonuçlar getirmesi temennisinde bulunan Tapu ve Kadastro Genel Müdür Yardımcısı Metin Beyaz, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü faaliyet ve görevleri hakkında katılımcılara bilgiler verdi. Temel hedefin etik davranış ilkelerine göre hareket etmek olduğunu söyleyen Beyaz, etik çalışmalarla

ilgili yapılan kurumsal çalışmaları paylaştı.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Üyesi Prof. Dr. M. Fatih Uşan ise toplumda yalnızca kanunların değil etik kuralların da önemli olduğunu belirterek etik kuralların yaygınlaşması konusuna önem verdiklerini kaydetti. Etik Kurulu’nun görev ve sorumluluklarını anlatan Uşan, etik eğitimlerinin önemine değinerek iş birliği için TBB’ye teşekkürlerini sundu.

40 kişilik katılımın sağlandığı eğitimlerde; “İsim Zinciri Etkinliği” “Yetişkin Kimdir? Yetişkin Eğitiminin Özellikleri”, “Katılımcı Tipleri Senaryo Çalışması”, “Yetişkin Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, “Etik Nedir? Değer, İlke, Kural, Standart Etikte Niyet-Eylem-Sonuç” gibi konular ele alınacak ve çeşitli eğitim etkinliklerine yer verildi.

QUDRA 2 TÜRKİYE PROGRAMI KAPANIŞ TOPLANTISI

Programın kapanış toplantısı pilot belediyelerin temsilcileri, Göç İdaresi Başkanlığı, Uluslararası Kuruluşların katılımıyla 10 Ağustos'ta Ankara'da yapıldı.

Qudra 2 Türkiye Programı, 2019 – 2023 yılları arasında Suriye krizine yanıt olarak oluşturulan AB Bölgesel Güven Fonu, Avrupa Birliği (AB) Madad Fonu, Almanya Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı (BMZ) ve İspanya Uluslararası Kalkınma İşbirliği Kurumu (AECID) tarafından ortak finanse edilerek yürütüldü. Geçici Koruma Altındaki Yabancıların ve ev sahibi toplulukların dayanıklılığını güçlendirmeyi amaçlayan bölgesel bir program olan Qudra 2 Türkiye Programı Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ) tarafından Türkiye Belediyeler Birliği iş birliğinde uygulandı.

TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı, açılış konuşmalarında göçten etkilenen belediyeleri desteklemek

amacıyla Birlik bünyesinde kurulan Göç ve Uyum Merkezinin yeni iş birlikleri ile sonraki dönemde de belediyeleri destekleyeceğini belirtti.

Qudra 2 Türkiye Ülke Koordinatörü Dagmar Blickwede, tüm paydaşlarla yapılan iş birliklerinin belediyelerde farkındalık oluşturma ve belirlenen hedefe ulaşma noktasındaki katkısına dikkat çekti.

Almanya Federal Cumhuriyeti Büyükelçiliği, İşbirliği ve Kalkınma Müsteşarı Dr. Philipp Rock ise program süresince edinilen deneyimlerin önemine vurgu yaptı.

Sosyal uyuma odaklanarak Türkiye'deki belediyelerin temel hizmet sunumunu güçlendirmeyi hedefleyen Qudra 2 Programı kapsamında, küçük ölçekli hibe desteğinin yanı

sıra teknik ve metodolojik yaklaşımıyla iş birliğine dayalı öğrenme yöntemleri desteklenerek uygulama süresi boyunca 23 belediye ve 49 projeye hibe desteği sağlandı.

KAMU İHALE SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA (ALTERNATİF BİR YARGI SİSTEMİ OLARAK) TAHKİM (HAKEM) UYGULAMASI

Av. Dr. M. Lamih ÇELİK
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Teftiş Kurulu Başkanı / Tahkim Hakemi

Feyat DEMİR
Kamu İhale Uzmanı

Tahkim, eski çağlardan itibaren insan topluluklarında çıkan uyuşmazlığı çözen bir mekanizma olmuştur. Sanayileşmenin artması ve dünyadaki ticaretin hızlanmasıyla doğan uyuşmazlıkların sayısı da artmıştır. Gün geçtikçe artan ve çeşitlenen hukuki ilişkilerdeki uyuşmazlıkların, devlet mahkemelerinde çözümü çoğunlukla yıllar süren yargılamayı gerektirdiğinden tahkim en büyük alternatif yargılama yolu olmaya adaydır.

Türk hukukunda tahkim, usul hukuku yönünden doktrinde oldukça detaylı incelenmiştir. Ancak belediyelerde tahkim uygulamasına yeterince yer verilmediği ve bu konuda az sayıda çalışma olduğu tespit edilmiş olduğundan kamu ihale mevzuatında yer alan tahkim şartı uygulaması bu çalışmamızda ele alınacaktır.

Tahkimin Tarihsel Gelişim Süreci

Tahkim sözlükte; “pekiştirmek, güçlendirmek, kendisine ait bir şeyde hüküm verme yetkisini bir başkasına emretmek, bir başkasını hâkim kılmak, bir kimseyi istediğinden men etmek” anlamlarına gelir. Doktrinde tahkim; genel olarak bir hak üzerinde gelecekte çıkacak olan veya çıkmış olan bir uyuşmazlığın, devletin yargı organları yerine, tarafların kendi aralarında anlaşmak suretiyle, çözümlenmesinin özel kişilere veya resmi olmayan organlara bırakılması ve uyuşmazlığın bu özel kişilerce incelenip karara bağlanmasıdır.¹

Modern hukuk ise tahkimi “Kanunun men etmediği konularda, taraflar arasında doğmuş ve doğacak anlaşmazlıkların, bir akit veya kanun hükmü uyarınca devlet yargısına başvurulmadan, taraflarca veya kanunla doğrudan doğruya seçilmiş olan veya tarafların ya da kanunun yetki tanıdığı şahıs veya mercilerce tayin edilmiş bulunan kimseler aracılığıyla çözümlenmesidir.”² şeklinde tarif etmiştir. Tahkim kurumu hemen hemen bütün hukuk sistemle-

rinin önceden beri kullandığı bir ihtilaf çözme yöntemidir. Anglosakson hukuk sisteminden, İslam hukukuna kadar farklı hukuk sistemlerinde tahkime ait düzenlemelere rastlamak mümkündür.

Kitab-ı Mukaddes’le ilgili kaynaklarda Hz. Süleyman’ın hakem olarak ihtilafların çözümüne nezaret ettiğini beyan eden ifadelerle rastlamak mümkündür. Kur’an’da Hz. Davud ve Süleyman’ın hakemlik ederek hüküm vermelerine (Enbiyâ suresi, 21:78; Sâd suresi, 28:26) işaret edilmektedir. Hz. Peygamber’in de peygamberlikten önce müşrikler arasında hakemlik yaptığına dair birçok örnek mevcuttur. Rivayete göre, Kabe’nin tadilatı esnasında Hacerü’l-Esved’in yerine konması hususunda ihtilaf çıkmış, bu ihtilafı çözme görevi hakem olarak Hz. Peygamber’e verilmiş ve o, büyük bir anlaşmazlığa mâni olmuştu.³ İslam’la birlikte Hz. Peygamber, Müslümanların aralarındaki anlaşmazlık ve ihtilafları çözüme kavuşturmak için tayin ettikleri hakeme müracaat etmelerini tavsiye etmiş ve kendisi de bunu bizzat uygulamıştır.

Devletler tarafından sunulan kamu hizmetlerinin başında gelen adalet hizmeti, esas olarak bağımsız yargı organları eliyle sunulmakla birlikte, geçmişten bu yana devlet yargısına alternatif teşkil edebilecek çeşitli uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin de benimsendiği görülmektedir. Bu yöntemlerden biri olan ve en çok tercih edilen tahkim usulünün Türk

Hukukunda 1850 yılına dayanan köklü bir geçmişi bulunmaktadır.

Kamu İhale Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Yargıtay, vermiş olduğu kararlarında kamu ihale sözleşmelerinin birer özel hukuk sözleşmesi olduğunu ifade etmektedir. Yargıtay’a göre⁴ “kural olarak kamu ihalesinden sonra sözleşme imzalanıncaya kadar çıkacak uyuşmazlıkların çözüm yeri idari yargı, sözleşmeden sonra ise adli yargıdır.” Aynı şekilde Danıştay⁵, Uyuşmazlık Mahkemesi⁶ ve Kamu İhale Kurulunun da, öğreti ve yargı kararlarında belirtilen görüşlere paralel bir biçimde, vermiş olduğu kararlarda kamu ihale sözleşmelerinin birer özel hukuk sözleşmesi olduğunu belirtmektedir.⁷

İhale sözleşmelerinde tahkim uygulaması ne zaman başladı?

İhale sözleşmelerinde 30 Aralık 2017 tarihli ve 30286 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de Kamu İhale Kurumu tarafından yayımlanan değişiklik ile yayımından 20 (yirmi) gün sonra 19.01.2018 tarihinde uygulanmak üzere tahkim uygulamasının önü açılmış ve kamu ihale tip sözleşmelerinin “Anlaşmazlıkların Çözümü” maddelerinde mahkemeler ile birlikte alternatif yargı birimi olarak yer almaya başlamıştır. Ayrıca Kamu İhale Kurumu bu husus ile ilgili olarak bir duyuru da yapmıştır.⁸ Bazı idarelerin de ihale dokümanı kapsamındaki tip sözleşmelerinde tahkim seçeneğini kullandıklarını

1) Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı, Ankara, 2014, s. 779.

2) Yılmaz, İ. (2021). Hasmıktan Hısmığa Tahkim . Gaziantep University Journal of Social Sciences , 20 (2) , 372-392 . DOI: 10.21547/jss.873669 s.375-376 ayrıca bkz. Yargıtay HGK 2005/15-728 E. 2006/1 K. (Bkz: (2008) Ocak İzmir Barosu Dergisi 255).

3) Köksal M. Asım- İslam Tarihi - İstanbul 1987- C:1-2 sh.189-192

4) Yargıtay 15. HD., E. 2007/4603, K. 2007/5466, T. 19.09.2007

5) Danıştay. 13. D, E. 2009/7074, K. 2010/2940, T. 06.04.2010, D. 13. D, E. 2016/674, K. 2016/2040, T. 30.05.2016. D. İDDGK, E. 2002/725, K. 2003/88, T. 07.03.2003,

6) Uyuşmazlık M., E. 2016/91, K. 2017/3, T. 20.02.2017., Uyuşmazlık M., E. 2016/595, K. 2017/22, T. 20.02.2017, ; Uyuşmazlık M., E. 2015/948, K. 2016/121, T. 14.03.2016.

7) Örneğin; İhale konusu hizmetin gerçekleştirilmesi sırasında uygulanacak ceza oranı ile ilgili ortaya çıkabilecek bir anlaşmazlığın adli yargı mercileri tarafından çözülmesi gerektiği hakkında bkz. Kamu İhale Kurulunun 15.02.2017 tarih ve 2017/UY.1-566 sayılı ile 07.06.2010 tarih ve 2010/ÜH.III-1580 sayılı kararları.

8) https://www.ihale.gov.tr/Duyuru/243/sozlesme_uyusmazliklarinin_cozumunde_tahkim_yolunun_tercih_edilebilmesine_yonelik_duzenlemeler_yayimlandi.html

dolayısıyla yargı birimi olarak tahkimi tercih ettiklerini görmekteyiz.⁹

İhale sözleşmelerinde tahkim uygulaması için yapılan düzenleme

30 Aralık 2017 tarihli ve 30286 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete 'de Kamu İhale Kurumu tarafından ihale uygulama yönetmelik ekleri olan tip sözleşmelerin "Anlaşmazlıkların Çözümü" başlıklı maddelerinde yapılan dipnot değişiklikleri yayımlanmıştır. Yapılan bu değişiklik;

"MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğin eki Ek-7'de yer alan Tip Sözleşmenin 37'nci maddesinin 42 numaralı dipnotu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"42 Sözleşmenin yürütülmesi aşamasında taraflar arasında doğabilecek uyuşmazlıkların çözümü için idare, Türk Mahkemeleri ya da tahkim yolundan birini tercih eder.

(1) Türk Mahkemelerinin tercih edilmesi halinde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir:

"37.1. Bu sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü uyuşmazlığın çözümünde (İdarenin bulunduğu yer mahkemesi yazılacaktır) mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir."

(2) Tahkim yolunun tercih edilmesi halinde:

37.1.1. Sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü uyuşmazlık (sözleşme hükümlerine göre idarenin re'sen hareket etme ve karar verme yetkisine haiz olduğu haller hariç) İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir. Tahkim yeri,(İdarenin bulunduğu yer veya İstanbul yazılacaktır)'dır. Tahkim dili Türkçe'dir.

Tahkim heyeti 3 hakemden oluşur. Uyuşmazlığın esasına Türk hukuku uygulanır.

37.1.2. İdare veya yüklenici tarafından tahkime başvurulmuş olması halinde, yüklenici işlere devam etmek ve işin yürütülmesi ile ilgili İdarece alınacak kararlara uymak zorundadır."

Şeklinde olmuştur. Bu değişiklik ile idarelere mahkemelerin yanında alternatif yargı olarak tahkim seçeneğini de değerlendirme ve tercih etme olanağı getirilmiştir¹⁰. Ancak bu değişiklik yani tahkim hususu sadece ihale sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıkları kapsamaktadır. Örneğin ihalelere ilişkin şikayet vb. tahkim yargısının dışındaki konulardır.

Uyuşmazlık konusunun tahkim yoluyla çözülmesi için idare ne yapmalı?

İdarelerin tip sözleşmelerinde yer alan "Anlaşmazlıkların Çözümü" maddesinde yüklenici, tedarikçi veya hizmet sunucusu ile aralarında doğan veya doğabilecek uyuşmazlık konularında yönetmelikte yer alan hükme göre İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca tahkimin yetkili olduğuna dair düzenleme yapmaları ve bunu tercih etmeleri gerekir.

Tip sözleşmelerde tahkim seçimi/tercihi uygulaması nasıl yapılır?

EKAP üzerinden ihale dokümanı hazırlama aşamasında "Uyuşmazlıkların çözümünde tahkim öngörülüyor mu?" sorusu eşliğinde "evet" ve "hayır" seçenekleri gelir. "Evet" seçeneğinin tercih edilmesi durumunda "tahkim yeri", "tahkim dili" ve "uyuşmazlıkta uygulanacak ülke hukuku" tercihinin yapılması yeter-

lidir. Tahkim yeri tercihi yapılırken idarenin bulunduğu il veya İstanbul tercih edilebilir. Ayrıca uyuşmazlığın hangi tahkim kurallarına göre çözüleceği belirtildikten sonra işlem tamamlanmış olur.

Örneğin tahkim tercihinin yapıldığı, tahkim yerinin Şanlıurfa, dilin Türkçe, hukukun Türk hukuku ve kural olarak da İstanbul Tahkim Merkezi kurallarının olduğu bir hizmet alımı tip sözleşmesinin ilgili maddesi;

Anlaşmazlıkların çözümü

37.1. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 1 nolu bendinde sayılan hallerin dışındaki tüm durumlarda;

37.1.1. Sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü uyuşmazlık (sözleşme hükümlerine göre idarenin re'sen hareket etme ve karar verme yetkisine haiz olduğu haller hariç) İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir. Tahkim yeri, Şanlıurfa'dır. Tahkim dili Türkçe'dir. Tahkim heyeti 3 hakemden oluşur. Uyuşmazlığın esasına Türk hukuku uygulanır.

37.1.2. İdare veya yüklenici tarafından tahkime başvurulmuş olması halinde, yüklenici işlere devam etmek ve işin yürütülmesi ile ilgili İdarece alınacak kararlara uymak zorundadır." Şeklinde olmaktadır.

İhale sözleşmesi yabancı şirketlerle yapılacak ise;

(Eğer ihaleyi alan yüklenici Türk şirketleri veya Türkiye'de ikamet eden kişiler ise bu bölümü dikkate almayınız. Sadece yabancılık unsuru varsa aşağıdaki açıklamaları dikkate alınız)

İhale sözleşmesini imzalayacak yüklenicinin yerleşim yerinin, olağan

9) Örneğin bkz. Ş.Urfa B.Şehir Belediyesinin 2023/593465 İhale Kayıt Nolu "Viranşehir Mezbahanesi Yapım işi"

10) Bazen İdarelerin tahkime ilişkin takdir hakkını kullanmaması da gereksiz şekilde itirazın şikayet konusu olmuştur. Bkz. Kamu İhale Kurulunun 04.12.2019 tarih ve 2019/UH.1-1583 sayılı kararı.

oturma yerinin ya da işyerlerinin Türkiye'nin dışında yabancı ülkede bulunması halinde 6100 sayılı yasadaki milli Tahkim hükümleri veya 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Taraflar Türk vatan-daşı olsun olmasın, yerleşim yerleri farklı devletlerde ise yabancılık unsurunun varlığı kabul edilmiştir. Şirket gibi tüzel kişilerin yerleşim yerinin tespitinde ise idare merkezinin bulunduğu yer dikkate alınacaktır. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda "tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması"¹¹ veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması" halinin uyuşmazlığa yabancılık unsuru kazandıran hallerden biri olduğu belirtilmiştir (m. 2/ f. 1, b. 3).

Ayrıca yukarıdaki metne ilave olarak 37.2. maddede yer alan "4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 1 nolu bendinde belirtilen hallerin varlığı halinde" belediyece uygulanacak tahkim kurallarından tercih edilebilecek iki şıktan biri olan İstanbul Tahkim Merkezi kuralları tercih edilirse;

"37.2. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 1 nolu bendinde belirtilen hallerin varlığı halinde;"

37.2.1. Sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü uyuşmazlık (sözleşme hükümlerine göre idarenin re'sen hareket etme ve karar verme yetkisine haiz olduğu haller hariç) İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir. Tahkim yeri, Şanlıurfa Tahkim dili Türkçe'dir. Tahkim heyeti 3 hakemden oluşur. Uyuşmazlığın esasına Türk hukuku hukuku uygulanır.

37.2.2. İdare veya yüklenici tarafından tahkime başvurulmuş olması halinde, yüklenici işlere devam etmek ve işin yürütülmesi ile ilgili İdarece alınacak kararlara uymak zorundadır." Şeklinde olmakta,

Veya idarece uyuşmazlığın İstanbul Tahkim Merkezi kuralları yerine milletlerarası tahkim yoluyla 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümlerine göre çözülmesinin öngörülmesi halinde metin aşağıdaki şekilde olmaktadır.

"37.2.1. Sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü uyuşmazlık (sözleşme hükümlerine göre idarenin re'sen hareket etme ve karar verme yetkisine haiz olduğu haller hariç olmak üzere) 21.06.2001 tarihli ve 4686

¹¹ RG. 17.6.2003, S. 25141. "Dava konusu sözleşmeye taraf olan davalı anonim şirketin %99 hissesinin İngiltere Virgin Adaları'nda mukim Ottoman Oil Ltd. şirketine ait olduğu ve bu şirketin davalı şirkete iştirak payı olarak 20.12.2002 tarihinde 58.000 USD gönderdiği tartışmasız olup, 4686 sayılı Yasa'nın 2/3 maddesinde tanımlanan yabancılık unsurunun gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktadır...", (Yargıtay 11. HD, T: 242.2006, E: 2005/ 3953, K: 2006/1858)

sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümlerine göre çözülecektir.

37.2.2. Tahkim heyeti üç hakemden oluşur. Taraflardan her biri birer hakem seçer ve bu iki hakem de otuz gün içinde üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın noter vasıtasıyla gönderdiği bu yoldaki talebin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmez veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirleyemezler ise; gerek ikinci hakem gerekse üçüncü hakem, taraflardan birinin talebi üzerine Şanlıurfa Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından seçilir. Üçüncü hakem başkan olarak görev yapar.

37.2.3. Uyuşmazlığın esasına ilişkin maddi hukuk kuralları Türk hukukuna tabi olacaktır. Tahkim dili Türkçe'dir. Tahkim yeri Şanlıurfa'dır. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda tahkimle ilgili mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde yetkili mahkeme Şanlıurfa Asliye Hukuk Mahkemesi'dir.

37.2.4. İdare veya yüklenici tarafından tahkime başvurulmuş olması halinde, yüklenici işlere devam etmek ve işin yürütülmesi ile ilgili İdarece alınacak kararlara uymak zorundadır."

Kamu İhale Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözüm Mercii Olarak ISTAC

İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), Türkiye'de ve yurt dışında ticari kuruluşlar arasındaki ihtilafların çözümünde tahkim hizmeti veren bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurumdur. İstanbul Finans Merkezi Projesi kapsamında 2014 tarihli 6570 sayılı

Kanun'la kurulan ISTAC, on dört kurum ve kuruluş tarafından oluşturulmuştur. Bu kapsamda Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İhracatçılar Meclisi, Borsa İstanbul, Banka Denetleme ve Düzenleme Kurumu gibi hukuki ve ticari hayatın aktörlerini barındıran çoğu kurum ve kuruluş, ISTAC Genel Kurulunu oluşturmaktadır.

Pekcanitez, ISTAC'ın amaç ve işlevlerini şu şekilde özetlemiştir¹²; "İstanbul Tahkim Merkezi tahkim konusunda koordinasyonu sağlamak, özellikle yabancı tahkim merkezleri ile ilişkilerin kurulmasında muhatap olacak tanıtımda etkin rol alacaktır. Bağımsız ve tarafsız olacak şekilde, ilgili tüm kurum ve kuruluşları kapsar nitelikte Merkezin yapısı geniş tutulmuş ve oluşturulacak tahkim kurumunun toplumun bütün çevrelerinde kabul görmesi amaçlanmıştır".

İstanbul Tahkim Merkezi, gerek Türkiye'deki gerekse yurtdışındaki ticari aktörler arasındaki uyuşmazlıkların kurumsal tahkim yoluyla bağlayıcı, nihai ve icra edilebilir olarak çözümlenmesi için yargılama hizmeti sunmaktadır.¹³

2021 yılında açılan davaların yaklaşık %20'si; 2022 yılında açılan davaların ise %25'i, 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca akdedilen sözleşmelerden kaynaklanmıştır. Bugüne kadar birçok bakanlık, belediye, üniversite ve diğer bazı kamu iştirakleri, ISTAC nezdinde görülen davalarda taraf olmuştur.¹⁴

Tahkim, uyuşmazlıkların devlet mahkemelerine göre daha hızlı ve etkin bir şekilde çözümlenmesini sağlar. Verilen hakem kararları, tıpkı mahkeme kararları gibi icra daireleri vasıtasıyla icra edilirler. Hakem kararlarının, temyize gidilmeksizin derhal icrası söz konusudur. Taraflar, uzman hakem veya hakemleri serbestçe seçebilirler. Devlet mahkemelerinden daha esnek bir yargılama hizmeti sunulmaktadır.¹⁵

Günümüzde, ISTAC seri tahkim usulüne tabi olmayan bir yargılama için altı ay gibi, kısa bir yargılama süresi öngörmüş olsa da, tercih edilecek seri yargılama usulü ile bu süre, üç ay gibi kısa bir zaman diliminde uyuşmazlığın çözümlenmesi imkânı vermektedir. Genel olarak normal tahkimde 6 ayda bitmesi gereken davaların %65'i bu

Uyuşmazlık Miktarı (TL)	Mahkeme Masrafı (TL)	İstanbul Tahkim Merkezi Masrafı (TL)
100.000.000	4.219.169	3.382.500
50.000.000	2.346.105	2.257.500
25.000.000	1.414.007	1.432.500
10.000.000	857.824	607.500
5.000.000	671.082	332.500
1.000.000	291.057	68.500
300.000	108.869	20.900
100.000	43.150	7.300

Tablo 1: Tahkim-Mahkeme masraf karşılaştırması

12) Pekcanitez, "İstanbul Tahkim Merkezi Kanun Taslağı", s. 635-655.

13) <https://istac.org.tr/tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/>

14) Ziya Akıncı, İstanbul Tahkim Merkezi, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/Publications/>

15) <https://istac.org.tr/tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/>

süre içinde çözümlenirken 3 ayda çözümlenmesi gereken seri tahkim davalarının ise %92'si 3 ay içinde çözümlenmektedir.

İstanbul Tahkim Merkezi Uyuşmazlıkların devlet mahkemelerine göre çok daha az masrafla çözümlenmesini sağlar. Hakem kararları, İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Divanı'nın onayına sunulmaz. Tahkim talebi, ISTAC'ın internet sitesinde bulunan ISTAC Tahkim Talebi Başvuru Formunun doldurulması ile online olarak da gerçekleştirilebilmektedir.

Mahkeme masrafları belirlenirken sadece ilk derece yerel mahkeme masrafları hesaplanmıştır. Bu bedellere istinaf ve/veya temyiz aşamalarına ilişkin masraflar eklenmemiştir. Davada birden fazla keşif yapılması veya bilirkişi incelemesinin yenilenmesi durumunda masrafların artma ihtimali bulunmaktadır. Tablodan da anlaşılabileceği üzere tahkim her durumda mahkemeden daha ucuz ve hızlı bir yargılama imkânı sunmaktadır.

Tahkimi tercih etmeyen idarelerin gerekçesi nedir?

Bunun nedenlerinden birinin idarelerin EKAP üzerinden ihale dokümanı hazırlayan personelinin tahkimi bilmemeleri ve dolayısıyla uygulamadan kaçınma olabileceğini değerlendirmekteyiz. Ayrıca muhtemel bilmeme nedenleri olarak tahkime ilişkin herhangi bir araştırma yapmamak, konuyla ilgili mevzuat ve benzeri dokümanı okumama gibi sebepler olabileceği gibi bunlardan kaynaklı uygulamadan çekinme de olabilir. Ayrıca görevli personelin tahkimle ilgili idarelerin kendi hukuk birimlerinden görüş almamaları veya tahkime ilişkin dokümanda düzenleme yapılabileceği hususu ile ilgili hukuk birimlerine

bilgi vermemeleri de bu sebepler içinde sayılabilir.

Tahkime başvurmadan önce arabuluculuğa başvurmak gerekir mi?

Konuyla ilgili olarak 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (HUAK) m.18/A,18'de şu şekilde bir hüküm bulunmaktadır: “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hallerde, dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.”

Buna göre dava konusunun zorunlu arabuluculuk gerektirdiği hallerde tahkime başvurulması durumunda dava şartı zorunlu arabuluculuk başvurusu yapmak gerekmez.

Tahkim sözleşmesinin varlığına rağmen taraflardan birinin dava şartı arabuluculuğa başvurması durumunda, Taraflardan biri tahkim sözleşmesinin “hükümsüz, tesirsiz veya uygulanmasının imkânsız olduğu” (HMK m. 413,1) iddiasında bulunsa dahi dava şartı arabuluculuk için arabulucunun tahkim sözleşmesinin varlığını kendiliğinden dikkate almaması gerekir; çünkü “tahkim sözleşmesinin hükümsüz, geçersiz veya uygulanmasının imkânsız olup olmadığına” karar verme yetkisi yalnızca HMK m. 413,1 ve 422/1 gereği mahkemelere ve hakemlere tanınmıştır; arabuluculara kanunen böyle bir yetki verilmemiştir. Başka bir deyişle, arabulucunun, tahkim sözleşmesinin varlığına veya geçerliliğine ilişkin itirazları kendiliğinden veya talep üzerine inceleme yetkisi bulunmamaktadır.

Ancak tarafın tahkim sözleşmesinin varlığı sebebiyle dava şartı arabuluculuk hükümlerinin HUAK m. 18/A, 18 gereği uygulanmayacağına iliş-

kin (tahkim) itirazda bulunması halinde, arabulucu, durumu açıklayarak süreci ihtiyari (isteğe bağlı) arabuluculuğa dönüştürmeyi taraflara önerebilir; taraflar bu öneriye rıza gösterirlerse, arabulucu, son tutanakta bu durumu açıklayarak arabuluculuğu ihtiyari olarak devam ettirebilir. Taraflar arabuluculuk sürecinin ihtiyari olarak devam ettirilmesini istemezlerse, arabulucu, dava şartı arabuluculuk sürecini tutanakta uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığını belirterek sona erdirmelidir.

Yargıtay'a göre, sözleşmede tahkim şartı bulunmasına rağmen davasını mahkemede açan davacı, davalının aynı sözleşmeye dayanarak kendisine karşı açtığı karşı davada tahkim ilk itirazında bulunması mümkün değildir.¹⁶

Tahkim sözleşmesi mevcut olmasına rağmen dava devlet mahkemesinde açılmış ve davalı, süresinde ve usulüne uygun şekilde, tahkim ilk itirazında bulunmadığından devlet mahkemesi, davaya bakabilecek hale gelmişse uyuşmazlık, dava şartı arabuluculuğa tabi olsa bile, buna ilişkin hükümler işlerlik kazanmamalıdır. Bu görüşe göre, taraflar arasında tahkim sözleşmesi (veya kaydı) olmasına rağmen devlet mahkemesinde dava açılması durumunda karşı taraf tahkim ilk itirazında bulunmasa dahi uyuşmazlığın, dava yolu tercih edilmesi sebebiyle devlet mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.¹⁷

İhale sözleşmesinde mahkeme ve tahkimin birlikte yetkilendirilmesi durumunda;

Yargıtay'ın mahkemeler yanında tahkim heyetinin de yetkilendirildiği sözleşmeler bakımından, taraflar arasındaki tahkim sözleşmesinin duraksamaya yer bırakmayacak şe-

16) Yargıtay. 15. HD, 04.10.2010, E.2010/4423, K.2010/4960

17) Tanrıver, Süha: “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.147, 2020, s. 118 dn 2

kilde açık ve kesin olmasını istikrarlı bir şekilde aradığı görülmektedir¹⁸. Yargıtay vermiş olduğu pek çok kararda; taraflar arasındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözüleceği belirtildikten sonra, aynı sözleşme içerisinde örneğin “İstanbul mahkemeleri yetkilidir” gibi ibareler yer alan ve devlet mahkemelerini de yetkilendiren tahkim sözleşmelerini, ortada açık ve kesin bir tahkim iradesi bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir¹⁹. Bu durumda dava sadece mahkemede görülür tahkim şartı geçersizdir.

Tahkim şartına rağmen mahkemede dava açılması durumunda tahkim ilk itirazı

Tahkim sözleşmesinin kapsamına giren uyuşmazlığın çözülmesi için tahkime başvurmak yerine mahkemede dava açması durumunda mahkeme, tahkim sözleşmesinin varlığını kendiliğinden gözeterek görevsizlik kararı veremez.²⁰

Belediye ile yüklenici şirket arasında imzalanan ihale sözleşmesinde yer alan tahkim şartı tarafları bağlar. Yüklenici şirketin bir alt yüklenici şirketle sözleşme yapması durumunda ana sözleşmedeki tahkim şartı alt yükleniciyi bağlamaz.²¹

Tahkim ilk itirazı, tahkim sözleşmesine taraf olması koşuluyla, davalı tarafından ileri sürülebilecek bir ilk itirazdır. Tahkim yolu bir görev sorunu olmadığından mahkeme, tahkim sözleşmesini kendiliğinden gözeterek görevsizlik kararı veremez. Mahkemenin tahkim ilk itirazını kabul ederek davayı usûlden redde-

debilmesi için (HMK m. 413, 1), davalının açıkça ve süresinde tahkim ilk itirazında bulunması gerekir.

İhaleyi ortak girişim/konsorsiyum olarak şirketler arasında mecburî dava arkadaşlığı bulunduğundan dava arkadaşlarının tahkim ilk itirazını hep birlikte ileri sürmesi gerekir. Davalı ortaklardan biri tahkim ilk itirazında bulunmadığı takdirde, tahkim ilk itirazında bulunan diğer davalı (ortak) bakımından davanın ayrılmasına karar verilemez. Bu sebeple tahkim ilk itirazından bulunan dava arkadaşının tahkim itirazının reddi ile, davanın esasına girilerek tüm âdi ortaklar hakkında açılan davanın mahkemece sonuçlandırılması gerekir.²²

Tahkim ilk itirazı da diğer ilk itirazlar gibi cevap süresi içinde ve cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır; aksi hâlde dinlenemez (HMK m. 117, 1; 413; 444). Yazılı ve basit yargılama usûlünde cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır (HMK m. 127, 1; 317, 2).

Davalı, tahkim ilk itirazını süresinde yapmamışsa, uyuşmazlığın tahkimle çözümlenmesinin tek yolu, yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmalıdır. Bu durumda dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir (HMK m. 412, 5).

Tahkim İlk İtirazının Mahkemece İncelenmesi

Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ön inceleme yapılır. Mahke-

me ön incelemede; dava şartlarını ve ilk itirazları inceler (HMK m. 137, 1). Tahkim ilk itirazı, dava şartlarından sonra (HMK m. 117, 2), ön sorunlar gibi incelenir ve karara bağlanır (HMK m. 117, 3). Davalı esasa cevap süresi içinde hem yetki hem de tahkim ilk itirazında bulunursa, dava şartlarının tam olduğunu belirleyen mahkeme ilk önce yetki ilk itirazını inceler ve bu itirazı haklı bulursa yetkisizlik kararı vermekle yetinir. Bu ihtimalde tahkim ilk itirazını inceleme görevi yetkili mahkemeye ait olduğundan, yetkisiz mahkeme tahkim ilk itirazını inceleyemez.²³

Tahkim ilk itirazını kabul eden mahkemenin davanın usûlden reddi yerine görevsizlik kararı vermesi hatalıdır. Çünkü görev kuralları, belirli bir davaya aynı yargı kolundaki ilk derece mahkemelerinden hangisinin bakacağını düzenler. Tahkim ise alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisidir ve herhangi bir yargı koluna girmez. Bu sebeple tahkim ilk itirazını kabul eden mahkeme görevsizlik kararı değil, davanın usûlden reddi kararı vermelidir.

Tahkim ilk itirazını kabul ederek davayı usûlden reddeden mahkeme, yargılama harç ve giderlerini (davalı avukatla temsil edilmişse avukatlık ücretini) davacı aleyhine yüklemelidir (HMK m. 326, 1).

Davalının tahkim ilk itirazı sebebiyle davanın usûlden reddine karar veren mahkeme, daha önce vermiş olduğu ihtiyatî tedbir kararının devamına karar verebilir.²⁴ Mahkemenin verdiği ihtiyatî tedbir kararı, hakem-

18) Yargıtay 15. HD, 2198/275, 08.05.2015 “taraflar arasında meydana gelecek ihtilafların öncelikle tarafların her birinin ayrı ayrı tayin edeceği birer hakemden oluşan iki kişilik hakem heyetince çözülmesi esastır. 30 gün içinde bu yolla anlaşma sağlanamaması durumunda ihtilafların hallerinde İstanbul Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkilidir” Yargıtay 13 HD 521/5446 12.4.2006, “...Hemen belirtmek gerekir ki, kural, bir uyuşmazlığın çözülmesi görevinin yetkili mahkemelere ait olmasıdır. Bunun dışında taraflar bir tahkim sözleşmesi yapmak veya yaptıkları bir sözleşmeye tahkim şartı koymak istediklerini, başka bir anlatımla sözleşmelerinden doğacak uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesini istediklerini tahkim sözleşmesinde veya tahkim şartında açık ve kesin olarak belirtmeleri gerekir...” YKD-1099-1100).

19) Bursa BAM 7. HD’nin 28.04.2022 Tarih ve 2021/1 E. 2021/2 K. Sayılı Kararı (Huysal, B. (2023). Güncel Bir Yargı Kararı Işığında Tahkim İradesi ve Yorumu .Publi-candPrivate International LawBulletin , . DOI: 10.26650/ppil.2023.43.1202464)

20) Yargıtay 15. HD, 28.09.2010, 4198/4827: İzzet Karadaş, 6100 Sayılı HMK’da Düzenlenen Ulusal (İç) Tahkim Ankara: Adalet, 2013, sh.93

21) Yargıtay 15. HD, E. 2012/4971, K. 2013/4112, 24.06.2013

22) Yargıtay 15. HD, E. 2006/2404, K. 2006/4411, 13.6.2006,

23) Yargıtay 19. HD, E. 2000/2591, K. 2000/2974, 19.04.2000

24) HGK, E. 1995/11-870, K. 1995/1053, 29.11.1995

lerin ihtiyatî tedbir kararı verebilecek olduğu gerekçesiyle (HMK m. 414) geçersiz hâle gelmez. Davacı, mahkemenin tahkim ilk itirazı üzerine verdiği davanın usûlden reddi kararının kesinleşmesinden itibaren iki hafta içinde tahkime başvurmazsa (tahkim davası açmazsa), bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (HMK m. 20, 1). Bu karar ile, mahkemede dava açılmasıyla meydana gelen hukukî sonuçlar ortadan kalkar.²⁵

Mahkeme tahkim ilk itirazını kabul etmez ise, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerekmediğinden davaya devam eder. Mahkemenin tahkim ilk itirazının reddine dair kararı bağlayıcı olup artık tahkim davası açılmaz. Mahkemenin tahkim ilk itirazının reddine dair ara kararına karşı ancak esas hükümle

birlikte kanun yoluna başvurulabilir.

Davalı tahkim ilk itirazında bulunmamışsa, mahkemede görülen aynı davayı artık tahkimde açamaz. Aksi hâlde dürüstlük kuralına aykırı davranmış olur ve hakemler, tahkim davasını derdestlik sebebiyle usûlden reddeder.

İhale sözleşmesine tahkim şartı konulması mahkemeye erişim hakkının kısıtlanması anlamına gelir mi?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre tarafların zorunlu tahkim ile veya ihtiyari şekilde tahkim anlaşması yaparak mahkemeye erişim haklarını sınırlandırmaları mümkündür.²⁶ Tahkime yönelik olarak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu da bir kararında “somut olayda

tahkim kanunen zorunlu koşulmamıştır. Başvurucu tahkim anlaşması imzalayarak genel mahkemeler nezdinde uyuşmazlığını görme hakkından feragat etmiştir.” demektedir.²⁷

İhale sözleşmesi yabancı dilde kaleme alınmışsa tahkim şartı geçerli midir?

Türk hukuk tarihinde miadını doldurmasına rağmen resmî olarak yürürlükten kaldırılmadığı için senelerce yürürlükte kalan ve fakat fiilen uygulanmayan birçok kanun olmuştur. 805 sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburî Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun²⁸ miadını doldurmuş bir düzenlemedir. Ancak kanun koyucunun 2008 yılında 805 sayılı Kanun'un 7. maddesinde değişiklik yapması,²⁹ bu Kanun'un yürürlükte kalması yönünde bir iradeye sahip olduğunu göstermektedir. 805 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca; “Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dâhilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.” Kanun koyucu 1926 yılında, o dönemin dinamikleri doğrultusunda çıkardığı 805 sayılı Kanun'un kapsamına giren sözleşmelerin Türkçe düzenlenmiş olması gerektiğini öngörmüştür. Yargıtay buna göre Türkçe düzenlemediği gerekçesiyle tahkim şartının geçersiz olduğuna karar vermektedir.

İhalede tahkim şartının konulmasına karar vermeye kim yetkilidir ?

Tahkim hususu sözleşme tasarılarında yer alan “anlaşmazlıkların çözümü” maddesinin altında düzenlenmektedir. Hazırlandıktan sonra sözleşme tasarısının ihaleye

25) “Açılmamış sayılma kararından sonra, yeniden harç verilerek dava açılabilir, fakat açılacak bu dava, artık açılmamış sayılan eski davanın devamı olmayıp yeni bir dava olduğundan bu yeni davanın açıldığı tarihe kadar zamanaşımı geçmişse ve karşı tarafça zamanaşımı itirazı ileri sürülmüşse artık bu davanın zamanaşımı yönünden reddi gerekir” (Yargıtay 11. HD, E. 1984/5252, K. 1984/5309, 05.11.1984).

26) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Deweer / Belçika. Baş. No.: 6903/75. K. T.: 27/2/1980, para. 49.

27) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, R. / İsviçre. Baş. No.: 10881/84. K. T.: 4/3/1987, s. 100.

28) Resmi Gazete 22.04.1926/353

29) 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG 08.02.2008/26781

çıkılmadan diğer doküman ile birlikte onaylanması gerekmektedir. İhale uygulama yönetmeliklerinde ihale dokümanının (sözleşme tasarısı dâhil, idari şartname, teknik şartname, yaklaşık maliyet ve ekleri ile diğer belgeler) hazırlanarak ihale onay belgesi ekinde ihale yetkilisinin onayına sunulacağı hükmü yer almaktadır.³⁰ Bu yönetmelik düzenlemesinden anlaşılmaktadır ki ihale yetkilisince ihale dokümanı onaylandıktan sonra ihalenin ilanı yapılabilir.

4734 sayılı Yasanın 4. maddesine göre ihale süreci sözleşmenin imzalanmasıyla tamamlanmaktadır. Yine aynı maddede belediyede “ihale ve harcama yapma yetki ve sorumluluğuna sahip kişi” ihale yetkilisi olarak tanımlanmıştır. 5018 sayılı kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun ‘Harcama yetkisi ve yetkilisi’ başlıklı m.31’de ise “Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.” hükümleri yer almaktadır.

Her iki kanundaki tariflerden de anlaşılmaktadır ki idarelerin bütçe ile ödenek tahsis yapılan birimlerinin en üst yöneticileri ihale yetkilileri olmakta, bu kişiler aynı zamanda harcama yetkilisi de olmaktadır. Dolayısıyla harcama yetkilisi ile ihale yetkilisi aynı kişilerdir. Bu durumda belediyelerde müdürler, büyükşehir belediyelerinde/bağlı idarelerde ise daire başkanları ihale ve harcama yetkilisidirler. Buna göre ihale dö-kümünde yer alan tahkim şartı için verme yetkisinin ihale yetkilisi olan müdür/daire başkanı’na ait olacağı, ayrıca belediye başkanı/encümen/meclis kararı alınmasına gerek bulunmayacağı değerlendirilmektedir.

Tahkim şartı, henüz uyumsuzluk doğmadan taraflar arasındaki sözleşme ilişkisini düzenleyen asıl

sözleşme içine konulan bir madde şeklinde olurken, buna karşılık tarafların aralarında uyumsuzluk ortaya çıktığı zaman, var olan bu uyumsuzluğun tahkim yolu ile çözümleneceği yönünde ayrı müstakil konusu sadece tahkim olan sözleşmede yapılabilmektedir. Bu durumda ihale süreci tamamlanmış ve sözleşmede tahkim şartı olmamasına rağmen ilerleyen süreçte ortaya çıkan uyumsuzluğun tahkimde çözülmesi konusunda tahkim sözleşmesi imzalanmak istenirse burada ihale süreci sözleşmenin imzalanmasıyla sona erdiğinde ihale yetkilisinin yetkisi sona ermiştir. Belediye adına 5393 sayılı Kanun’un 38/p maddesinde yer alan “Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.” Düzenlenmesine istinaden belediye başkanı ile Yüklenici arasında imzalanması gerektiği görüşündeyiz. Bu tahkim sözleşmesinin belediye avukatı tarafından imzalanabilmesi için vekaletnamesinde açıkça tahkim konusunda özel yetki verilmiş olması gerektiği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ziya, (2005) “Tahkim Şartı”, Milletlerarası Tahkim Semineri (4 Ekim 2005), Ankara, s. 144-155,
- AKINCI, Ziya, (2001) “Tahkim ve Derdestlik İtirazı”, Prof. Dr. Mahmut Tefik Bırsel’e Armağan, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını
- ALTIPARMAK, Cüneyd, (2014) Türk Ceza Kanunu’nda İhaleye İlişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2014.
- AKTÜRK, Altay İltan , ACAR Umut, Ayşe. “Tüketici Hakem Heyetleri ve İşleyişine Genel Bir Bakış”. İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2019): 25-54
- ASLAN, Adem. “Tahkim Davalarında Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Kamu Düzeni.” İçinde Tahkimde Hukuki Dinlenilme Hakkı, Editörler: Ziya Akıncı ve Yasin Ekmen, 22-47, İstanbul: Onikilevha, 2022.
- BÖRÜ, Levent. (2023). Tahkim Sözleşmesinin Varlığı Durumunda Dava Şartı Arabuluculuk Hükümlerinin Uygulanıp Uygulanamayacağı Üzerine Değerlendirmeler (HUK m. 18/A,18) . Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , 31 (1) , 65-89 . DOI: 10.15337/suhfd.1238105
- HUYSAL, Burak. (2023). Güncel Bir Yargı Kararı Işığında Tahkim İradesi ve Yorumu. PublicandPrivate International LawBulletin , , . DOI: 10.26650/ppil.2023.43.1202464
- İNAN, Atilla. (1996). Kamunun Taraf Olduğu Özel Hukuk Sözleşmelerinin Çözümünde Tahkim Yolu . Sayıştay Dergisi , (20) , 3-9
- KARADAŞ, İzzet, (2013) 6100 Sayılı HMK’da Düzenlenen Ulusal (İç) Tahkim (Ankara: Adalet, 2013)
- KÖKSAL, M. Asım. (1987) İslam Tarihi, Şamil Yayınevi, İstanbul 1987
- KURU, Baki /ARSLAN, Ramazan /YILMAZ, Ejder , Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı, Ankara, 2014, s. 779.
- ÖZBEK, Mustafa Serdar, (2019) ‘Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi’ (2) ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 179-253.
- PEKCANİTEZ Hakan, (2016) ‘Tahkim İlk İtirazı’ Makaleler C. 2 (On İki Levha 2016) 807-841.
- TANRIVER, Süha (2020) “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.147, ÜSTÜNDAĞ, Saim. (2010) “Tahkim İtirazının Ne Vakit İleriye Sürülebileceği.” iç. Makaleler, İçtihat Tahlilleri ve Çeviriler, 451-452. Ankara: Adalet,
- YEŞİLİRMAK, Ali: “Geçerli Bir Tahkim Anlaşmasının Varlığına Rağmen Genel Haciz Yoluyla Takip Yapılabilir mi?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.96, 2011, s.205-228.
- YILMAZ, İsmail. (2021). Hısımlıktan Hısımlığa Tahkim . Gaziantep University Journal of SocialSciences , 20 (2) , 372-392 . DOI: 10.21547/jss.873669 s.375-376

30) Yapım İhaleleri Uygulama yönetmeliği m.19, MAİUY m.16, HAİUY m.18

GENÇLER GELECEĞİN MESLEKLERİNE HAZIRLANACAK

“Bugünün Gençleri, Geleceğin Meslekleri” Projesi 1. Yönlendirme Komitesi Toplantısı” 27 Temmuz’da TBB hizmet binasında gerçekleştirildi.

Türkiye Belediyeler Birliğinin ana faydalanıcısı olduğu, belediyelerin destekleriyle, gençleri bilişim, robotik kodlama, e-dönüşüm, dijital pazarlama, sosyal inovasyon ve tasarım gibi geleceğin önemli mesleklerine hazırlayacak bir dizi eğitimin verilmesi için 45 şehre “Dijital Gençlik Merkezleri” kurulmasını kapsayan “Bugünün Gençleri, Geleceğin Meslekleri” Projesi 1.Yönlendirme Komitesi Toplantısı” 27 Temmuz’da TBB hizmet binasında gerçekleştirildi.

Toplantıya katılan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Mukim Temsilci Yardımcısı Miodrag Dragisic, Projenin açılış tarihinden bugüne kadar yapılan çalışmaların etkin ve verimli bir şekilde ilerlediğine ve belediyelere düzenlenen teknik saha ziyaretlerinin son derece faydalı geçtiğine değinerek coğrafi dağılım kategorisine “depremden etkilenme” kriterinin dahil edilmesinin son derece anlamlı olduğunu ifade etti. Saha ziyaretlerinin de önemine değinen Dragisic, Proje ile birlikte belediyelerin potansiyelini etkili bir şekilde değerlendirmek üzere uzmanlıklarını ve bakış açılarını da bir araya getirdiklerini belirtti.

TBB Genel Sekreter Yardımcısı Kayhan Özüm, UNDP iş birliğinde TBB’nin ana faydalanıcısı olduğu projenin yerelde kapasite gelişimine yönelik bu projenin ana faydalanıcısı olmaktan memnuniyet duyduklarını ifade etti. Geleceğin teknoloji ve bilgi toplumunda meslek seçiminin gençler açısından yönlendirici ana unsur olacağını ifade ederek, proje paydaş

kurumları ile gerçekleştirilen başarılı iş birliği için teşekkür etti.

TBB Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ramazan Özcan Yıldırım ise TBB ve UNDP iş birliğinde çok anlamlı ve başarılı yürüyen iş birliğinin gelişerek devam ettiğini ve yakın zamanda planlanacak olan proje faaliyetlerinin de belediyeler adına daha faydalı olması açısından gerekli desteğin sunulacağından bahsetti. Aynı zamanda önümüzdeki süreçte İNGEV ile devam edecek olan “Durum ve İhtiyaç Analizi Araştırmasının Genel Çerçevesi”nin de son derece önemli olduğuna değinerek bu kapsamda oluşturulacak olan ihtiyaç analizi raporlamalarının da yakından takip ettiklerinin altını çizdi.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu temsilcisi Melahat Güray ise “Bugünün Gençleri, Geleceğin Meslekleri” Projesinin alanında iki güçlü kurum TBB ve UNDP iş birliğinde başarılı bir şekilde faaliyetlerini sürdürdüğü ve gençlerin meslek seçimi açısından son derece faydalı olacağını altını

çizerek tüm paydaş kurum ve katılımcılara teşekkür etti.

1.Yönlendirme Komitesi Değerlendirme Toplantısı Proje Koordinatörü Arzu Karaslan’ın proje teknik ilerleme ve mevcut durum sunumunun ardından proje faaliyetlerinin uygulanması ve sürdürülebilirliğine ilişkin görüş ve önerilerin tartışılmasıyla son buldu.

AZERBAYCAN HEYETİNDEN TBB'YE ÇALIŞMA ZİYARETİ

Azerbaycan'ın Doğu Zengezur ve Karabağ Bölgelerinden temsilcilerin yer aldığı heyet Türkiye Belediyeler Birliği'nin ev sahipliğinde 15 Temmuz tarihinde Türkiye'ye çalışma ziyareti gerçekleştirdi.

Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Doğu Zengezur İktisadi Bölgesi Özel Temsilciliğinden Danışman Aqil Qurbanov'un yanı sıra direktör ve departman müdürlerinin de yer aldığı heyet ile programın ilk gününde TBB hizmet binasında istişare toplantısı düzenlendi.

Toplantının açılış konuşmasını gerçekleştiren TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baracli, "İki Devlet, bir millet" bakış açısıyla Azerbaycan ile geliştirilen kardeşlik ilişkisinin tüm dünyaya örnek olabileceğini belirterek bölgede iki ülkenin birbirine ihtiyacı olduğunu altını çizdi.

Azerbaycan heyeti adına konuşan Növrəs Cəfərov da, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve halkının her zaman Azerbaycan'ın yanında olduğunu bildiklerini söyledi. Karabağ ve Zengezur bölgelerinin yeniden yapılandırılması sürecinde de Türkiye'nin desteğinin önemli olduğuna dikkat çeken Cəfərov, TBB tarafından verilen destek için Dr. Baracli'ya teşekkür etti.

Programda heyete yerel yönetim vizyonu ve dirençli kentler ile ilgili bilgi aktaran TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baracli, tecrübe paylaşımının iki ülke arasındaki birliği daha da güçlendireceğini belirterek yerel yönetimlerin kurumsal yapısının güçlendirmesinde ve dirençli şehirlerin oluşturulmasında iki ülkenin iş birliğinin önemini vurguladı.

Heyet Ankara'da Temaslarda Bulundu

Heyet; programın ikinci gününde Anıtkabir'in ardından İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü ve Ankara Valiliğini ziyaret etti.

İller İdaresi Genel Müdürü Selçuk Aslan, Azerbaycan heyetini Türkiye'de ağırlamaktan memnuniyet duyduklarını belirterek, kardeş ülke devletlerinin güçlü olmasının bölgeyi de güçlendireceğini vurguladı. Heyet adına konuşan Növrəs Cəfərov ise Doğu Zengezur ve Karabağ İktisadi Bölgelerinin işgalden kurtulmasıyla bölgede yeni bir yapılanmaya gidildiğini ve bu süreçte Türkiye'nin desteğinin kendileri için önemli olduğunu ifade etti.

Program çerçevesinde Ankara Valisi Vasip Şahin de heyeti kabul ederek, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerle ilgili bilgi paylaşımında bulundu. Heyet daha sonra Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcısı Emrullah Töremen tarafından misafir edildi ve belediye gelirleri ve teşkilat yapısı hakkında bilgi verildi.

LOCALINTERNATIONAL EĞİTİM PROGRAMI ÖĞRENCİLERİ AĞIRLADI

20-27 Ağustos tarihleri arasında, Türkiye Belediyeler Birliği tarafından, Türkiye’deki yerel yönetim tecrübesinin uluslararası platformda tanıtılması, yerel diplomasinin geliştirilmesi ve ileride oluşabilecek iş birlikleri için imkânlar sağlanması amacıyla üniversite öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen LOCALINTERNational Eğitim Programı’na bu yıl 18 ülkeden 21 öğrenci katıldı.

2023 yılı teması “Genç Liderler, Yerel Beceriler” olan programın açılış etkinliğinde Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu Başkanvekili Prof. Dr. Şükrü Karatepe ve TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı konuşmacı olarak yer aldı.

Türkiye’nin yerel yönetim sistemi, Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ve şehircilik tarihi gibi konularda detaylı bilgiler veren Karatepe, “Dünyanın farklı ülkelerinden gelen gençleri bizlerle buluşturduğu için Birliğimize teşekkür ediyorum.” dedi. Demokrasinin önce şehirlerde ortaya çıktığını ve belediyelerin demokrasinin beşiği olduğunu belirten Prof. Dr. Karatepe, Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu ile TBB arasında belediyelerin gelişmesi ve sorunlarının çözümü için hayata geçirilen ortak çalışmalardan bahsetti.

TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı ise bu yıl programa 100’den fazla ülkeden yaklaşık 30 bin başvuru yapıldığını açıklayarak programa katılan öğrencilerin özenle belirlendiğini kaydetti. Deneyim paylaşımının önemine dikkati çeken Dr. Baraçlı, TBB’nin sürdürülebilir şehircilik anlayışla yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgiler verirken “2023 yılı için belirlenen “Genç Liderler, Yerel Beceriler” teması kapsamında bu organizasyonu gerçekleştireceğiz. Genç olmanız çok önemli çünkü dünyaya yeni bakış açısıyla bakma şansına sahipsiniz. Dünyanın farklı ülkelerinden bizlere güvenerek geldiğiniz için sizlere teşekkür ediyoruz.” ifadelerini kullandı.

Açılış konuşmasının ardından Prof. Dr. Karatepe ve Dr. Baraçlı öğrencilerin sorularını yanıtladı. İlk gün programının öğleden sonraki bölümü, TBB Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ahmet Kazan’ın TBB’nin görev ve faaliyet alanlarına ilişkin sunumuyla devam etti.

20-27 Ağustos tarihlerinde gerçekleşen program; Ankara, Konya, Sakarya ve İstanbul’da çeşitli ziyaretler, sunumlar ve sosyal etkinlikler tamamlandı.

DEPREM SONRASI İSTİŞARE TOPLANTILARI TAMAMLANDI

Türkiye Belediyeler Birliği tarafından 6 Şubat Depremlerinin ardından afetle ilgili tecrübeleri paylaşmak, afet öncesi ve sonrasında alınacak koruyucu önleyici tedbirleri ve sonuçları tartışmak amacıyla düzenlenen deprem sonrası istişare toplantıları 17 Ağustos tarihinde tamamlandı.

7 Mart'ta "İmar ve Kentsel Dönüşüm" konusunun ele alındığı ilk istişare toplantısının ardından; Çevre Sorunları, İtfaiye Daire Başkanları, Su ve Kanalizasyon İdareleri, Halk Sağlığı, Ulaşım, Aile, Sosyal Hizmetler ve Yardım, Fen İşleri, Taşkın Kanunu Taslağı, Bilgi İşlem, Kültür ve Tabiat Varlıkları, Tarım ve Kırsal Kalkınma, İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanları, Mali Hizmetler ve Zabıta Daire Başkanları İstişare Toplantıları belediyelerin ilgili birimlerinde görev yapan yöneticilerin katılımıyla TBB hizmet binasında düzenlendi.

Toplantılar vesilesiyle belediyelerin deneyimlerinden faydalanmayı hedeflediklerini kaydeden Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu Başkanvekili Prof. Dr. Şükrü Karatepe, "Siz fiilen afeti bizzat yaşadınız, gördünüz ve en iyisini siz

biliyorsunuz. Bu toplantı kayıtları sistemli şekilde tasnif ediliyor; görüşler ve fikirler çıkarılıyor. Bugüne kadar yapılan toplantılar için hazırlanan raporlarımız neredeyse basım aşamasına geldi. Bu toplantının çıktılarını da ekleyeceğiz. 3-4 farklı başlıkta toplantı daha yapacağız ve bu raporlarımızı bütün bakanlıklarımıza, ilgili kamu kurumlarımıza, belediyelerimize ve biz de Politika Kurulu olarak Sayın Cumhurbaşkanımıza sunacağız." dedi.

TBB Genel Sekreteri Dr. Hayri Baraçlı ise Türkiye'nin yalnızca deprem ülkesi değil, sel ve orman yangını gibi afetlerin de sık sık görüldüğü bir ülke olduğunu hatırlatarak şehircilik anlayışında dirençliliğin ön planda tutulması gerektiğinin altını çizdi. "Risk Önleyici Afet Yönetim Modeli" sunumuyla katılımcılara bilgiler aktaran

Dr. Baraçlı, afete dayanıklı şehirlerin oluşturulabilmesi için atılacak adımları anlattı. Dr. Baraçlı, koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasıyla gelecek yüzde 10'luk maliyetin, yüzde 100 oranındaki kayıpları bertaraf edebileceğini vurguladı. Aynı sorunların oluşmaması için afet öncesi, esnasında ve sonrasında zayıf nokta analizi, risk analizi, zemin analizi gibi kontrollerin yapılması gerektiğinin altını çizen Dr. Baraçlı, "TBB olarak Sayın Cumhurbaşkanımızın 'Gereken her adım atılacak ve kimse mağdur olmayacak' vizyonu ile faaliyetlerimizi hızlı bir şekilde yerine getiriyoruz." sözlerini kullandı.

Toplantıların tamamlanmasının ardından hazırlanan rapor ilgili kamu kurumlarına ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a sunulacak.

DEPREM SONRASI YENİ KAHRAMANMARAŞ'IN İNŞASI BAŞLIYOR

6 Şubat tarihinde yaşanan depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş'ta yıkıcı felaketten en fazla etkilenen alanların başında şehir merkezinde bulunan Azerbaijan Bulvarı ve Trabzon Caddesi geliyor.

Her iki alanda da bulunan birçok yapı depremlerde yıkılırken, ağır hasar alan binalar da yapılan çalışmalar neticesinde yıkılmıştı.

Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilecek olan Merkez Kent-sel Dönüşüm Projesi'nin detayları belli oldu. Depremde en fazla yıkımın olduğu Azerbaijan Bulvarı ve Trabzon Caddesinde zemin artı 4 ve zemin artı 5 şeklinde konut-lar inşa edilecek.

Kahramanmaraş'ın yeniden inşa ve ihyası çerçevesinde yapılacak olan çalışmalar hakkında Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör basın mensuplarına bilgi verdi.

Yerinde dönüşüm projesi ile depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş'ta yıkılan binaların yerine yenilerinin inşa sürecinin başladığını dile getiren Güngör, "Hem Azerbaijan Bulvarı hem de Trabzon Caddesi şehrimizde yıkımın en fazla olduğu ayrıca burada tarihimizin, ticaretimizin olduğu bir mekan. Yaşadığımız bu afet sonrasında devletimiz ve milletimiz yoğun bir çalışma gösteriyor. Bu süre içerisinde zemin etüdü çalışmalarımız devam etti, detaylı bir zemin etüdü çalışması yapıldı. Bu çalışma şehrimizin yeniden imar ve inşası için zeminimizin nasıl olduğunu ortaya koymamız gerekiyordu. Bu çalışma ortaya konduktan sonra da planlama ve kentsel tasarı çalışmaları da başlatılması ön görüldü. Bugün gördüğümüz gibi burada bir çalışma yapılıyor, şehrimizin merkezinde gerçekten Cumhurbaşkanımızın liderliğinde bakanlarımız, tüm kurum ve kuruluşlarımız bu deprem bölgesinde yoğun bir çalışma yapıyor. Bir taraftan kalıcı konutlar bir taraftan da köy evlerimiz yükseliyor. Kahramanmaraş merkezinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ, Emlak Konut ve paydaş kuruluşlarımız ortak bir çalışma yürüterek bu alanda kentsel tasarı çalışması yapıyor. Bu çalışmanın

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı
Hayrettin GÜNGÖR

da etaplar halinde uygulamasını Bakanlığımız yapıyor. Bu alanda bilim adamlarının ortaya koyduğu fikirler çerçevesinde bu bölgede zemin artı 4, zemin artı 5 şekli ile bir yapılaşma gerçekleşiyor." dedi.

GEBZE BELEDİYESİNDEN 41 GENÇ PROJESİ: “GELECEĞİN LİDERLERİ”

41 Genç Projesi 2015 yılından bu yana Gebze Belediyesinin koordinasyonunda yürütülen ve aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Gençlik Projeleri Kategorisinde ödül almış bir projedir.

Proje, Gebze ilçesi genelindeki fen liseleri, anadolu liseleri, meslek liseleri ve imam hatip liselerinin 10 ve 11. sınıf öğrencilerini kapsıyor. Dönem başlarında Milli Eğitim Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak, okullardan 8 kız ve 8 erkek öğrenci listesi talep ediliyor. Gebze Belediyesi öğrenci seçiminin ilk aşamasında belirli kriterleri göz önüne almaları konusunda okulları bilgilendiriyor. Buna göre 41 Genç Projesi ile mutlak ders başarısı gösteren öğrenciler aranmıyor, belli bir alana karşı ilgi bulunan ve bu ilgi doğrultusunda kendini geliştirmiş, bilgi sahibi olmuş, etrafındaki arkadaşlarına ya da çevresel faktörlere bu bilgiyi aktarabilen ve savunabilen gençlerle bir arada olmak hedefleniyor. Bunların yanı sıra liderlik vasıfları taşıyan ve bir kitleyi yönlendirebilen gençler de yine 41 Genç Projesine dâhil olabilmekteler. Teknik kısımda ise sportif başarı, aktif ve sosyal bir okul ve çevre hayatı, enstrüman çalabilen, iletişimi kuvvetli gençler yine Projede yer alabiliyor.

Proje, adından da anlaşıldığı üzere 41 genç arkadaşımızın bir araya gelmesi ile oluşturuluyor. Okullarında özellikle rehber öğretmenler tarafından yapılan gözlem ile belirlenen öğrenciler Projeye dâhil olabilmeleri için yönlendiriliyor. Yaklaşık 300 kişilik bir başvuru sonrası Gebze Belediyesi Rehber Araştırma Merkezi uzmanları ve belediye eğitimcilerinden oluşan 5 kişilik bir ekiple mülakatlar yapılıyor. Kendini ifade edebilme, edindiği bilgiyi savunabilme, ortama uyum sağlama ve liderlik vasıfları taşıma gibi özellikler dikkate alınarak yürütülen mülakatlar ile ölçme-değerlendirme yapılıyor ve Projeye dâhil edilecek öğrenciler belirleniyor.

Proje yürütme dönemi boyunca bazı öğrencilerimizle yollarımız ayrılabilir. Bu sebeple 8 kız, 8 erkekten oluşan bir yedek liste de mevcut oluyor.

41 Genç Projesi 8. Dönemini Geride Bıraktı

2023 yılı itibari ile 41 Genç Projesi 8. dönemini geride bırakmış durumda. Oldukça aktif geçen dört aylık

Gebze Belediye Başkanı
Zinnur BÜYÜKGÖZ

süreçte öğrenci ve öğretmenler büyük bir emek sarf ediyorlar. Gençler aldıkları eğitim ve kazandıkları tecrübenin yanında lise sonrası staj konusunda da destek alıyor ve Proje kapsamında kendilerine örnek olabilecek birçok kişiyle de tanışma imkânı buluyorlar.

Projenin Amaçları ve Hedefleri

Projeye dâhil olan 41 gencin; özgünlüğünü ve yeteneklerini keşfetme, özüne güven duyma ve güçlü yanlarını harekete geçirme, yaşadığı sosyal çevrenin zenginliğini fark etme, doğanın ve hayatın emanet olduğunu kavrama, tarihi derinliğini, medeniyet zenginliğini fark etme, insani gelişimini, sağlıklı kimlik inşasını engelleyecek faktörlere karşı farkındalık kazanma, kişisel hedeflerini kişilik zenginliğine uygun şekilde belirleme ve hayata değer katma gibi değerleri kazanmaları amaçlanıyor.

Proje kapsamında uzmanlarından iletişim kurma, problem çözme, yetenek farkındalığı, proje yazma gibi pek çok konuda eğitim alan gençler aynı zamanda tarihi mekânları ziyaret ederek yaşadığı çevreyi yakından

tanıma fırsatı buluyor ve bunun sonucunda edindiği tecrübe ve bilgiler ışığında özgün projeler ortaya çıkarmaları desteklenmiş oluyor.

Projenin Yol Haritası

Süreç içerisinde Proje geliştirilerek devam etmekte. İlk yıllarında 41 kişilik grup aynı anda ders işlerken zaman içerisinde interaktif eğitim benimsenmiş durumda. Programda olaylara ve eğitimlere göre öğrencilerden gelen talepler doğrultusunda da değişim ve dönüşümler yaşanmakta. Analitik düşünme ve beyin fırtınası çalışmaları, rol model buluşmaları, konferans ve seminerler ile desteklenen gençlerde belli bir noktadan sonra “öğrenen de, öğretene de öğrenci” modeli geliyor ve birbirleri ile bu anlamda da dayanışma içerisinde oluyorlar. Şimdiye kadar 328 aktif katılımcı öğrenci ile çalışmış olan Proje ile birçok doktor, mühendis, mimar, öğretmen veya donanımlı birçok teknik personel yetişmiş durumda. Projenin her yeni dönem açılış töreni, bir önceki dönemin sertifika töreniyle birlikte gerçekleştiriliyor.

Gebze Belediyesi olarak gençlerin kendilerini görmek istedikleri yerlerde olabilmeleri adına verdikleri çabayı çok önemsiyor ve bu yolda ilerleyebilmeleri için akademik ve teknik desteğin yanı sıra güzel ahlak, merhamet, iyilik ve adalet gibi duygu ve kavramları benimsemeleri adına onları destekliyoruz.

41 Genç Projesi ile mutlak ders başarısı gösteren öğrenciler aranmıyor, belli bir alana karşı ilgisi bulunan ve bu ilgi doğrultusunda kendini geliştirmiş, bilgi sahibi olmuş, etrafındaki arkadaşlarına ya da çevresel faktörlere bu bilgiyi aktarabilen ve savunabilen gençlerle bir arada olmak hedefleniyor.

KAĞITHANE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN YÜZDE 60'I TAMAMLANDI

Yaklaşık 460 bin vatandaşın yaşadığı Kağıthane'de kentsel dönüşümle ilgili çalışmalar devam ediyor.

Kağıthane Belediyesi tarafından olası bir afette oluşacak zararları en aza indirmek amacıyla 4 yıllık süre zarfında 825 bina yıkılarak yeniden yapıldı. Toplamda 5 bin 500 bağımsız birim yıkıldı ve yerine 9 bin konut üretildi.

Kağıthane Belediye Başkanı Mevlüt Öztekin, yaklaşık 35 bin kişinin 4 yıllık süre zarfında depreme dayanıklı yeni binalarda yaşamaya başladığını belirterek, şöyle devam etti: "Kağıthane'de toplamda yaklaşık 26 bin binamız var. 1980 ile 2000'de yapılan binalarımız var. Asıl bizim odaklandığımız yer 1980 öncesi yapılan

binalarımız. Bunlar 2-3 katlı dönüşümü çok daha kolay olan binalar. Kağıthane'de 4 yıl içinde yıktığımız 825 binanın çoğu 1980 öncesi binalarımızdı. Ayrıca gecekondular da var, bunların yıkımına devam ediyoruz, onlara da yeni konutlar tahsis ediyoruz bu dönemde. Yahya Kemal Mahallesi'ni de dönüştürme alanına aldık. Cumhurbaşkanımızın öncülüğünde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızla beraber toplamda 125 binanın yıkımını yapmıştık. Yenilerini TOKİ ile beraber yaptık. Toplamda burada 657 konut, 57 iş yeri ürettik."

Kağıthane Belediye Başkanı
Mevlüt ÖZTEKİN

Desteklerinizle Günden Güne
Büyümeye Devam Ediyoruz...

2023 Yılı Ekim Ayı İstatistikleri

Görüntülenme
2.700.350

İzlenme Süresi/Saat
302.005

Abone Sayısı
21.241

TBB

“ Birlikte Belediyecilik ”

TAZI KANYONU / ANTALYA

